

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE
YABANCI DİL EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ POLİTİKALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
“Eğitim Yönetimi ve Denetim Programı”

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Selahattin ÇOLAK, Ls.

113724

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sevinç PEKER

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İstanbul, 2002

ÖNSÖZ

Araştırmada; Türkiye’de Cumhuriyet döneminde yabancı dil eğitim ve öğretim politikaları, Anayasalar ve yasalar, yönetmelikler, Milli Eğitim Şuraları, Hükümet Programları ve okul programları çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kuramsal nitelikte olan bu araştırma, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlar verilmiştir. İkinci bölümde Türkiye’de Cumhuriyet döneminde yabancı dil eğitim ve öğretim politikaları üzerine yazılmış çeşitli araştırma ve makaleler özetle sunulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, araştırmanın kısmını oluşturan bulgular ve yorum yer almaktadır. Beşinci bölümde ise araştırmada ulaşılan bulgular sonuç başlığı altında özetlenmekte ve öneriler yer almaktadır.

Araştırma süresince, gerekli desteği esirgemeyen Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans programındaki sınıf arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarımda yardımlarını ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Sevinç PEKER’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, Eylül 2002

Selahattin ÇOLAK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix

BÖLÜM I. GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Amaç.....	6
Araştırmanın Önemi	7
Sınırlılıklar.....	7
Tanımlar	8

BÖLÜM II. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
------------------------------------	---

BÖLÜM III.YÖNTEM.	15
Araştırmanın Modeli	15

BÖLÜM IV. BULGULAR VE YORUM.....	16
Cumhuriyet Döneminde Anayasada, Milli Eğitim Şuraları’nda, Hükümet Programlarında, Kanunlarda Ve İlgili Yönetmeliklerde Yabancı Dil Eğitimi İle İlgili Hükümler	16
Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Ve Ortaöğretim Yabancı Dil (İngilizce) Programları Doğrultusunda Yabancı Dil Eğitim – Öğretiminin Değerlendirilmesi.....	42
Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirilmesi ve Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitimleri.....	65
Cumhuriyet Döneminde Yabancı Dille Eğitim–Öğretim Politikaları.....	99
BÖLÜM V. SONUÇ VE ÖNERİLER	116
KAYNAKÇA.....	123

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO	Sayfa
1. YABANCI DİL BİLGİSİNİN GENİŞLİĞİ	34
2. İLGİLENİLEN DİLLER	35
3. ORTAOKUL HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ TASLAĞI	37
4. 4.SINIF İNGİLİZCE DERSİ ÜNİTELERİ ve DAĞILIMLARI.....	54
5. 5. SINIF İNGİLİZCE DERSİ ÜNİTELERİ ve DAĞILIMLARI.....	55
6. ORTAOKUL HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ56	
7. ORTAOKUL İNGİLİZCE PROGRAMLARI	60
8. GENEL LİSE HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ	61
9. GENEL LİSE HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ	62
10. GENEL LİSE İNGİLİZCE PROGRAMLARI.....	62
11. ANADOLU LİSELERİ ORTA KISIM HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ.....	64
12. YABANCI DİL ÖĞRETMENİ İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU	76
13. İLLER BAZINDA İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU	77
14. İLLER BAZINDA FRANSIZCA ÖĞRETMENİ İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU	78
15. İLLER BAZINDA ALMANCA ÖĞRETMENİ İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU	79

16. 1991 YILI İTİBARIYLA YABANCI DİL ÖĞRETMENİ	
BULUNMAYAN OKUL SAYILARI.....	80
17. 1988 YILINDA ORTAOKUL VE LİSELERDE ÖĞRETMEN	
BAŞINA ÖĞRENCİ SAYILARI.....	81
18. 1988 YILINDA LİSELERDE ÖĞRETMEN	
BAŞINA ÖĞRENCİ SAYILARI.....	81
19. 1987-1988-1989 YILLARINDA İNGİLİZ KÜLTÜR HEYETİ İLE YAPILAN	
KURS VE SEMİNERLERE AİT BİLGİLER.....	89
20. 1988 YILI İTİBARIYLA ALMANCA ÖĞRETMENLERİNİN KURS VE	
SEMİNERE KATILMA DURUMU.....	90
21. 1988 YILI İTİBARIYLA FRANSIZCA ÖĞRETMENLERİNİN KURS VE	
SEMİNERE KATILMA DURUMU.....	91
22. 1980-1989 YILLARI ARASINDA YURTDIŞINA HİZMETİÇİ EĞİTİM İÇİN	
GÖNDERİLEN YABANCI DİL ÖĞRETMEN SAYILARI.....	92
23. HİZMET İÇİ EĞİTİM KURSLARINDA TUTARLILIĞI SAĞLAMAK İÇİN	
ÖNERİLEN MODEL.....	93
24. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİ İÇİN ÖNERİLEN	
BİR BAŞKA KURS MODELİ.....	96
25. YABANCI DİLLE ORTAÖĞRETİM OKUL SAYILARI.....	103
26. YABANCI DİLLE ORTA ÖĞRETİM TOPLAM ÖĞRENCİ SAYILARI	104
27. YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM YAPAN ÜNİVERSİTELERİN	
ÖĞRENCİLER.....	106
28. YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM ÜNİVERSİTE	
VE ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİ.....	107

29. YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM HAZIRLIK

ÖĞRENİMİ GÖRENLER..... 108

30. YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM YAPAN

BİLİM DALI SAYILARI..... 109

ÖZET

İnsanlar sosyal birer varlıktır ve toplumsal bir hayat yaşamak zorundadırlar. Toplumlar sürekli gelişir ve bu gelişme boyunca bireyler değişime direnemezler. Her gün yeni gelişmelerle ve değişimlerle iç içe yaşayan insanoğlu öğrenme ihtiyaçlarını eğitim ile karşılamaktadır. Eğitimin bu kadar önemli olduğu dünyamızda, insanlar sadece kendi kültürleriyle yetinmek istemezler. Her toplumun başka toplumlardan haberdar olmak ve yeni kültürlerle tanışmak istediği, teknolojik gelişmelerin küçülterek adeta küçük bir köy haline getirdiği dünyamızda yabancı bir dil bilmenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Artık bireyler kendi dillerinin yanında bir dil bilmekle yetinmeyip ikinci hatta üçüncü yabancı dili öğrenmektedir.

Dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak Türkiye’de de bu konuda yoğun çabalara tanık olunmaktadır. Özellikle Cumhuriyet döneminde daha planlı, programlı ve yöntemsel olarak yabancı dil eğitim ve öğretimi yapılmaya çalışılmıştır. Bu konuda kanunlar ve yönetmelikler çıkarılarak bir sistem oturtulmaya çalışılmıştır. Bu bakımdan, araştırmanın temel amacı, Türkiye’de Cumhuriyet döneminde yabancı dil eğitim ve öğretimi politikalarının niteliğinin açıklanması ve değerlendirilmesidir.

Bu hedeflenen amaca ulaşmak için eğitim politikalarına ve yabancı dil eğitim politikalarına yön veren; Anayasalar, kanun ve yönetmelikler, Milli Eğitim Şuraları, Hükümetlerin aldığı eğitim politikalarıyla ilgili kararlar, okul programları ve alan yazın kaynak teşkil etmiştir.

Araştırmada betimlenen ve değerlendirilen yabancı dil eğitim ve öğretimi politikaları; ders saatleri, içerik, yabancı dil öğretmeni yetiştirme, hizmetiçi eğitim ve yabancı dille eğitim ve öğretim boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Yurtdışında eğitim, öğretim yöntemleri ve yabancı ülkelerdeki yabancı dil eğitim sistemleri bu değerlendirmenin dışında kalmıştır.

Bu araştırma; Anayasa ve yasalardaki eğitim hükümleri, Milli Eğitim Şuralarında yabancı dil öğretimi ile ilgili kararlar, Cumhuriyet döneminde kurulan hükümetlerin yabancı dil öğretimi ile ilgili aldıkları kararlar ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yabancı dil öğretimi ile ilgili hükümler çerçevesinde sınırlandırılmıştır.

ABSTRACT

People are social existences and they have to live social life. Societies always develop and individuals can't resist this change during the development. Human beings who live with new developments and everyday changes satisfy their needs of learning with education. People don't want to satisfy with only their culture in the world where education is so important. The necessity of knowing a foreign language is becoming clear in the world which became a village by the technological developments and where every society wants to know about other societies and become acquainted. In addition, individuals don't satisfy of knowing only one second language so they are learning second even third second language.

During these developments in the world, compact efforts have been observed in Turkey. Especially in the Republic period, foreign language education was tried to be done more planned, programmed and methodological. Therefore, the aim of this research is clarifying and evaluating the quality of foreign language education and teaching during the Republic period in Turkey.

The Constitutions, laws and regulations, National Education Councils, decisions about education policies that governments made, school programs and literature are used as source to reach this aim which sets a course for foreign language education policy.

Foreign language education and teaching policies which are clarified and assessed in the research were evaluated with the dimensions of lesson hours, content, growing foreign language teacher, inservice education and education and teaching with foreign language. Education abroad, teaching methodologies and foreign language education systems in foreign countries are left out of the evaluation.

This research has been surrounded by the education conditions in the Constitutions and laws, decisions about foreign language of the National Education Councils, decisions that the governments made about foreign language teaching during the Republic period and the conditions about foreign language teaching that were published by the Ministry of National Education.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

Eğitim insan oğlunun öğrenme yeteneğinin oluşması ile başlamış; ve onun yaşaması boyunca da sürüp gitmektedir.Eğitimin konusu insandır.İnsan önemli olduğu için eğitim de önemlidir.Eğitimin önemi giderek daha da artmaktadır.Bunun için insan eğitim için çok büyük bir çabaya girişmekte: çok para harcamaktadır.Eğitimin konusu insan olunca, insanın ne olduğunun, nasıl öğrendiğinin,nasıl eğitilmesi gerektiğinin bilinmesi de zorunludur(Başaran,1994,s,11).Eğitim, şahsiyetin tam gelişmesini hedef alırken, gerçeği ve adaleti seven, insanın değerini bilen,emeğe saygılı,derin bir sorumluluk duygusu taşıyan, bağımsız bir ruha sahip ve barışsever bir devlet ve toplumun kurucusu(üyesi) olan insanın bedence ve ruhça sağlıklı yetişmesi için gayret gösterecektir(MEB,1998,s.13). Bir ülkenin kalkınması yetişmiş insan gücüyle gerçekleşebilir.İnsan gücünün yetiştirilmesi ise açıkça eğitimin temel işlevidir(Bilen, 1996, s.2).

İnsanlığın medeniyet seviyesi ne olursa olsun insanın var olduğu günden beri eğitim hep olagelmış ve bundan sonra da olacaktır.Zira eğitim insan oğlunun fitratında taşıdığı öğrenme isteğinden kaynaklanan ve yaşadığı zamana ve içinde bulunduğu topluma ve çevreye uyum sağlamak ihtiyacından doğan bir olgudur(Turgut, 2001).

Siyasal ya da ekonomik düzeni ne olursa olsun, her ülkenin ulusal bir eğitim politikası vardır. Tüm toplum kesimlerinde ulus olma bilincinin gelişebilmesi ve yerleşebilmesi için, gelecek kuşakların eğitiminin, toplumca benimsenmiş, bir değerler dizgisi içinde ele alınması gerekmektedir. Çünkü bir ulusu ulus yapan başta kültür olmak üzere bu değerler dizgisi, her şeyden önce ulusal eğitim kurumların da biçimlendirilmektedir. Bu bağlamda eğitim politikası büyük önem taşımaktadır. Ulusal eğitim politikasının birçok kaynağı bulunmakla birlikte, en çok bilinenler, Anayasa, ilgili yasalar ve kalkınma planlarıdır.

Anayasamıza göre, eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz (Mad. 42) (Adem, 1995, s. 5).

Nasıl tanımlanırsa tanımlansın eğitim her şeyden önce bir politika sorunudur. Gelecek kuşakların eğitiminin toplumca benimsenmiş bir değerler sistemi içinde ele alınması gerekmektedir. Bu değerler sistemi her toplumda farklıdır ve kendi öz eğitim kurumlarınca, kısaca milli eğitim sistemince şekillendirilmektedir. (Adem, 1995, s. 29)

İpşiroğlu(1997,s.15)'na göre çağdaş eğitimin sorunları bir labirenti andırmaktadır. Ülkemizin eğitim sistemindeki sorunların en başta geleni ise, eğitim politikalarının belirlenmesindeki öznellik ve uygulama niteliklerindeki plansızlık ve süreksizlik olarak düşünülmektedir.

Esasen kalkınma ve değişme süreci ile oluşan gelişmeler, toplumumuzun sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal sistemlerini olduğu kadar eğitim sistemini de etkilemekte, geleneksel eğitim sistemlerini ve politikalarını yetersiz hale getirmektedir(Aydın, 1996, ss. 282-290).

Kültür ve eğitim konusu, bugün artık bütün toplumların, akademik ve politik seviyede ilgi alanıdır. Bu durum, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için, öncelikle kalkınma ve modernleşme problemi olarak ele alınmaktadır.

Bilgi birikimine sahip ve bu bilgi birimini teknolojik gelişmelere aktaran ülkelerde ise, kültür ve eğitim kavramlarının ortaya koyduğu meseleler, daha farklı boyutlarda belirmektedir. Mesela, sosyal şartların geliştirilmesi, fertlerin kendilerini gerçekleştirebilmeleri ve beklentilerine cevap bulabilmeleri için imkan ve ortamın hazırlanması, ayrıca toplumun geçmişi ile barışık, geleceğe hazırlıklı ve ümitli tutulması söz konusudur. Bu noktaya gelinebilmesi ise, ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesine bağlı görülmektedir ve bu esas Türkiye'nin de hareket tarzını ortaya koymaktadır.

Son iki yüz yıl içinde cereyan eden yenileşme hareketleri, reformlar ve inkılaplar, bütünüyle kalkınma ve modernleşme problemini çözmeye yönelik hamleler olmuştur. Dolayısıyla, söz konusu olan kültürel yapının yeniden inşası ve eğitiminde buna göre tanzim edilmesidir. İnsanı, toplum ve geleceği ilgilendiren bu durum, konu üzerinde Tanzimat'tan beri yoğun olarak sürdürülen tartışmaların ve farklı, alternatifli fikir ve

cereyanların getirdiği yorumların sebeplerini de açıklayıcı olmaktadır(Yiğit, 1992, s. 10).

Türkiye'de milli eğitim ideolojisi, 1920'li yıllarda, emperyalizme ve kuklalarına karşı bağımsızlık savaşı, Büyük Millet Meclisi'nin kurulması, Osmanlı monarşisinin ve halifeliğinin lağvedilmesi, cumhuriyetin ilanı, Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek parti yönetiminin kurulması, Komünist Partisinin yasaklanması, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılması ve Kürt isyanının bastırılması gibi önemli olayları içeren çok çatışmalı bir dönemde oluştu.

Bu olaylar dizisinden zaferle çıkan Mustafa Kemal Atatürk ve başkanlığını yaptığı Cumhuriyet Halk Partisi oldu. Böylece Atatürk ile Cumhuriyet Halk Partisi modern Türk-ulus devletinin kurulmasında belirleyici rol oynadılar. Kemalizm yeni Türk ulus-devletinin resmi ideolojisi ilan edildi. Bu nedenle Türk milli eğitim ideolojisi Kemalist ideoloji bütünüünün kilit bir ögesini oluşturur(Kaplan, 1999, s. 133).

Bilindiği gibi, her ülkede eğitim, devlet politikası doğrultusunda oluşturulur. Eğitim ile sosyal politika arasında sıkı bir ilişki vardır. Bir toplumda eğitim bir bakıma politik tercihleri yansıtmaktadır.Asıl yönlendirici durumunda olan, nasıl bir eğitimin benimseyeceğine ve uygulamaya konulacağına ilişkin bu bilinçtir.

Devletin eğitim ödevini üstlenmesini, kendi varlığı açısından gerekli ve önemlidir. Devlet ne kadar özgürlükçü olursa olsun, yurttaşlara içinde yaşadıkları toplumu ayakta tutacak ortak değerleri, siyasal kültürü kazanamazsa, yani vatandaşlık eğitimi veremezse, kendi varlığını sürdüremez. Devlet, aynı zamanda milli eğitimin sınırlayıcı ilkelerini de koyar. Ancak çağdaş devlette bu sınırlamalar, kişinin öz varlığını geliştirmesini engelleyecek biçimde olamaz. Aksi halde devlette, kişiyle arasındaki toplumsal sözleşmeyi çiğnemiş olur. Buna karşılık kişi de eğitim görürken içinde özgürleştiği toplumu yıkma özgürlüğü isteme hakkına sahip değildir.Günümüzde eğitim kurumları konusunda devlet bütün öteki etkenlerin toplamından daha çok söz hakkına sahiptir.

Hatta şunu da söyleyebiliriz ki; pek çok zaman, Milli Eğitim Bakanları'nın öznel eğitim politikaları devletin eğitim anlayışını oluşturmuştur. Çünkü, aynı siyasi parti içinden dahi olsa, Milli Eğitim Bakanının değişmesi sonrasında, eğitim sisteminde yapısal değişikliklerin oluşturulduğu gözlenmiştir. Bu durumun, 21. yüzyıla girdiğimiz şu dönemde de devam etmekte olduğu ve Milli Eğitim Sistemi'nin istikrarını önlediği

söylenebilir. Güncel bir deyişle, eğitim sistemimiz "deneme tahtası" durumuna getirilmektedir(Akdağ, 2001, s.2).

Bir toplumu ulus yapan öğelerin en önemlilerinden biri de dildir.Bu bakımdan dil, bir toplumun en değerli yapı taşlarındandır.Çünkü toplumun kültür ve uygarlığı, dildeki gelişmişliği ile değerlendirilir(Tükengün, 2001).Bildirileri anlama-anlatma aracı dildir.Kimi koşullar dışında içerik dilden bağımsız kalmakla birlikte, iletişimde bulunanların ortak bir dil kullanmaları zorunludur;çünkü bir bildiriye her dil ayrı biçim ve ilişkilerle düzenler, anlatır (Demircan, 1990, s.12).

Yabancı dil öğretimi konusunun bütün dünyada bugün bile çözülmemiş olduğu bilinmektedir(Başkan, 1969).Uluslararası iletişim için bugün her ülke yeterli sayıda yabancı dil bilen uzman ya da çevirmen yetiştirmek zorundadır. Buna ek olarak, örneğin, İngiltere, yabancılara İngilizce öğretimini önemli ölçüde bir gelir kaynağı ve vatandaşlarına az gelişmiş ülkelerde yüksek ücretli iş olanağı sağlayan bir endüstri kolu düzeyine yükseltmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, ülkesine kabul ettiği gönüllü göçmenlerin, Almanya ve öteki Avrupa ülkeleri de, orada çalışan göçmen işçilerin bu ülkelere uyumlarını onlara ülke dilini öğreterek kolaylaştırmaktadırlar. Rusya ise, egemenliği altındaki 130 kadar ayrı anadil konuşan uluslara Rusça öğretmek onları yüzde yüz ileri dilli (Rusça ve etnik dili bilen) toplumlar durumuna getirmeyi amaçlamaktadır. Azgelişmiş ülkelere göç edenler, anadillerini, yaşatmak için cumartesi günleri anadil kursları (cumartesi okulu) düzenlemektedirler. Yabancı dil öğretimi alanında en yaygın ve etkili çalışmalar İngilizce öğretimi üzerinde yoğunlaşmıştır. Türkçe öğrenen yabancıların sayısı uluslararası ilişkilerinde bağlantılı olarak artmaktadır.

Bir dilin başkalarınca öğrenilebilmesi için o dilin üstün bir bilim, uygarlık ve kültür dili olması gerekir. Sümer ülkesini ele geçiren Akadlar'ın Sümerceyi, Yunanistan'ı işgal eden Romalıların Grekçe'yi, bütün Arap ülkelerini yönetmiş olan Osmanlıların Arapça'yı öğrenmeleri hep bu nedene dayanır. Tek ya da çok sayıda anadil konuşulan eski sömürgelere İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve öteki Avrupa dillerinin ortak dil ya da ikinci dil olarak benimsetilişi ise, dilbilim açısından bir geçerliliği bulunmasa da, bu yerli dillerin anlatımda yetersiz kaldıkları gerekçesine dayatılmıştır.

Türkiye’de altmış milyon insan yabancı dil öğrenimi sorunu ile karşı karşıyadır.Orta ve yükseköğretim kurumlarında yabancı dil derslerine devam eden öğrencilerin çoğu yeterli düzeyde yabancı dil öğrenememektedir.Oysa gelişmiş ülkelerin çoğunda yabancı dil derslerine ilkökul üçüncü sınıfta başlanmakta ve bir öğrenci liseyi bitirene kadar üç yabancı dil öğrenmektedir.Bu da ülkemizdeki yabancı dil eğitiminde eksiklikler olduğunu göstermektedir (Hengirmen,s.1).

Avrupa Birliğine üye ülkelerde yaşayan bireyler arasında yapılan bir araştırma sonucuna göre, öğrencilerin %89’u İngilizce, %32’si Fransızca, %18’i Almanca ve %8’i de İspanyolca öğrendiklerini söylemişlerdir.Aynı araştırmanın sonucuna göre bu ülkelerdeki bir çok bireyin çok dilli olduğu ortaya konmuştur.Avrupa Birliği normlarına göre genç kuşak Avrupalıların en az üç dil bilerek yetişmeleri öngörülmektedir (www.meb.gov.tr) .

Bugün, Türkiye’de "yabancı dil öğretimi" denince, Batı dillerinden öncelikle İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinin öğretimi anlaşılmaktadır. Oysa 1930-1950 yılları arasında kaldırılmış olan Arapça ve Farsça öğretimi 1950 yılından sonra yeniden açılan İmam Hatip okulları ve liseleri ile İlahiyat Fakültelerinde devam etmektedir. Son yıllarda Ortadoğu ülkeleriyle siyasi, ticari ve ekonomik işbirliği, turizm ilişkileri artmaya başlayınca, klasik Kur'an Arapça'sına ek olarak, "konuşulan Arapça" öğretime geçilmiş bu amaçla Gazi Üniversitesinde "Arapça Öğretmenliği" ana bilim dalı kurulmuştur. Arapça İngilizce'den sonra, ama Almanca ve Fransızca ile eş sayısal yoğunlukta öğrenilen, ikinci yabancı dil durumunda yükselmiştir(Demircan, 1988, ss. 13-14).

Ülkemizde eğitim, politikasının genel çerçevesinin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Çocuk Hakları Bildirgesi, Anayasa ve eğitimle ilgili yasalar ve kalkınma planları göz önünde bulundurularak çizildiği, ancak uygulamada kaba bir biçimde kaldığı düşünülmektedir(Tural ve Karatürk, 1991, ss. 16-24).

Türkiye’de yabancı dil öğretimi üniversitelerde, akademilerde, Milli Eğitim ve öteki Bakanlıklara bağlı resmi ve özel orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarında, özel dershanelerde, derneklerde ya da yabancı kültür merkezlerinde, kamu ya da özel kuruluşların açtığı kurslarda, "Devlet Yabancı Diller Öğretim Merkezi" nde özel öğretmenle veya bireylerin kendi kendilerine yaptıkları çalışmalarla, radyo ve televizyon yayınları izlenerek, başka işitsel görsel araçlar kullanılarak yapılmaktadır. Bu

kurumlarda yürütülen öğretim, kullanılan yöntem ve teknikler batı ülkelerinde geliştirilenin iyi ya da eğrelti bir kopyasıdır. Devlet ana öğretim kurumları dışındaki öğretim, çoğunlukla batıda yazılıp basılmış ya da onların birer taklidi olan kitapların içeriğine bağlı kalmaktadır. Yabancı dil öğretimi üzerine 1968 öncesinde yayınlananlar, çoğunluk deneyimli kişilerin gazete ve dergilerde çıkan az sayıda kısa yazılarından ibarettir. Yabancı dil öğretiminin Türkiye'de her yönüyle yeterince tanındığı, verimli bir öğretime ilişkin özgün görüşlerin oluştuğu pek ileri sürülemezse de, bu alanda İstanbul, Boğaziçi, Hacettepe, Ortadoğu Teknik ve öteki üniversitelerin ilgili bölümlerinde küçümsenemeyecek çalışmalar yapılmaktadır.

Yabancı dil öğreniminden beklenen açısından ülkeden ülkeye, kişiden kişiye benzerlikler bulunduğu gibi ayrılıklar da vardır. Her ülkede, biçimlenen genel bir amaç yanında bir de özel amaç güdülmektedir. O bakımdan, bir ülkedeki yabancı dil öğretimi bir başka ülkedekinden hem nitelik hem nicelik bakımından ayrılmaktadır.

Türkiye'de amaca uygun yabancı dil öğrenimi gerçekleştirmek için bunu karşılayacak yolların aranıp bulunması zorunludur. Yeni yöntemlere açılabilmek için yalnızca başkalarınca yapılanların açıklanması yeterli olmayacağından bugüne değin Türkiye'de gerek Cumhuriyet öncesinde gerekse Cumhuriyet döneminde neler yapıldığının yani öz geçmişin bilinmesinde yarar vardır (Demircan, 1988, ss. 14-15).

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; Türkiye'de Cumhuriyet döneminde yabancı dil öğretim politikalarının incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Bu genel amaç doğrultusunda şu sorularda yanıt aranmıştır:

1. Cumhuriyet döneminde Anayasalar, Milli Eğitim Şuraları, Hükümet Programları, yabancı dil eğitim-öğretimi ile ilgili kanun ve ilgili yönetmeliklerdeki yabancı dil eğitimi politikaları ile ilgili hükümler nelerdir?
2. Cumhuriyet döneminde okul programlarında yabancı dil eğitimiyle ilgili hükümler nelerdir?
3. Cumhuriyet döneminde yabancı dil öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve hizmetiçi eğitim politikalarının saptanması ile ilgili politikalar nelerdir?
4. Cumhuriyet döneminde yabancı dille eğitim-öğretim politikaları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Uluslar arasında ilişkiler başlayınca ortak bir iletişim diline gerek duyulmuş, böylece yabancı dil öğrenimi başlamıştır. Eğitim ve öğretiminin niteliğini yalnızca yönetimin ihtiyaçlarının belirlediği dönemlerde bu öğrenim dar kapsamlı tutulmuş, ama yabancı dille öğretim ve eğitim zamanla kurumsallaşmıştır. Türkler açısından çok uzun süren bu dönemde ana dil Türkçe gereğince işlenememiş yabancı dile bağımlılık giderek artmıştır. Geçirilen türlü evrelerden sonra bugün artık yabancı dil öğretimi, çekici bir iş ve karlı bir yatırım alanı olmuştur.

Türkiye'de Milli Eğitim alanında sürekli yapılan uygulama değişiklikleri ve uygulamaya dönük olarak alınan kararların kısa sürede terk edilerek yerine yeni kararların alınması tamamı ile Milli Eğitim politikalarını etkilediği gibi yabancı dil öğretim politikalarını da oldukça çok etkilemiştir.

Bu araştırmanın önemi şu şekilde ifade edilebilir.

İlk olarak bu araştırmanın Türkiye'de yabancı dil öğretimi alanında alanyazın boşluğunun doldurulmasına katkıda, bulunacağı düşünülmektedir.

Bununla birlikte bu araştırmalardan elde edilen noktalar; 1920'den sonraki yabancı dil öğretim politikalarının uzun, orta ve kısa vadeli kararlara dayalı politik kararların güdümünden kurtulup kurtulamadığını, hükümetlerin eğitim politikalarında yabancı dil öğretimi konusuna yer verip vermediklerini Eğitim Şuralarının yabancı dil öğretim politikalarına katkıda bulunup bulunmadığını görmek bakımından önemli sayılmaktadır.

Bu araştırma sonucunda elde edilen yargısal sonuçların, Eğitim Bilimleri ve Eğitim yönetimi alanında yapılacak yeni araştırmalara ışık tutması bakımından da önemli, olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada, yabancı dil öğretim politikalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi;

1. Zaman bakımından; Türkiye'de yabancı dil öğretim politikalarının 1923-2002 yılları arasındaki dönemi ile sınırlıdır.

2. Konu bakımından; Anayasa ve yasalardaki eğitim hükümleri Milli Eğitim Şuralarında yabancı dil öğretimi ile ilgili kararlar Cumhuriyet döneminde kurulan

hükümetlerin yabancı dil öğretimi ile ilgili aldıkları kararlar ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Tebliğler Dergilerinde ve Resmi Gazetelerdeki yabancı dil öğretimi ile ilgili hükümler ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Anadil: İlk öğrenilen dile anadil denir. Anadil bilinçaltı işlemlerle öğrenilir (Demircan, 1990, s.8) .

Yabancı dil: Anadilden sonra öğrenilen dile yabancı dil denir . Yabancı dil bilinçli işlemlerle öğrenilir (Demircan, 1990, s.8) .

Politika: (1) Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı, siyaset, siyasal (2) Yöntem (TDK Sözlüğü, 1988, s. 1194).

Milli Eğitim Şurası: 10.06.1933 tarihli 2484 sayılı Maarif Vekaleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanun ve bunu değiştiren 2287 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun gereğince teşekkül eden ve Talim Terbiye Dairesince hazırlanacak yönetmelik, program ve esaslar için öneriler hazırlayan kurul. Maarif Şurası, şura kararları tavsiye niteliğinde olup ancak Milli Eğitim Bakanlığı Onayı ile kesinleşir. Şura üyeleri, tabi üyeler (Bakanlık görevlileri ile üniversite rektörleri, vb.) seçimle gelen üyeler (üniversitelerden, ilköğretimden, özel okullardan vb.) ve davetli üyelerden oluşur (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, s. 207).

Öğretmen Yetiştirme: (1) İlgili kişileri öğretmenlik mesleğine hazırlamak amacıyla yapılan bütün resmi ve gayri resmi etkinliklere verilen ad. (2) Öğretmen yetiştirmekle yükümlü bir eğitim kurumunun belli programlara göre yaptığı iş. Türkiye’de öğretmen yetiştirme ile ilgili çalışmalar başlıca dört alanda toplanabilir: (a) İlkokullara öğretmen yetiştirme; (b) Ortaokullara öğretmen yetiştirme; (c) Mesleki ve Teknik okullara öğretmen yetiştirme; (d) Liselere öğretmen yetiştirme (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, s.242).

İzlence: Öğrencilerin amaç, özellik ve niteliklerine göre sınıflara ayrılarak, neyin, nasıl ve ne kadar öğretilceğini, ayrıca öğretim, yönetim ve destek kadrolarıyla araç ve gereçlerin hangi işlevleri yerine getireceklerini ayrıntılı biçimde gösteren plana “izlence” denmektedir (Sebüktekin, s.79).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze değin eğitim politikalarında ve Türk Eğitim Sistemi'nde birçok değişiklik olmuştur ve değişimler Türk Eğitim sistemini bugünkü mevcut durumuna getirmiştir. Bu gelişim ve değişimler içinde pek tabi ki yabancı dil eğitim sistemi de vardır. Önemli bir konu olmasına rağmen Türk Milli Eğitim Sistemi'nde çok önemli yer tutan ve sürekli yeni tartışmalara sebebiyet veren yabancı dil eğitimi ile ilgili yayınların çok az olduğu görülmektedir. Genelde yapılan araştırmaların yöntem alanında yoğunlaştığı görülmektedir.

YÖK kaynaklarında Cumhuriyet döneminde ki yabancı dil eğitimi ile ilgili tezler şunlardır:

1. Betül Özkan, "Orta dereceli okulların İngilizce programlarındaki değişme ve gelişmeler," 1997.

Bu araştırmada, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 1924'den 1997'ye kadar uygulanan ortaokul ve lise İngilizce programlarının genel bir betimlenmesi ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda bahsedilen okul türlerindeki İngilizce öğretim programlarının genel hedefleri, özel hedefleri, davranışları, içerikleri, ders süreleri ve eğitim durumları ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre her okul programlarının yabancı dil öğretiminde dört temel beceriyi hedef aldıkları ortaya çıkmaktadır.

2. Yurdagül Güneş, "Yabancı dil ağırlıklı liselerde eğitim-öğretimle ilgili sorunlar hakkında öğrenci öğretmen yönetici görüşleri," 1996.

Bu araştırmada öğrenci merkezli yaklaşım esas alınarak hazırlanan Yabancı Dil Ağırlıklı Program uygulayan liselerin yabancı dil programında yabancı dil öğretiminde dört temel becerinin bütünleştirilmesi esas alınmakla birlikte yönetici, öğretmen ve öğrencilerin dört temel dil becerisinin hepsinin gerçekleştirildiği görüşüne kısmen katıldıkları görülmüştür. Ayrıca mevcut yabancı dil programlarının öğrenci seviyesine

göre hazırlandıkları ifade edilmiştir.Bu araştırma en çok kullanılan öğretim tekniğinin belirginleşmesi açısından önemlidir.Bulgulara ışığında katılımcılara göre “ikili ve grup” çalışması, yönetici ve öğrencilere göre “kulak dil alışkanlığı” ve öğretmenlere göre “eklektik yöntem” en çok kullanılan yöntemdir.

3. Mehmet Semerci, “Yabancı dil öğretiminde eğitim politikası sorunu ve yeni bir yaklaşım,”1999.

Bu araştırmada Türkiye’deki yabancı dil öğretimi tarihsel bağlamda değerlendirilmeye çalışılmıştır.Bu amaçla Türkiye’de Almanca öğretimi inceleme konusu yapılmıştır ve uygulanmakta olan metodlar detaylı bir şekilde incelenmiştir.Ayrıca Almanca öğretimi sekiz yıllık kesintisiz eğitim bağlamında irdelenmiş ve nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

4. Nalan Gül Kocamaz, “Sekiz yıllık eğitim bağlamında yabancı dil eğitimi,” 1999.

Kocamaz bu araştırmada sekiz yıllık eğitimi referans alarak yabancı dil eğitimi üzerinde durmuştur.Bir anket uygulaması olan bu çalışmada anket sonuçları değerlendirildiğinde yabancı dil öğretmenlerinin % 85’inin İngilizce öğrettiklerinin anlaşıldığı ifade edilmektedir.Bu öğretmenlerin öğrettikleri dili uluslararası iletişimin bir yolu olarak gördükleri ortaya çıkmaktadır.

5. Tülay Camgöz, “Ein vergleich des fremdsprachenunterrichts in der primar-und sekundarstufe in der bundesrepublik Deutschland und in der Türkei,”2000.

Bu araştırmada Türk eğitim sisteminde, yabancı dil öğretiminin 2000’li yıllardaki durumu irdelenerek sekiz yıllık eğitime geçildikten sonra yabancı dil eğitiminin nasıl yapılabileceği konusundaki sorulara cevap aranmıştır.Bu amaçla Alman eğitim sistemi ana hatlarıyla tanıtılmıştır ve buna ilaveten Türk eğitim sisteminde, ilk ve orta öğretim, ana hatlarıyla betimlenmeye çalışılmıştır.Bunlardan sonra Türk ve Alman okullarındaki yabancı dil öğretiminin tarihi ve bugünkü durumları irdelenmeye çalışılmıştır.

6. Ahmet Kara, “İlk öğretim birinci kademedeki bilgisayar destekli yabancı dil öğretimi,”2000.

Bu araştırmada Kara, ilköğretim birinci kademedeki yabancı dil programlarını ele alarak bu programların bilgisayar destekli öğretime uygun olup olmadığını değerlendirmeye çalışmıştır.Mevcut bilgisayar ve programların bu tür bir eğitimde kullanılıp kullanılamayacağının görülmesi açısından önemli bir araştırmadır.

7. Özlem Birer, “Yabancı dil öğretmenlerinin hizmetiçi’nde eğitilmesi,”2000.

Bu çalışmada özel okulların lise bölümlerinde görev yapan İngilizce öğretmenlerine verilen hizmetiçi eğitim ve öğretmenlerin hizmetiçinde eğitilmesi faktörleri üzerinde durulmuştur. Bunun için öncelikle İngilizce dilinin ortaya çıkışı, İngilizce dilinin yabancı dil olarak öğretilmeye başlanması, İngilizce öğretmeni yetiştirme konusu ve İngilizce öğretmenlerinin hizmetiçinde eğitilmesi ile mesleki gelişmelerinin sağlanması, hizmetiçi eğitimin sorunları, önerilen modeller ve ortaya çıkan sonuçlara ilişkin değerlendirmeleri kapsayan konular ele alınmıştır.

Ayrıca Cumhuriyet Döneminin 1960 sonrasına Milli eğitim politikaları bakımından ışık tutan araştırma aşağıda belirtilmiştir:

1. Bülent Akdağ, “Bindokuzyüzaltmıştan günümüze milli eğitim politikalarının değerlendirilmesi,”2001.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin planlı dönem diye adlandırılan 1960 sonrası döneminde, Türk Milli Eğitim sisteminde takip edilen ve uygulanan politikaların bir betimlemesinin yapıldığı bu çalışma, bahsedilen tarih periyodundaki milli eğitim politikalarının görülmesi açısından önemli bir araştırmadır. Araştırmada Türk Milli Eğitim Sisteminde uygulanan politikalar Anayasa, Milli Eğitim Şuraları, Hükümet Programları ve ilgili kanunlar çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yabancı dil eğitimi ile ilgili yapılan çalışma aşağıda ifade edilmiştir:

1. MEB(Milli Eğitim Bakanlığı). **Yabancı dil eğitim ve öğretimi Raporu.**Ankara,1991.

1990’lı yıllarda uygulanan yabancı dil eğitimi politikalarına ışık tutması ve uygulanan politikaların mevcut durumunun görülmesi açısından önemli olan raporda, 2923 sayılı “Yabancı Dil Eğitim ve Öğretim Kanunu” ve bu kanunun işlerlik kazanması için çıkarılan 105 nolu “Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi Yönetmeliği” ele alınarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra mevcut yabancı dil öğretmeni durumu ve öğretmenlerin ekonomik durumları irdelenmiştir.

Türkiye’de yabancı dil öğretimini konu alarak yayınlanmış çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki kaynaklara ulaşılmaktadır:

1. Özcan Demirel, **İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi İstanbul,1999** adlı çalışmasında, Türkiye’de İlköğretim okullarındaki yabancı dil eğitimi içerik, yöntem, uygulama ve değerlendirme açısından değerlendirmiştir.

Demirel, 1999 yılında yayınlanan kitabında Türkiye’de yabancı dil eğitimi tarihine kısaca değindikten sonra yabancı dil öğretiminin genel ilkelerini açıklamıştır.Yabancı dil de önemli bir yer tutan yöntem konusuna da değinen Demirel, öğretim metot ve tekniklerin yanı sıra ders materyallerinin de öğretimde önemli bir yeri olduğu görüşünden hareketle yabancı dil öğretiminde görsel-işitsel araçların da detaylı bir araştırmasını yaparak araştırmacıların faydalanmasına sunmuştur.

İlköğretim okullarında yabancı dil eğitimi hususunda eksiklik hissedilen çoğu konuda bilgi veren kaynakta yabancı dil öğretiminde önem arz eden ölçme ve değerlendirme konusuna da değinilmiştir.

2. Ömer Demircan, **Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil (İstanbul,1988)** adlı kitabında 1978’den beri sürdürmekte olduğu çalışmayı sunmaktadır.

Bu çalışmada Demircan, yabancı dil öğretimini,Türkler ve Türk dili açısından, tarihsel boyutuyla incelemektedir.Türkiye’de yabancı dil eğitiminin incelenmesinde kolaylık sağlamak amacıyla Demircan, konuyu Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası diye iki kısma ayırarak incelemektedir. Cumhuriyet öncesinin de daha da detaya inilerek İslam olmazdan önce ve İslam olduktan sonra olmak üzere ikiye ayrılması da araştırmacılara konuya bakış açılarında yardımcı olmaktadır.

3. Hikmet Sebüktekin, **Yükseköğretimde Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlemleri(İstanbul)**, adlı çalışmasında yabancı dil öğrenimini daha teknik düzeyde ele alarak yabancı dil gereksinmesinden yola çıkarak bu gereksinmenin sonucu olarak yabancı dil öğretimini irdelemiştir.

Yükseköğretimde uygulanan yöntem ve yaklaşımların genel bir değerlendirilmesinin yapıldığı çalışmada yabancı dil öğretim izlencelerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yabancı dil öğretiminde ki karşılaşılan sorunlarında yer aldığı çalışmada öğretmen yetiştirmeden de bahsedilmektedir.

4. Cemil Cem, **Türkiye’de Kamu Görevlilerinin Yabancı Dil Sorunları** (Ankara,1978) adlı çalışmasında Türkiye’de ki yabancı dil öğretim konusunu başka bir açıdan değerlendirmiştir.

Araştırmada dayanan varsayım, özünde alansal boyutlu, pragmatik amaçlı ve yararcı bir yabancı dil gereksinmesi anlayışından esinlenerek oluşturulmuştur. İlk olarak kamu görevlilerinin ilgi, görev, uğraş ve uzmanlık alanlarında gerçekten bir yabancı dil gereksinmelerinin bulunup bulunmadığı; böyle bir gereksinme söz konusu ise, bunun neden ve ne gibi etkinlik amaçlarından doğduğu; yabancı dil gereksinmesinin karşılaştırılmasında hangi kaynak ve imkanlardan yararlandığı; sonra da bu kaynak ve olanakların yeterli ve etkili olup olmadığı; yetersizse nasıl ve hangi yollarla daha etkili ve yeterli düzeye çıkarılabileceği; eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi ve öğretim yöntemlerinin iyileştirilmesi için ne gibi önlemlerin getirilebileceği soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

5. Özcan Başkan, **Tecrübi Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni**’nin 2. sayısının yapılan ayrı basımında İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Okulu’nda yapılması düşünülen bir yeni düzenlemeye temel olarak yazdığı yazıda yabancı dil öğretiminde karşılaşılan güçlükleri ele almış ve buna bağlı olarak ortaya sürülen çözüm yolları, önce genel olarak yabancı dil öğretim çerçevesi içinde sonra da Yabancı Diller Okulu çerçevesinde incelemiştir.
6. Yahya Kemal Kaya, **Türkiye’de Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**(Ankara,1991). adlı eserinde Türk milli eğitim sistemindeki yapı ve işleyişine yönelik gözlemlere dayanarak Türk eğitim sistemi hakkında durum değerlendirmesi yapmıştır.

7. **Ayşe Kilimci, Anadilinde Çocuk Olmak**(İstanbul 1998). Çalışma da değişik yazar, araştırmacı ve bilim adamının makalelerinin yer aldığı bir çalışmadır.

Kilimci, yabancı dilde eğitim konulu çalışmasında yabancı dilde eğitim tartışmasının, gericilik, ilericilik kavramlarına yaftalanmayacak kadar önemli ve geniş kapsamlı bir tartışma olduğunu ve bu konunun uzun uzun her yönüyle tartışılması gerektiğini ifade etmektedir.

8. **Yabancı Dille Eğitim ve Öğretim Meselesi**, İstanbul: Aydınlar Ocağı Yayını, 1991. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından hazırlatılan yayını üç bilim adamının yazdığı makalelerden oluşmaktadır. Yabancı dilde eğitim adlı bu eserde yabancı dil öğretimi ve yabancı dille eğitim, makalelerde değerlendirilmektedir.

9. **İsmail Kaplan, Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerine Etkisi**(İstanbul,1999). Bu çalışma aslında Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında kabul edilmiş bir doktora tezidir.

Amacı Türk milli eğitim ideolojisini incelemek ve bu ideolojinin siyasal toplumsallaşma üzerine etkisini değerlendirmek olan bu çalışmada, önce eğitim , toplumsallaşma, siyasal toplumsallaşma ve ideoloji kavramları tanımlanmış ve bu kavramların üzerinde durulmuştur. Daha sonra da, belli başlı eğitim felsefeleri sınıflandırılmış, bu eğitim felsefeleri, hem evrensel teoriler olarak, hem de dünya çapında kendilerinden etkilenen somut ideolojik ve siyasal pratikleri içinde incelenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli olarak kullanılan yöntem ve teknik yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.Çünkü bu araştırma ile Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nde Türk Eğitim Sistemi’nde uygulanan yabancı dil eğitim-öğretim politikalarının ne olduğu betimlenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Cumhuriyet Döneminde Anayasada, Milli Eğitim Şuraları'nda, Hükümet Programlarında, Kanunlarda Ve İlgili Yönetmeliklerde Yabancı Dil Eğitimi İle İlgili Hükümler

Araştırmanın bu kısmında, yukarıda adı geçen kanunlardaki genel eğitim yaklaşımları ve çerçevesi betimlendikten sonra yabancı dil eğitimi ve öğretimi hususlarında değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Bindokuzyüzyirmibir Anayasası

Yirmiüç maddeden oluşan Bindokuzyüzyirmibir Anayasa'sı şu şekildedir:

Madde 1- Hakimiyet bila kaydü şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

Madde 2- İcra kudreti ve teşri salahiyeti milletin yegane ve hakiki mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

Madde3- Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükümeti "Büyük Millet Meclisi Hükümeti" unvanını taşır.

Madde 4- Büyük Millet Meclisi vilayetler halkınca müntehap azadan mürekkeptir.

Madde 5- Büyük Millet Meclisinin intihabı iki senede bir kere icra olunur. İntihap olunan azanın azalık müddeti iki seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir. Sabık Heyet lahik heyetin içtimasına kadar vazifeye devam eder. Yeni intihabat icrasına imkan görülmediği takdirde içtima devresinin yalnız bir sene temdidi caizdir. Büyük Millet Meclisi azasının herbiri kendini intihap eden vilayetin ayrıca vekili olmayıp umum milletin vekilidir.

Madde 6- Büyük Millet Meclisinin heyeti umumiyesi teşrinisani iptidasında davetsiz içtima eder.

Madde 7- Ahkamı şer'iyenin tenfizi, umum kavaninin vazı, tadili, feshi, ve muahede ve sulh akti ve vatan müdafaası ilanı gibi hukuku esasiye Büyük Millet Meclisine aittir. Kavanin ve nizamât tanziminde muamelatı nasa erfak ve ihtiyacatı zamana evfak ahkamı fıkhiye ve hukukiye ile adap ve muamelat esas ittihaz kılınır. Heyeti Vekilinin vazife ve mesuliyeti kanunu mahsus ile tayin edilir.

Madde 8- Büyük Millet Meclisi, hükümetinin inkısam eylediği devairi kanunu mahsus mucibince intihap kerdesi olan vekiller vasıtası ile idare eder. Meclis icrai hususat için vekillere veche tayin ve ledelhace bunları tebdil eyler.

Madde 9- Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından intihap olunan reis bir intihap devresi zarfında Büyük millet Meclisi Reisidir. Bu sıfatla Meclis namına imza vazına ve Heyeti Vekile mukarreatını tasdika salahiyettardır. İcra Vekilleri heyeti içlerinden

birini kendilerine reis intihap ederler. Ancak Büyük Millet Meclisi Reisi vekiller heyetinin de reisi tabiidir.

Madde 10- Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazarından vilayetlere, vilayetler kazalara münkasem olup kazalar da nahiylerden terekkep eder.

Madde 11- Vilayet mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Harici ve dahili siyaset, şer'i adli ve askeri umur, beynelmilel iktisadi münasebat ve hükümetin umumi tekalifi ile menafii birden ziyade vilayata, şamil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vaz edilecek kavanin mucibince evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye; İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti içtimaiye işlerinin tanzim ve idaresi vilayet şuralarının salahiyeti dahilindedir.

Madde 12- Vilayet Şuraları vilayetler halkınca müntehap azadan mürekkeptir. Vilayat Şuralarının içtima devresi iki senedir. İçtima müddeti senede iki aydır.

Madde 13- Vilayet Şurası, azası meyanında icra amiri olacak bir reis ile muhtelif şubabı idareye memur azadan teşekkül etmek üzere bir idare heyeti intihab eder, İcra salahiyeti daimi olan bu heyete aittir.

Madde 14- Vilayette Büyük Millet Meclisinin vekili ve mümessili olmak üzere vali bulunur. Vali, Büyük Millet Meclisi hükümeti tarafından tayin olunup vazifesi devletin umumi ve müşterek vazaiğini rüyet etmektir. Vali yalnız devletin umumi vazaifile mahalli vazaiif arasında tearuz vukuunda müdahale eder.

Madde 15- Kaza yalnız idari ve inzibati cüzü olup manevi şahsiyeti haiz değildir. İdaresi Büyük Millet Meclisi hükümeti tarafından mansup ve valinin emri altında bir kaymakama mevdudur.

Madde 16- Nahiye hususi hayatında muhtariyeti haiz bir manevi şahsiyettir.

Madde 17- Nahiyenin bir şurası, bir idare heyeti ve bir de müdürü vardır.

Madde 18- Nahiye şurası, nahiye halkınca doğrudan doğruya müntehap azadan terekkep eder.

Madde 19- İdare heyeti ve nahiye müdürü, nahiye şurası tarafından intihap olunur.

Madde 20- Nahiye şurası ve idare heyeti kazai, iktisadi ve mali salahiyeti haiz olup bunların derecatı kavanini mahsusa ile tayin olunur.

Madde 21- Nahiye bir veya birkaç köyden mürekkep olduğu gibi bir kasaba da bir nahiyedir.

Madde 22- Vilayetler iktisadi ve içtimai münasebetleri itibariyle birleştirilerek umumi müfettişlik kıtaları vücuda getirilir.

Madde 23- Umumi müfettişlik mıntakalarının umumi surette asayişinin temini ve umum devair muamelatının teftişi, umumi müfettişlik mıntakasındaki vilayetlerin müşterek işlerinde ahengin tanzimi vazifesi Umumi müfettişlere mevdudur. Umumi müfettişler Devletin umumi vazaifile mahalli idarelere ait vazaiif ve mukarreratı daimi surette murakebe ederler.

İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meri olur. Ancak elyevm münakit Büyük Millet Meclisi 5 Üylül 1336 tarihli nisabı müzakere kanununu birinci maddesinde gösterildiği üzere gayesinin hsulüne kadar müstemirren müçtemi bulunacağı cihetle işbu Teşkilatı Esasiye Kanunudaki 4 üncü, 5 inci, 6 ncı maddler gayenin husulüne elyevm mevcut Büyük Millet Meclisi adedi mürettebinin sülûsanı ekseriyetle karar verildiği takdirde ancak yeni intihabdan itibaren meriyül icra olacaktır(<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa21.htm>).

Bindokuzyüzyirmidört Anayasası ve Eğitim ile Eğitim Dili Hakkında Hükümler

Bindokuz yüzyirmidört Anayasasının 2. maddesinde devletin dilinden bahsedilerek şu ifadelere yer verilmektedir:

Madde 2- Türkiye Devleti Cumhuriyetçi, Milliyetçi Halkçı, Devletçi, Laik ve Devrimcidir. Devlet dili Türkçedir. Başkent Ankara'dır (<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24/.htm>).

Öğretim serbestliğinden ve bireylerin eğitimlerinin ilgili zorunluluklarından bahsedilirken Anayasa'nın 80. ve 87 maddelerinde şu ifadeler yer verilmektedir:

Madde 80- Hükümetin gözetimi ve denetlemesi altında ve kanun çerçevesinde her türlü öğretim serbesttir.

Madde 87- Kadın, erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlk öğretim Devlet okullarında parasızdır (<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24/.htm>).

Bindokuzyüzaltmışbir Anayasası ve Eğitim ile İlgili Hükümler

Bindokuzyüzaltmışbir Anayasasının 50. maddesinde "Öğrenimin Sağlanması" başlığı altında eğitim ile ilgili olarak belirtilen hüküm şu şekildedir:

Madde 50- Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindendir.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar (<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm>).

Bindokuzyüzsekseniki Anayasasında ve Eğitim ve Yabancı Dil Eğitimiyle İlgili Hükümler

Bindokuzyüzsekseniki Anayasasının, 42. maddesi Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevini belirlemektedir. Bu konuda belirtilen hükümler şunlardır:

Madde 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir.

Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır(Yeni Anayasa (1982), İstanbul, 1989, ss.37-38).

Yabancı Dil Eğitim ve Öğretim Kanunu (2923 SK)

Amacı eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretimi düzenlemek olan kanun yabancı dille ilgili hükümleri aşağıdaki gibi düzenlemektedir:

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı; eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esasları düzenlemektir.

Esaslar

Madde 2- Milletlerarası andlaşma hükümleri saklı olmak üzere, resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerin ve yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar şunlardır:

a. Türk vatandaşların ana dilleri, Türkçe'den başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilemez.

b. İlköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında, Atatürkçü düşünce Atatürk ilke ve inkılaplarını konu olarak alan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler, yabancı dille okutulamaz ve öğretilemez. Öğrencilere, eğitim ve öğretimleri süresince bu derslerle ilgili araştırma görevleri ve ödevler, Türkçe'den başka hiçbir dille yaptırılamaz.

c. Türkiye'de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı diller, Milli Güvenlik Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir.

d. İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretim yapılacak dersler ile okullar Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretimi yapılacak dersler ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapacak yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulunca belirlenir.

e. Yabancı dilde okutulacak derslerin eğitim ve öğretim programlarının tabi olacağı esaslar, ilköğretim ve yaygın eğitim kurumları için Milli Eğitim Bakanlığınca, yükseköğretim kurumları için Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir.

f. Yabancı dil eğitim ve öğretimiyle ilgili uygulamaların Türk Milli eğitiminin amaçlarına, temel ve ana ilkelerine ve bu kanundaki esaslara uygunluğu; ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulunca denetlenir.

Yönetmelik

Madde 3- Yabancı dil eğitimi ve öğretiminin amaç, program, yöntem ve uygulamalarıyla, yabancı dille eğitim öğretim yapan kurumların tabi olacağı esasları kapsayan, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarıyla ilgili yönetmelik, Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarıyla ilgili yönetmelik, Yükseköğretim Kurulunca; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde çıkartılır ve Resmi Gazetede yayınlanır.

Yürürlük

Madde 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer
(<http://www.yok.gov.tr/yasa/kanun10.html>).

Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi Yönetmeliği

İlköğretim ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dil eğitimi ve öğretimi ile ilgili esasları düzenleyen yönetmelik şu şekildedir:

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, ilköğretim ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dil eğitimi ve öğretimi ile ilgili esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, resmi ve özel her derece ve türdeki okul ve kurumlarda yabancı dil eğitim ve öğretiminin amaç, program, yöntem ve uygulamaları ile bir kısım derslerin eğitim ve öğretimini yabancı dille yapan okulların tabi olacağı esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun 3'üncü maddesine dayalı olarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen:

"Bakanlık", Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığını.

"Yaygın eğitim", örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut herhangi bir kademesinde olan veya bu kademedен çıkmış bulunan vatandaşlara verilen eğitimi,

"Yabancı dil", resmi, özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında Türkçe dışında eğitimi ve öğretimi yapılan dili,

"Hazırlık sınıfı", bir kısım derslerin eğitim ve öğretiminin yabancı dille yapıldığı okullarda, esas sınıf niteliğinde olmayan, öğrencilere, üst sınıflarda okutulan yabancı dil dışındaki dersleri yabancı dille izleyebilecek seviyede yeterlik kazandırmak için eğitim ve öğretimi yapılan sınıfı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi

Yabancı dil eğitimi ve öğretiminin amacı

Madde 5- İlköğretim, ortaöğretim, yaygın eğitim seviyesinde resmi ve özel her derece ve türdeki okul ve kurumlarda yabancı dil eğitimi ve öğretiminin amacı; Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak okul ve kurumların amaç ve seviyeleri de göz önünde bulundurularak eğitim ve öğretimi yapılan yabancı dil ile fertlerin;

- Konuşulana anlayabilmelerini,
- Okuyup anlayabilmelerini,
- Duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak anlatabilmelerini sağlamaktır.

Programlar ve yöntemler

Madde 6- Yabancı dil dersi programlarının hazırlanıp uygulanmasında: Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, Atatürk İnkılap ve İlkeleri ile Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliği temel olarak alınır. Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri; ilmi ve teknolojik esaslara, yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Uygulamalar

Madde 7- Bakanlığa bağlı resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerle ilgili uygulamalarda dikkate alınacak esaslar şunlardır:

a) Genel Esaslar:

Öğrenciler, ilköğretimin 6'ncı sınıfından (Ortaokulun 1'inci sınıfından) itibaren, okulda okutulan yabancı dillerden birini almak ve ortaöğretimi bitirinceye kadar okumak zorundadırlar.

İmkanları müsait olan ortaokul ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler ikinci bir yabancı dili seçmeli ders olarak da alabilirler.

b) İlköğretim ile ilgili esaslar:

İlkokulların 4'üncü ve 5'inci sınıflarında; haftada 10 saati geçmemek, sınıf geçmeyi etkilememek ve kurs mahiyetinde olmak üzere, yabancı dil eğitim ve öğretimi yaptırabilir. Bu kurslarda Bakanlıkça onaylanan program ve ders araçları kullanılır.

c) Ortaöğretim ile ilgili esaslar:

lise ve dengi okulların ikinci sınıflarından itibaren şartları uygun olan okullarda yabancı dil kolları açılır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında, lise ikinci sınıftan itibaren meslek alanlarına yönelik yabancı dil eğitim ve öğretimine ağırlık verilir.

d) Yaygın eğitim ile ilgili esaslar:

Yaygın eğitim kurumlarında değişik ihtiyaç alanlarına ve yaş gruplarına cevap vermek üzere çeşitli kademelerde yabancı dil kursları açılabilir.

Kurslar, birbirini izleyen programlar şeklinde düzenlenebileceği gibi özel amaçlı münferit kurslar şeklinde de yapılabilir ve programlarında belirtilen saatlerden az olmaz.

Kurslarda, Bakanlıkça onaylanan programlar ve ders araçları kullanılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bir Kısım Derslerin Eğitim ve Öğretimini Yabancı Dille Yapan Okulların Bağlı Olacağı Esaslar

Hazırlık sınıfından yabancı dil öğretimi

Madde 8- Hazırlık sınıfındaki yabancı dil dersinde amaç, öğrencilerin yabancı dili ve bu dille okutulan ders konularını anlama, okuma, yazma, konuşma ve söyleneni anlama yönlerinden 1'inci sınıf seviyesine göre hazırlanmasıdır.

Hazırlık sınıfında, ikinci kanaat döneminden itibaren yabancı dil dersinin belli bir kısmı, öğrencilerin üst sınıflarda yabancı dille okuyacakları derslerle ilgili terimleri öğrenmeleri için ayrılır.

Yabancı dille okutulacak veya okutulmayacak dersler

Madde 9- Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapılacağı okullarda, hangi yabancı dille öğretim yapılacağı ve hangi derslerin yabancı dille okutulacağı Bakanlıkça belirlenir.

Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapıldığı okullarda yabancı dille okutulması uygun görülen dersler, öğretmen bulunmaması halinde bakanlığın izniyle Türkçe okutulabilir.

Kurslar

Madde 10- Bu okullarda bütün derslerin Türkçe okutulması halinde tesbit edilen derslerdeki teknik terimlerin yabancı dille öğretilmesi için ihtiyaç duyulması ve istekli en az (15) öğrenci bulunması durumunda yabancı dil kursları açılabilir.

Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapılması halinde, istekli en az (15) öğrenci bulunduğu derslerdeki teknik terimlerin Türkçe öğretilmesi için Türkçe kurslar açılabilir.

Müfredat programları

Madde 11- Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapıldığı okullarda, yabancı dil dersleri dışındaki yabancı dille okutulan derslerde, diğer okullarda Türkçe okutulan müfredat programları aynen uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Farklı Yabancı Dil Okutulan Okullarla İlgili Esaslar

Farklı yabancı dil okutan okullar

Madde 12- Farklı yabancı dil okutan bir ortaokuldan diğerine nakledilen öğrencilerin yabancı dil dersi hakkında aşağıdaki işlemler uygulanır:

a) Bulundukları ortaokulun birinci sınıfından başka bir ortaokulun birinci sınıfına, birinci kanaat dönemi içinde nakledilen öğrencilerin yabancı dili değiştirilir. İkinci kanaat dönemi içinde nakleden öğrencilerin okudukları yabancı dilin değiştirilmesi velisinin isteğine bağlıdır. Velinin çocuğun okuduğu yabancı dili değiştirmeyi istememesi halinde öğrencinin başarı durumu birinci kanaat dönemi notuna göre tespit edilir.

b) Bulundukları ortaokulun ikinci sınıfından diğer bir ortaokulun ikinci sınıfına nakleden öğrencilerin yabancı dilinin değiştirilmesi velilerinin isteğine bağlıdır. Yabancı dilini değiştirmeyen öğrencilerin bu derste başarı durumu ayrıldıkları okulda aldıkları kanaat dönemi notlarına göre tespit edilir. Kanaat dönemi notu almayanlar imtihan dönemlerinde imtihana alınırlar.

Bu öğrencilerde birinci sınıf seviyesinde bilgi aranır.

Bütünleme imtihanında başarısız olan öğrencilere engel imtihanları süresi içinde bir imtihan hakkı daha verilir.

Farklı yabancı dil okutan liseler

Madde 13- Farklı yabancı dil okutan bir liseye yeniden veya naklen kaydedilen öğrenciler bu dili takip etmeye mecbur tutulmazlar. Bu gibi öğrenciler evvelce okudukları yabancı dilde kendilerini yetiştirirler. Ancak lise birinci sınıf öğrencileri için ortaokulu bitirirken aldıkları not sınıf geçme notu olarak kabul edilir. İkinci sınıf öğrencileri bütünleme imtihanı esnasında imtihana girerler.

Başaramayanlara engel imtihanları süresi içinde bir imtihan hakkı daha tanınır. Her iki imtihanda da kendilerinden bir aşağı sınıf seviyesinde bilgi aranır.

Yabancı dilini değiştiren öğrencilerin yetiştirilmesi

Madde 14- Nakilleri yapılan öğrencilerin nakledildikleri okullarda yeniden başlayacakları yabancı dil dersinde yetişmeleri için öğretmen zamanının bir kısmını bu gibi öğrencilere seviyelerine göre ders ve ödev vermeye tahsis eder, aynı zamanda yabancı dil dersinde ilerlemiş olan arkadaşlarından birinin veya birkaçının yardımda bulunmalarını da temin eder.

Yabancı dil dersinde bütünlemeye kalan öğrenciler

Madde 15- Okuduğu yabancı dili değiştiren ortaokul birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinden yabancı dil dersinden bütünlemeye kalanlar veya kanaat dönemi sonunda not almadan ayrılmak zorunda olanların tasdiknamelerine, yabancı dille ilgili bu durumları yazılır.

Bir kanaat dönemi notu aldıktan sonra nakledilen son sınıf öğrencileri

Madde 16- Bir kanaat dönemi notu aldıktan sonra farklı yabancı dil okutan ortaokul veya liselerin son sınıflarına nakledilen öğrencilerin yıl sonu başarı durumları, önceki okullarında aldıkları kanaat dönemi notlarına göre, kanaat dönemi notu zayıf olan öğrencilerin ise bütünleme imtihanları sırasında o dili okutan aynı derecedeki çevre okullarından birinde girdikleri imtihan sonuçlarına göre tespit edilir. Bunlar mümkün olmadığı takdirde öğrencinin ikinci sınıftan üçüncü sınıfa geçerken aldığı not diploma notu olarak kabul edilir.

Yabancı dilden sorumlu geçen öğrenciler

Madde 17- Yabancı dil dersinden sorumlu olarak bir üst sınıfa geçen ve farklı yabancı dil okutan başka bir okula nakledilen öğrencilerin, nakledildikleri okulda okudukları farklı yabancı dil dersinden başarılı olmaları halinde bir evvelki sınıfa ait sorumlulukları kalkar.

Öğrenciler okudukları farklı yabancı dil dersinden başarısız oldukları takdirde imtihan dönemlerinde bir alt sınıf seviyesinde sorumlu tutularak imtihanlara alınırlar, başarılı olmaları halinde bir alt sınıfa ait sorumlulukları da kalkmış olur.

Öğrencinin okuduğu yabancı dili değiştirmesi

Madde 18- Veliler, çocuklarının okudukları yabancı dili diğer bir yabancı dille, nakil söz konusu olmadan, değiştirmek istedikleri takdirde ileride hiçbir hak iddia etmeyeceklerini belirten bir dilekçe ile ders yılı başından itibaren iki ay içinde okul müdürlüğüne başvururlar. Okul müdürlüğü, öğrencilerin nakledilecekleri sınıflarda yer bulunmak, o sınıf seviyesinde seviye tespit imtihanı yapmak şartıyla öğrencilerin okudukları yabancı dili değiştirebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Geçici hüküm

Geçici Madde 1- Okullarda ve yaygın eğitim kurumlarında uygulanan yabancı dil programları ile kullanılan ders araç ve gereçleri, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ve bu Yönetmelik hükümlerine göre incelenerek yeniden düzenlenmesi için gereken işlemler yapılır.

Kaldırılan mevzuat

Madde 19- Bu Yönetmeliğin yayımından itibaren, yürürlükte bulunan ve 15.2.1958 tarih ve 50 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı ile kabul edilen "Yabancı Dil Yönetmeliği" ile bu konu ile ilgili genelge ve açıklamalar yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 20- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 21- Bu Yönetmelik hükümlerini Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı yürütür (Resmi Gazete, 1995).

Yüksek Öğretim Kanunun Yabancı Dil Eğitimiyle İlgili Esasları

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunun 49. maddesi Yabancı Dil Hazırlık

Eğitim-Öğretimi ile alakalıdır ve hazırlık eğitimi şu şekilde ifade etmektedir:

Madde 49- Eğitim-öğretimi kısmen veya tamamen bir yabancı dilden yapan Yükseköğretim Kurumları, kaydını yaptıran öğrencileri, öğrenimde kullanılacak yabancı dilde

bir yeterlilik sınavına tabi tutarlar. Yetersiz bulunan öğrenciler için esasları Yükseköğretim Kurulunca tespit edilecek, bir yıla kadar sürekli, bir yabancı dil hazırlık öğrenimi uygulanır. Bu lisans öğreniminde başarılı olamayan öğrencilerin bu yükseköğretim kurumu ile ilişkileri kesilir(<http://www.yok.gov.tr/yasa/kanun2.html>).

Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik

Amacı yükseköğretim kurumlarında yabancı dil eğitim öğretiminin ve yabancı dille eğitim-öğretiminin amaç, içerik, uygulama ve değerlendirme esaslarıyla, yabancı dille eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumlarının uyması gereken koşulları düzenleyen yönetmelik şöyledir:

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Amaç

Madde 1. Bu Yönetmeliği amacı, yükseköğretim kurumlarında yabancı dil eğitim-öğretiminin ve yabancı dille eğitim-öğretimin amaç, içerik, uygulama ve değerlendirme esaslarıyla, yabancı dille eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumlarının uyması gereken koşulları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2. Bu yönetmelik, 2547 sayılı Kanun'a tabi olup, 2809 sayılı Kanun ve bu Kanun'a ek olarak çıkarılan kanunlarla kurulmalarına izin verilen yükseköğretim kurumlarında yapılan her türdeki yabancı dil eğitim-öğretimi ve yabancı dille eğitimi kapsar.

Dayanak

Madde 3. Bu Yönetmelik, 2547 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (i) bendi ile aynı Kanun'un 49. maddesi ve 2923 sayılı Kanun'un 3. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi

Yabancı Dil Eğitim-Öğretiminin Amaçları

Madde 4. Zorunlu Yabancı dil eğitim-öğretimin amacı; öğrenciye aldığı yabancı dilin temel kurallarını öğretmeyi, yabancı dil kelime hazinelerini geliştirmeyi, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerini ve kendi konularındaki metinleri anlayabilmelerini sağlamaktır.

Yabancı Dil Seviye Tespit Sınavları

Madde 5. Bir yükseköğretim programına ilk defa kayıt yaptıran bütün öğrenciler eğitim-öğretim yılı başında yabancı dil bilgilerinin takip edecekleri eğitim-öğretim programlarının öngördüğü ve amaçları 4. maddenin birinci fıkrasında belirtilen seviyede olup olmadığını belirlemek üzere Rektörlükçe düzenlenen bir seviye tespit sınavına tabi tutulurlar. Bu sınavda başarılı bulunan öğrenciler programlarında belirtilen zorunlu yabancı dil derslerinden muaf olurlar.

Zorunlu Yabancı Dil Dersleri

Madde 6. Yabancı dil hazırlık eğitim-öğretimi öngörülme programlara kayıt yaptıran öğrenciler, Seviye Tespit Sınavı'na girmedikleri veya bu sınavda başarılı olmadıkları takdirde, 2547 Sayılı Kanun'un 5. maddesinin "ı" bendi gereğince düzenlenen yabancı dil derslerini almak ve başarmak zorundadırlar. Zorunlu yabancı dil dersleri, toplam 60 saatten az olmamak üzere en az iki yarıyıl olarak programlanır ve okutulur.

Zorunlu yabancı dil derslerinden muaf olan veya bu dersleri almış ve başarılı olmuş öğrencilerin alabilmeleri için daha sonraki yarıyıllarda zorunlu veya seçmeli yabancı dil dersleri açılabilir.

Yabancı Dil Hazırlık Sınıfları

Madde 7. Yükseköğretim kurumları bu Yönetmeliğin 8. maddesinde belirtilen koşullar yerine getirilmek kaydı ile, bazı lisans ve lisansüstü programlar için Üniversite Senatosunun

gerekçeli kararı, Rektörün önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile zorunlu veya isteğe bağlı Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı adı altında bir sınıf açabilirler. Yabancı dille veya kısmen yabancı dille eğitim-öğretim yapılan programlar ile hazırlık sınıfının zorunlu olduğu Türkçe eğitim öğretim yapılan programlara kaydolun öğrenciler öğretim yılı başında açılacak Yabancı Dil Yeterlik Sınavı'na Katılmak ve bu sınavda başarısız olmaları halinde hazırlık sınıfına devam etmek ve başarmak zorundadırlar. Hazırlık sınıfında öğrenim gören öğrencilerin kaydoldukları lisans veya lisans üstü programlarında öğrenimlerine başlayabilmeleri için hazırlık sınıfını başarı ile tamamlamaları gereklidir. Hazırlık sınıfının zorunlu olması halinde, yükseköğretim kurumları, eğitim-öğretimin sürdürüldüğü yıllar içerisinde bazı dersleri yabancı dilden okutmak zorundadır.

Hazırlık sınıfı olmayan veya öğrencinin isteğine bağlı hazırlık sınıfı uygulanan Türkçe lisans veya lisansüstü programlar da bazı derslerde yabancı dilde eğitim-öğretim yapılabilir. Öğrenciler bu derse kendi isteklerine bağlı olarak kayıt olurlar.

Öğrencinin hazırlık sınıfında geçirdiği öğrenim süresi, kayıt olduğu lisans veya lisansüstü programı için 2547 sayılı Kanun'da veya ilgili lisansüstü öğretim yönetmeliklerinde öngörülen sürelerin dışındadır.

Hazırlık Sınıfı Açabilme Şartları

Madde 8. Hazırlık sınıfı açacak bir yükseköğretim kurumunun aşağıdaki koşulları sağlaması gerekir:

1. En çok yirmibeş öğrenciye bir öğretim elemanı düşecek sayıda öğretim elemanının bulunması,
2. Program geliştirme faaliyeti yürütebilecek sayı ve niteliklere sahip elemanlardan oluşan bir Program Geliştirme Grubunun bulunması,
3. Yabancı dil öğretiminde gerekli sınavları hazırlayıp, uygulama ve değerlendirme yapabilecek bir Sınav Komisyonunun mevcut olması,
4. Yabancı dil uygulamaları için yeterli düzeyde görsel-işitsel araç gereçlerin bulunması,
5. Yabancı dil öğretimi için yeterli düzeyde kitap ve diğer basılı malzemenin mevcut olması.

Hazırlık Sınıfındaki Eğitim-Öğretimde Uygulanacak Esaslar

Madde 9- Normal öğrenim süresi iki yarıyıl olan hazırlık sınıfındaki eğitim-öğretimde uygulanacak devam, ara sınav sayısı ile ara sınav, yarıyıl sonu sınavı, genel sınav, kısa süreli sınav, ödev ve diğer faaliyetlerin başarı notuna katkıları, genel sınav sonunda yeterli düzeyde başarı gösteremeyen öğrencilere verilecek bütünleme sınavı, yaz öğretimi, yabancı dil destek eğitim ve kayıt silme gibi konularda uygulanacak esaslar yükseköğretim kurumlarının senatoları tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Tespit edilen süreler içerisinde hazırlık sınıfında başarılı olmayan öğrenciler istedikleri takdirde, üniversiteye giriş puanları talep ettikleri Türkçe eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının taban puanından düşük olmamak şartıyla Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından istenilen programlara yerleştirirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim-Öğretimin Yabancı Dille Yapılması Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapacak Yükseköğretim Kurumları

Madde 10- Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında öğretim dili Türkçe'dir. Ancak, yükseköğretim kurumları bu Yönetmeliğin 8. ve 11. maddelerinde belirtilen şartları yerine getirmek kaydı ile, senatolarının gerekçeli kararı, rektörlerinin önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile lisans veya lisansüstü programlarından tümünde veya bazılarında eğitim-öğretimi yabancı dilde yapabilirler.

Yabancı dille eğitim-öğretim yapılan lisansüstü programlarda tezler ile yeterlik ve tez sınavları yabancı dille yapılır.

Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapabilme Şartları

Madde 11. Yabancı dille eğitim-öğretim yapmak üzere başvuran yükseköğretim kurumunun;

1. Bu Yönetmeliğin 8. maddesinde belirtilen şartlara haiz bir hazırlık ünitesine sahip olması,
2. Tamamen veya kısmen yabancı dille eğitim-öğretim yapılacak programlarda görev alacak öğretim elemanlarının en az yurtdışında o dilin anadil olarak kullanıldığı bir ülkenin üniversitesinde veya Türkiye'de o yabancı dille eğitim-öğretim yapan bir üniversiteden

alınmış bir lisans veya lisansüstü diplomasına veya Alman, Amerikan, Fransız ya da İngiliz Kültür Merkezi veya benzeri kuruluşlarca verilen uluslararası düzeyde geçerli (TOEFL, IELTS, Cambridge gibi) bir yeterlilik belgesine veya merkezi sistemle yapılan Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavında en az % 90 başarı notuna sahip olmaları veya yabancı dille eğitim-öğretim yapılan bir kurumda en az iki yarıyıl başarı ile ders vermiş olmaları,

3. Yabancı dille eğitim-öğretim yapacak yükseköğretim kurumunun merkez kütüphanesinde veya fakülte/bölüm/enstitü kütüphanesinde eğitim-öğretim yapılan konulara ilişkin yeterli sayıda eğitim materyaline sahip olması,

4. Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek diğer şartları yerine getirmesi gerekir.

Yabancı dille eğitim-öğretim yapılmasına izin verilmiş olan fakat sonradan bu şartları kaybettiği tespit edilen programlarda yabancı dille eğitim-öğretim yapılmasına Yükseköğretim Kurulu tarafından son verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Yürürlükten Kaldırma

Madde 12. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle beraber 7/10/1994 gün ve 22074 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim-Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yayan Yükseköğretim Kurumları Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlülük

Madde 13. Bu Yönetmelik yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14. Bu yönetmeliği Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür(<http://www.yok.gov.tr/yasa/yonet/yonet26.html>).

Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yönetmeliği

Devlet Kurumlarında yabancı dil öğrenmek isteyen kamu personeli için çıkarılan yönetmelik şu şekildedir:

BÖLÜM I

Genel Hükümler

Kuruluş:

Madde 1- (Değişik: 7/11/1995-95/7502 K.)

657 sayılı Devlet Memurları Kanununu 216 nci maddesine göre hazırlanmış olan bu Yönetmelikle, Devlet Personel Başkanlığına bağlı olarak Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi kurulmuştur.

Eğitim Merkezinde Eğitim Görecekler:

Madde 2- Bu Eğitim Merkezinden, öncelikle, 657 sayılı Kanunun kapsamına giren Devlet Memurları faydalanırlar. Eğitim Merkezinin öğretim kapasitesinin elvermesi halinde, 1327 sayılı Kanunla 657 sayılı Kanuna eklenen:

a) Ek geçici 6 nci maddede gösterilen II Özel İdareleri ve Belediyeler personeli,

b) Ek geçici 7 ve 8 inci maddelerde gösterilen Hakimler, Hakim Yardımcıları, Savcılar, Savcı Yardımcıları, Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ile Anayasa Mahkemesi Raportörleri,

c) Ek geçici 9 uncu maddede gösterilen Kamu İktisadi Teşebbüsleri personeli,

d) Ek geçici 10 uncu maddede gösterilen Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu personeli,

e) Ek geçici 12, 13 ve 14 üncü maddede gösterilen Devlet Tiyatro, Opera, Bale Sanatkarları ve teknik personeli ile Belediye Opera ve Tiyatroları, Şehir ve Belediye Konservatuvar ve Orkestralarının teknik bünyeye dahil olan personeli de öğretim olanaklarından yararlanabilirler.

Gerekli görüldüğü hallerde Türk Silahlı Kuvvetleri personeli de bu Eğitim Merkezinde eğitim görebilirler.

Amaç:

Madde 3- Eğitim Merkezinin amacı, kurumlarınca yabancı dil öğrenmeleri gerekli görülen personele yabancı dil öğrenme olanakları sağlamaktır.

BÖLÜM II

Yönetim

Atama:

Madde 4- (Değişik: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

Eğitim Merkezi personelinin atanmaları 8/6/1984 tarihli ve 217 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 29 uncu maddesine göre yapılır.

Öğretim Kapasitesinin Tespiti: (1)

Madde 5- (Değişik: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

Eğitim Merkezi'nin Öğretim Kapasitesi, her yıl en geç 15 Temmuz tarihine kadar Eğitim Dairesi Başkanlığınca tespit edilir.

Kontenjanların Saptanması:

Madde 6- Kurum ve teşekküller, Eğitim Merkezinde yabancı dil öğrenimi görmesini istedikleri personelin sayısını Devlet Personel Dairesine en geç 15 Temmuz tarihine kadar bildirirler. Eğitim Merkezinin olanakları çerçevesinde her kurum ve teşekküle ayrılacak kontenjanlar Devlet Personel Heyetince saptanır.

İta Amiri ve Tahakkuk Memuru:

Madde 7- (Mülga: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

BÖLÜM III

Öğretim

Öğretim:

Madde 8- (Değişik: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

Öğretim, Devlet Personel Başkanlığınca atanacak öğretmenler tarafından yürütülür. Eğitim Merkezinde yabancı uyruklu öğretmenler de çalıştırılabilir.

Eğitim Süresi:

Madde 9- Eğitim Merkezinin yıllık eğitim süresi 9 aydır.

Eğitim Merkezinde aksamaları da yabancı dil öğretimi yapılabilir.

Eğitim süresi içinde uygun görülecek bir tarihte, öğretime 15 günlük ara verilir.

Sınavlar:

Madde 10- Eğitim Merkezini başarı ile bitirenlere sertifika verilir.

Disiplin:

Madde 11- (Değişik: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

Eğitim merkezinde öğrenim gören personelin, öğrenimleri sırasında ceza verilmesini gerektiren fiil ve haller hakkında tabi oldukları mevzuat hükümleri uygulanır.

BÖLÜM IV

Çeşitli Hükümler

Öğretmenlerin Okutmakla Yükümlü Oldukları Ders Saati:

Madde 12- Eğitim Merkezi öğretmenlerin okutacakları zorunlu ve ek ders saatleri hakkında Yüksek Okullar için saptanan esaslar uygulanır.

İç Yönetmelik:

Madde 13- (Değişik: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

Eğitim Merkezinde eğitim, öğretim, yönetim ve eğitim gören personelin disiplinine ilişkin hususlar Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanacak iç yönetmelikle düzenlenir.

Kursiyerlere Verilecek İzinler:

Madde 14- Memuriyet yeri Ankara dışında olan kursiyerler eğitimin başlamasından önce bir hafta bitiminden sonra da bir hafta süre ile kurumlarınca izinli sayılırlar.

Gereç ve Personelin Devri:

Geçi Madde- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle, Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde faaliyet gösteren "Teksifi Yabancı Dil Kursları"nın çalışmaları sona erer, uygulanmakta olan mevcut Yönetmelik yürürlükten kalkar ve kurslara ait her türlü araç ve gereçler Eğitim Merkezine devredilir.

Geçici Madde 1- (Ek: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren "Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi"nin mevcudu binasında öğretime devam edilir. Merkeze ait her türlü araç ve gereç Devlet Personel Başkanlığına devredilmiş sayılır.

Geçici Madde 2- (Ek: 7/11/1995 - 95/7502 K.)

1/1/1996 tarihinden geçerli olmak üzere Eğitim Merkezi'nde görevli personelden Devlet Personel Başkanlığı kadrolarına atanması uygun görülen personel Milli Eğitim

Bakanlığı ile Başkanlık arasında yapılacak protokolle belirlenir. Ve bu personel istekleri halinde genel hükümlere göre Başkanlık kadrolarına atanırlar.

Yürürlük:

Madde 15- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 16- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür (Resmi Gazete, 1974).

Milli Eğitim Şuralarında Yabancı Dil Eğitimiyle İlgili Hükümler

18-22 Haziran 1988 tarihinde toplanan VII. Milli Eğitim Şurasında Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ele alınmış ve 16 adet karar alınmıştır. Bu kararlar aşağıdaki gibidir:

Karar 1. Yabancı dil öğretiminde verimliliği arttırmak üzere yapılan çalışmalar; aralıksız, tutarlı ve insan gücü bakımından yeterli bir şekilde devam edilmesi.

Karar 2. Yabancı dil eğitiminde; fırsat eşitliliğini zedelemeye mevcut sınırlar imkanların istekli ve yetenekli öğrencilere götürülmesi için, genel ortaokullar ile genel ve mesleki liselerde, 1988-1989 öğretim yılından itibaren "Basamaklı Kurs Sistemi" ne geçilmesi.

Karar 3. Bir ölçme ve değerlendirme birimi, bir otantik döküman derleme birimi, ders kitapları ve yardımcı ders malzemesi üretim ünitesi, bir dökümantasyon kitaplığı, bir yabancı dil öğretmenleri ile haberleşme birimi, bir ders programları geliştirme birimi ve bir hizmetiçi programları ve eğitim geliştirme birimini ihtiva edecek; yabancı ülkelerdeki benzeri merkezler, Milletlerarası Kuruluşlar ve Üniversitelerle bilimsel ve mesleki alanlarda iletişim kuracak; yabancılara Türkçe, öğretim metotları hazırlanmasında rehberlik edecek; Türk tecrübesini yayacak ve yabancı dil eğitimi ile ilgili yeni metotlar geliştirilecek ve uygulayacak; yabancı dil öğretiminde koordinasyonu sağlayacak bir "Yabancı Diller Merkezi"nin kurulması.

Karar 4. Basamaklı kur sisteminin işleyiş şekli ile ilgili mevzuatın düzenlenmesi.

Karar 5. Basamaklı kur sisteminin uygulanmasında; çalışmaları izlemek, değerlendirmek, rehberlik etme ve yüksek seviyeli çağdaş yabancı dil öğretim metodolojilerindeki gelişmeleri ve bunların sınıftaki uygulamalarını yakından bilen gezici bir ekibin görevlendirilmesi.

Karar 6. Almanca öğretiminde olduğu gibi, İngilizce ve Fransızca eğitimi ile ilgili çalışmalara katılmak üzere, İngiliz ve Fransız Hükümetlerinden uzun süreli bin uzman sağlanması.

Karar 7. Basamaklı kur sisteminin uygulanmasını yapan okullarla dili öğretilen ülkelerdeki benzeri okulların kardeş okullar olması sağlanarak hem yabancı dil öğretiminin gelişmesine, hem de memleketimizin yabancılara tanıtılmasına yardımcı olunması.

Karar 8. Yabancı dil öğretiminde; zorunlu durumlarda, kalabalık sınıflar için özel öğretim tekniklerinin geliştirilmesi.

Karar 9. Basamaklı kur sistemi dışında kalan okulların yabancı dil dersi programlarının yeni gelişmeler doğrultusunda gözden geçirilmesi; ikinci ve takviyeli yabancı dil öğretim için çerçeve programların hazırlanması.

Karar 10. Yabancı dil eğitimi için çağdaş öğretim yöntemleri içerisinde kullanılmaları zaman ve maddi kayıplara sebep olduğu kesinleşen laboratuvarlar kurulması yerine, yeterli miktarda portatif kasetçalar, video ve monitörlerin yabancı dil öğretiminin kullanımına sunulması.

Karar 11. Yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumlarda Türkçe dersleri üzerinde hassasiyetle durulması; özellikle Türkçe'nin yapısının öğretilmesi.

Karar 12. Avrupa Konseyi ve ilgili ülkelerle işbirliği halinde öğretmen yetiştiren öğretmenler için ve yabancı dil öğretiminin çeşitli yönleri üzerinde uygulamalı seminerler (Atellers/Worshops) düzenlenmesi.

Karar 13. Yaygın eğitim kurumlarında; yetişkinlerin, yabancı dil öğrenmeye teşvik edilmesi; hedef grupların ve ihtiyaçların tesbit edilmesi; bu kurumlar için programlar ve ders malzemelerinin geliştirilmesi.

Karar 14. Yabancı dil imtihanlarının öğrencilerin başta iletişim güçlerini ölçmeye imkan verecek şekilde yeniden düzenlenmesi.

Karar 15. Türkiye'de yabancı dil seviyesini ölçen resmi bir kurumun tesis edilmesi. (kom. Rap. s. 10)

Karar 16. Yabancı dil öğretimini teşvik etmek ve geliştirmek maksadıyla; Memleketimizle diğer ülkeler ve milletlerarası kuruluşlar arasında öğretmen, öğrenci, program, ders aracı vb. konularda milli seviyede veya okullar seviyesinde kısa ve uzun süreli mübadele sistemlerinin geliştirilmesi(MEB, 1995,ss.206-207).

Araştırmanın bu kısmında Anayasalarda, Milli Eğitim Şuraları'nda, kanunlar ve ilgili yönetmeliklerde çerçevesi çizilmiş yabancı dil öğretimi değerlendirilmiştir.

"Nasıl bir insan yetiştireceğiz?" sorusu bir toplumda eğitimin genel amaçlarını ortaya koyar. Genel amaçla o toplumun eğitim sisteminin ulaşmak istediği insan tipinin genel çizgilerini tanımlar (Akdağ, 2001, s.33). 1921 ve 1924 Anayasalarında dil ve yabancı dil öğrenimine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Eğitim ile ilgili hükümler açısından 1961 Anayasası genel olarak şu şekilde değerlendirilebilir.

Planlı kalkınmayı öngören 1961 Anayasası, sanat öğrenmeye ve öğretmeye, eğitime ve bilime özel yer ve önem vermiştir, dolayısıyla 1961 Anayasası ülkemizde eğitim-öğretimi düzenleyici kapsamlı hükümler öngörmüştür denilebilir.

Devleti "kutsal" sayacak olan 1982 Anayasasından farklı olarak 1961 Anayasası, insan ve bireyi yüce bir değer saymakta, bunların ve toplumunun hak ve özgürlüklerinin uzlaştırıp geliştirilmesini ana hedef olarak görmektedir. Çünkü, 1961 Anayasası gereğince Türkiye eskisinden daha büyük bir özgürlükten yararlanma olanağı bulduğu ve halkının daha çok medeni haktan, üniversitelerin daha büyük özerklikten ve öğrencilerin daha geniş bir örgütlenme özgürlüğünden yararlandığı söylenebilir (Akdağ, 2001, s.33). Bu değerlendirmelerin dışında 1961 Anayasasında yabancı dil eğitim ve öğretimi ile ilgili hiç bir ifade bulunmamaktadır.

Eğitim ile ve yabancı dil eğitimi ile ilgili hükümler bakımından 1982 Anayasası şu şekilde değerlendirilebilir.

Türkiye'de 1950'lerden başlayan süreçte ve özellikle 1980 yılından sonraki eğitim politikalarının uygulanmasında iddia edildiğinin aksine Atatürkçü söyleme ne kadar sadık kalındığı konusunun her zaman bir tartışma gündemi oluşturduğu görülmektedir. Anayasanın 42. maddesinde eğitim ve öğretimin, Atatürk ilkeleri ve inkılapları

doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitimin esaslarına göre, Devletin gözetimi ve denetimi altında yapıldığı ve bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerlerinin açılmayacağı, belirtilmektedir(Akdağ, 2001, s. 34).

1982 Anayasasında Türkçe'den başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında anadil olarak okutulamayacağı ifade edilerek yabancı dil derslerinin okutulmasının kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir.

Araştırmanın bu kısmında 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi Kanunu ve ilgili yönetmelik olan Yabancı Dil Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği hükümlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esasları düzenlemek üzere çıkarılmış 5 maddelik kısa bir çerçeve kanun olup uygulama esaslarını, 3. maddesi gereğince çıkarılacak yönetmeliğe bırakmıştır.

Söz konusu yasa, belli bir eğitim ve öğretim dalı için özel olarak çıkarılmış bir kanundur. Eğitim-öğretim dalları esas itibarıyla Milli Eğitime ilişkin genel yasa, yönetmelik ve öğretim programlarıyla düzenlenir.

Böyle bir özel yasanın teknik olarak, yabancı dil öğretimini teşvik etmek ve ona bazı imkanlar sağlamak amacıyla çıkarıldığı düşünülebilir. Ancak yasanın incelenmesinden çıkan sonuç, politik amaçların teknik amaçlardan daha ön planda tutulduğu, bunun yanı sıra Milli Eğitimle YÖK'ün yabancı dil öğretimi konusundaki görev ve yetkilerinin birbirinden ayrılmasının amaçlandığı şeklindedir. Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi başlıklı bir Kanunda yabancı dil eğitimi ile ilgili daha somut teknik düzenlemeler ve teşviklere yer verilmesi pratikte çok olumlu sonuçlar verebileceği düşünülebilir. Örnek olarak;

- Yabancı dil öğretiminin yeni eğitim teknolojileri ile desteklenmesi,
- Yabancı dil öğretmenlerine istihdam esneklikleri getirilmesi,
- Bu öğretmenlerin yurt dışı hizmet içi eğitim ve ödüllendirme imkanlarının artırılması,yönünde, genel ilkeler ölçeğindeki hükümlerin yasada yer alması bu eğitim dalı için önemli birer teşvik oluşturabilirdi.

Diğer taraftan, yabancı dil eğitim ve öğretiminin genel esaslarının tespitinde MEB ve YÖK fonksiyonlarının tamamıyla birbirinden ayrılmasının, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından istihdam edilecek yabancı dil öğretmenlerinin yükseköğretimde yetiştirilmesi

sırasında ve üniversite giriş sınavlarında bazı aksaklıklara yol açtığı ve üniversite aşaması ve öncesinde yabancı dil için gerekli motivasyonu zayıflattığı bir gerçektir. Eğitim ve öğretimin devamlılığı ilkesi de yasada yeterince gözetilmiş görünmemektedir (MEB, 1991, s. 4).

Yabancı Dil Eğitim Öğretim Yönetmeliği 2923 sayılı Kanun gereğince yabancı dil eğitim ve öğretiminin amaç, program, yöntem ve uygulamalarına ilişkin esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Yönetmelik bugüne kadar bir öğretim dalı için hazırlanmış ikinci ve bugün varolan tek yönetmeliktir. İlk yönetmelik yine yabancı dil için 1958 yılında hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur.

Uygulamaya yönelik konularda pratik çözümler getirmesine rağmen yönetmeliğin kapsamı oldukça dar tutulmuş ve sadece hangi sınıflarda ve okul tip ve kademelerinde yabancı dil okutulacağı, Anadolu Liselerinde yabancı dilin kapsamı ve yabancı dilini değiştirmek zorunda kalan öğrencilerin durumu ile sınırlı kalmıştır. Teşvik edici, nitelik yükseltici, çağdaşlık ve dinamizm getirici öğelerin yokluğu aynen 2923 sayılı yasada olduğu gibi, yönetmelikte de dikkati çekmektedir. Oysa önemli birer fırsat olan özel yasa ve yönetmelik çıkarılması sırasında, yabancı dil eğitim ve öğretiminde uzun yıllardır çekilen sıkıntı, eksiklik ve aksaklıklara önemli çözümler veya çözümlere imkan verecek esneklikler getirilebilirdi. Yönetmelikte açık bırakılan konular özellikle şu noktalarda toplanmaktadır:

- 1) Yabancı dil seçiminde öğrenciyi ve aileleri özendirecek ve yönlendirecek, tek bir dilde yoğunlaşmayı azaltacak ihtiyari teşvik öğeleri düşünülmemiştir.
- 2) Yönetmelik, yabancı dil müfredat programlarının yapılması, yenilenmesi ve zaman zaman değiştirilmesi konusunda bir hüküm getirmemektedir. Oysa Anadolu Liseleri hariç, yabancı dil müfredat programları eski ve yetersizdir.
- 3) Modern Öğretim metotları, teknolojileri, ders kitaplarının bunlara uygunluğu konularında hiçbir hüküm getirilmemiştir.
- 4) Ders saatleri sayısı, bunların öğrenme yaşına göre düzenlenmesi, bu konuda okul tip ve kademeleri arasında tutarlılık sağlanması konularında hiçbir hüküm yoktur. Yabancı dil dersleri sayısında önemli farklılıklar bulunmaktadır.
- 5) Yabancı dil öğretmenine olan büyük ihtiyaca karşılık; öğretmen yetiştirme konusunun tamamen YÖK'e bırakılmış olmasından dolayı, yönetmelik

öğretmen yetiştirmeye hiç değinmediği gibi, öğretmen istihdamı, hizmet içi eğitimi, teşviki ve ödüllendirilmesi gibi Bakanlık yetkisine giren konularda da hiçbir uygulama hükmü getirmemektedir.

Yukarıda sayılan bütün bu noktalar, Türkiye'deki yabancı dil eğitim ve öğretimindeki genel yetersizliğin bir bakıma ana nedenlerini meydana getirdiğinden, yabancı dil eğitimini düzenleyen mevzuatta yukarıda işaret edilenlere yönelik değişikliklerin yapılması veya en azından değişiklikleri kolaylaştıracak hükümlerin eklenmesi gerekli görülmektedir. Mevzuata getirilecek esneklikler uygulamayı büyük ölçüde kolaylaştıracak ve uygulamadaki aksaklıkların mevzuata atıf yapılarak mazur gösterilememesini sağlayacaktır(MEB, 1991, ss. 5-6).

Araştırmanın bu bölümünde Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmeliği genel olarak değerlendirilmiştir.

Yüksek okulların yenilik ihtiyaç ve olanaklarını saptamak, buna uygun önerilerde bulunmak üzere 1932 yılında, bu konuda geniş bir ön çalışması bulunan Avusturyalı profesör A. Malche görevlendirilmiştir(Demircan, 1988, s. 97).

A. Malche'nin yaptığı çalışmalara ve verilen raporlara göre 31 Temmuz 1933'te İstanbul Darülfünunu kapatıldı ve yerine 9 Ağustos 1933'te İstanbul Üniversitesi açıldı.

Açılışından sonra birçok yeniliklerle karşılaşan İstanbul Üniversitesinde A. Malche'in önerisi üzerine "İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Okulu açılmış ve Üniversiteye gelenler bu merkezden Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Rusça alanlarında faydalanma imkanına sahip olmuşlardır. Türkiye'de yabancı dil öğretmeni yetiştiren bir kurum olmadığının fark edilmesi üzerine 1938 yılında İstanbul Üniversitesine bağlı öğretmen yetiştirecek bir (Yabancı diller okulu) açıldı(Demircan 1988, ss. 98-100).

Türkiye'de bir kültür, bilgi ve iletişim aracı olarak yabancı dilin gerekliliği ya da gereksizliği konularındaki tartışmalar -belki birçok noktalarda tümüyle özdeş sayılabilecek biçimde Tanzimat dönemi dil ve yabancı dil tartışmalarına koşut olarak-bugün de sürdürülmektedir. Tanzimat döneminde olduğu gibi bugün de tartışmaların odak noktası bütünüyle eğitim kurumlarını ilgilendirmektedir. Örneğin kimi üniversite ve yüksek öğrenim kurumlarında uygulanan yabancı dille eğitim yaklaşımı çoğu kez ağır eleştirilere uğrayabilmektedir(Cem, 1978, s. 92).

Cem (1978, s. 94)'e göre 1750 sayılı Üniversiteler Yasası'nın 43'üncü maddesi uyarınca, Hacettepe Üniversitesi'nde bir 'Modern Diller Enstitüsünün kurulmasının gerekçesi de 'öğrencilerin temel eğitim dalları ile ilgili İngilizce yayınları okuyup anlamaları ve böylece ilerideki çalışma ve araştırmalarında daha geniş yayın kaynaklarından yararlanabilmelerini sağlamak, yabancı filoloji bölümlerine girecek öğrencilerin ilgili dilde görecekleri eğitimi rahatlıkla izleyebilmeleri için okuma, anlama yazma, konuşma yeteneği vermek amacına bağlanmaktadır.

Üniversitede öğrenim dilinin yabancı dille yapılmasına karşı çıkanlar, yabancı dilden yalnızca bir 'araç' olarak yararlanılmasını, genel eğitimde Türk dilinin 'feda' edilmemesini, yabancı dilin 'ek' olarak öğretilmesini ve Türkçe'nin yerini almamasını, eğitim dilini yabancı dil yapmanın Türk dilini ikinci plana atmak demek olacağı söylemektedirler. Yine özdeş görüşe göre, Türkiye'de okullarda yabancı dil öğretimi kolay olmamakla birlikte, öteki ülkelerde 'Çince gibi güç bir dil bile' birkaç aylık yoğun kurslarla öğretilmektedir. Amaç bir yabancı dili "kendi anadilinden daha iyi bilmek" olmamalıdır. Eleştirilerin ağırlık noktası ise, 1953 yılından bu yana Türk kamu oyuna, Türk eğitimine, önceden ancak "misyoner okulları"nda görülen 'anadilini bırakıp yerine yalnız yabancı dilde ders verme' yönteminin sokulduğu savında toplanmaktadır. Bu sava dayanılarak getirilen öneriler, üniversitelerde yoğun yabancı dil yaz kurslarının açılması, akademik yıl içinde programlara 'teknik çeviri' derslerinin konulması, teknik kaynakların oluşturulması ve bir yabancı diller uzmanlık okulunun açılması doğrultusundadır. "Her yerde dört yıl olan üniversitede Hazırlık Okullarıyla öğrenim süresinin bir yıl daha uzatılması, "zengin ülkelerin bile kaldıramadığı" bir savurganlık diye nitelenmektedir(Cem, 1978, s. 95).

Araştırmanın bu bölümünde Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yönetmeliği genel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1968 yılında "Kamu Kuruluşları için Yabancı Dil Kursları" yönetmeliği çıkarılarak Ankara'da 1965 yılından beri yürütülen uygulamalar ışığında "Devlet memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi" kurulmuştur. Açılan merkezde, yurt dışına gönderilecek devlet memurlarına, ihtiyaçları olan yabancı dil en az 1 yıl süreyle öğretilmektedir. Öğretimin Almanca, Fransızca ve İngilizce olarak ve Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenlerince yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Sonradan bu merkeze ayrı atamalar yapılarak düzenlenen izlenceye haftada 25 saat yoğun yabancı dil öğretim

yapılmaktadır. 1970 yılı öncesinde ve bugün, yabancı kültür merkezlerinde olsun, özel dershanelerde olsun, kurumlar kendi elemanları için özel kurslar düzenletmektedirler(Demircan, 1988, s. 110).

Yabancı bir dil öğrenme çabasına girişen yetişkin kişi, öğrenimini tamamlamış, kendisine bir uğraş seçerek çalışma yaşamına başlamış, uğraş ya da uzmanlık alanında ilerlemeyi ve toplum içindeki saygınlığını yükseltebilmeyi amaçlayan kişi olarak tanımlanabilir. Yabancı dil bilmenin kişinin kültürünü simgeleyen bir gösterge olabileceği yolundaki toplumsal değer yargısının, yetişkini bu doğrultuda güdülemesi olasılığı da oldukça güçlüdür(Cem, 1978, s. 30).

Kamu görevlilerinin de aralarında yer aldığı yetişkinlerin yabancı dil gereksinimleri çoğunlukla yüz yüze geldikleri durum ve ilişkilerden doğmaktadır. Söz konusu yabancı dil gereksinimleri bir bakıma önceden kestirilebilecek türde genel nitelikli gereksinimler olabileceği gibi, önceden ayrıntılı biçimde kestirilmeleri olanağı bulunmayan özel nitelikli gereksinimler de olabilir. Ayrıca gereksinimlerin bir ülke ya da toplumdan diğerine değişebildiği, örneğin bir Türk ile Almanca konuşan bir İsviçrelinin Fransızca öğrenme gereksinimlerinin birbirine benzemeyeceği de kuşkusuzdur(Cem, 1978, s. 34).

Türkiye'de yabancı dil gereksinmesinin bilinç düzeyine çıkmasında Atatürk'ün kültür ve uygarlık anlayışının büyük payı bulunduğu gerçeği yadsınamaz. Gökalp'in, "bilim, teknik ve yöntemin Batı uygarlığından alınması, kültür verilerinin ise Batıdan alınmasının önlenmesi" yolundaki önerisi karşısında, "reformların uygulanmasında" Batı kültürüne değin kültürel verilerin de ülkeye girmesini "hoşgörmesi", "Batı kültürüyle terkip sonunda milli kültürün kuvvet kazanacağına" inanması, "milli şuurlu tutuldukça, Batı kültürü unsurlarından bir zarar" beklenemeyeceği görüşünde olması Atatürk'ün çağdaşlaşma düşüncesini simgeleyici niteliktedir. Cumhuriyet dönemine yön veren bu yaklaşım, ülkede Batı dillerine duyulan ilginin de kaynağını oluşturmaktadır denilebilir(Cem, 1978, s. 86).

Toplumun bir bütün olarak yabancı dil(ler)e gösterdiği ilgi, kamu görevlilerinden oluşan kitlede de -belki daha belirgin bir ölçüde- yansıma bulur. Bu noktada akla gelen ilk soru, kamu görevlilerinin yabancı dil(ler)e gösterdikleri ilginin genişliğinin boyutunun (yaygınlığının) güncel durumunun ne olduğu sorusudur. Türkiye'de kamu görevlileri arasında yaygınlıkla ilgilenilen dillerin İngilizce, Fransızca ve Almanca

olduğu varsayımından devinilerek, bu dillerden kaçıyla ilgilenildiği sorusunu yanıtlayabilmek üzere aşağıdaki Tablo 1 geliştirilmiştir.

TABLO 1
YABANCI DİL BİLGİSİNİN GENİŞLİĞİ

Kümeler	1 Yb. Dil		2 Yb. Dil.		3 Yb. Dil		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi								
Almanca Bölümü	22	73.3	7	23.3	1	03.3		30
Fransızca Bölümü	22	78.6	6	21.4	-	-		28
İngilizce Bölümü	20	71.4	8	28.6	-	-		28
Toplam	64	74.4	21	24.4	1	01.2		86
Kültür Dernekleri								
Türk/Alman	7	41.2	8	47.1	2	11.8		17
Türk/Amerikan	20	76.9	6	23.1	-	-		26
Türk/Fransız	11	55.0	7	35.0	2	-		26
Türk/İngiliz	19	95.0	1	05.0	-	-		20
Toplam	57	68.7	22	26.5	4	04.8		83
Diğer Kamu Görevlileri								
TODAİE KYUP	14	63.7	7	31.8	1	04.5		22
Çeşitli Kuruluşlar	31	66.0	15	31.9	1	02.1		47
Toplam	45	65.2	22	31.9	2	02.9		69
Genel Toplam	166	69.7	65	27.3	7	02.9		238

(Cem, 1978, s.133)

En çok hangi diller? sorusunun yanıtlanması için aşağıdaki Tablo 2 oluşturulmuştur.

TABLO 2
İLGİLENİLEN DİLLER

Kümeler	Almanca		Fransızca		İngilizce		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi										
Almanca Bölümü	30	76.6	2	05.1	5	12.8	2	05.1	39	
Fransızca Bölümü	-	-	26	76.5	6	17.6	2	05.8	24	
İngilizce Bölümü	3	08.3	5	13.9	28	77.8	-	-	36	
Toplam	33	30.3	33	30.3	39	35.8	4	03.7	109	
Kültür Dernekleri										
Türk/Alman	15	57.7	1	03.8	8	30.8	2	07.7	26	
Türk/Amerikan	1	03.2	4	12.9	26	83.9	-	-	31	
Türk/Fransız	2	06.4	20	64.5	7	22.6	2	06.4	30	
Türk/İngiliz	-	-	2	09.5	19	90.5	-	-	21	
Toplam	18	16.5	27	24.8	60	55.0	4	03.7	109	
Diğer Kamu Görevlileri										
TODAİE KYUP	3	10.7	8	28.6	14	50.0	3	10.7	28	
Çeşitli Kuruluşlar	7	10.9	25	39.1	31	48.4	1	01.6	64	
Toplam	10	10.9	33	35.9	45	48.9	4	04.3	92	
Genel Toplam	61	19.7	93	30.0	144	46.4	12	03.9	310	

İlgilenilen diğer yabancı diller şöyle açıklanmıştır. (Arapça-Farsça-İspanyolca-İtalyanca-Latince-Rusça-Sırpça) (Cem, 1978, s. 137).

Sonuç olarak, Cumhuriyet döneminde devletin, kamu görevlilerinin yabancı dil öğrenimlerini sağlamaya ve pekiştirmeye yönelik girişimleri vardır. Bununla birlikte bu girişimlerin yeterli olduğunu söylemek zordur. Örneğin Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir biçimsel öğrenim kurumu olarak uyguladığı yıllık öğrenim izlenceleriyle, sınırlı ölçüde de olsa, kamu görevlilerinin yabancı dil gereksinimlerini karşılama doğrultusunda atılmış olumlu bir adım sayılabilir(Cem, 1978, s. 209).

Genel çizgileriyle Türkiye'de yabancı dil öğretimi öğrenim aşamasında orta öğretim ve bir ölçüde yüksek öğretim kurumlarında başlamaktadır. Öğrenim aşamasını izleyen dönemde (yetişkinlik döneminde) ise kamu görevlerine girenler (i) Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi, (ii) Kurumların hizmetiçi eğitim etkinlikleri çerçevesinde kendilerinin düzenledikleri yabancı dil öğretim izlenceleri, (iii) Kültür dernekleri, (iv) Yurtdışı yabancı dil öğretim izlenceleri olanaklarından yararlanarak yabancı dil öğrenimi yapabilmektedirler(Cem, 1978, s. 221).

Araştırmanın bu kısmında Milli Eğitim Şuralarında Yabancı Dil Öğretimi ile ilgili kararlar genel olarak değerlendirilmiştir.

24 Haziran - 4 Temmuz 1974 tarihli Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ tarafından toplanan IX. Milli Eğitim Şurasında, ortaokul programı değerlendirilirken ortak derslerin öğrencilere temel nitelikte genel kültür veren ve her öğrencinin alması gereken derslerdir denilmektedir ve derslerin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Yabancı Dil, Sanat ve İş eğitimi, müzik, beden eğitimi ve ahlak olduğu kararının 4. karar olarak alındığı ifade edilmektedir(MEB, 1995, s. 7).

IX. Milli Eğitim Şurasında ortaokullar için ders dağıtım taslağı tablosu(Tablo 3) hazırlanmıştır.Bu tabloda yabancı dil için önerilen saatler yer almaktadır.

TABLO 3
ORTAOKUL HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ TASLAĞI

	DERSLER	SINIFLARA GÖRE DERS SAATLERİ			
		VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Toplam
O R T A O K U L D E R S L E R	Türkçe	5(4+1) (*)	5(4+1)	5(4+1)	15
	Matematik	4(3+1)	4(3+1)	4(3+1)	12
	Sosyal Bilgiler	3(2+1)	3(2+1)	4(3+1)	10
	Fen Bilgisi	3(2+1)	3(2+1)1	3(2+1)	9
	Yabancı Dil	3(2+1)	3(2+1)1	3(2+1)	9
	Sanat ve İş Eğitimi	1	1	1	3
	Müzik	1	1	1	3
	Beden Eğitimi	1	1	1	3
	Ahlak	1	1	1	3
	Toplam	22	22	23	67
S E Ç M E L İ	Seçmeli dersler listesi 43 maddedir.				
D E R S L E R	Öğrenci her yıl en az 4 saatlik seçmeli ders alır	4-8	4-8	4-8	12-24
	Din Bilgisi	1	1	-	2
	Rehberlik ve Eğitsel Çalışmalar	3	3	3	9
	Haftalık ders saatleri	30-34	30-34	30-34	90-102

(MEB, 1995, 85)

(*) Parantez içindeki birinci rakam sınıfın bütün öğrencilerine, ikinci rakam gruplara ayrılan haftalık ders saatini gösterir. Sınıfı iki gruba ayırma düzeni Bakanlıkça saptanacak esaslara göre yürütülecektir.

Yine aynı şurada bütün programlar için ortak dersler belirlenirken yabancı dil dersi için şu kararlar alınmıştır:

- 1- Yabancı dil yükseköğretime hazırlayan programlar için zorunlu bir ortak derstir.
- 2- Okul müdürü gerekli gördüğü takdirde yabancı dil derslerini A,B,C kurları halinde düzenleyebilir. Bu takdirde öğrenciler yabancı dil bilgilerine göre kurslara ayrılır.
- 3- Mesleğe veya hayata hazırlanmak isteyenler yabancı dil yerine seçmeli dersler veya meslek dersleri alabilirler.
- 4- Seçmeleri dersler arasında bulunan yabancı dil saati takviyeli yabancı dil veya ikinci dil öğrenimine ayrılabilirler.
- 5- Okulu bitirdiği zaman öğrencinin yabancı dil bilgi seviyesi A, B, veya C kuru olarak dosyasına işlenir(MEB, 1995, s. 88) .

Aynı Milli Eğitim Şurasında yabancı dil öğretimini geliştirmek amacıyla şu ifadeler yer verilmiştir:

"Yabancı dil öğretimini geliştirmek üzere Avrupa konseyi ve ilgili ülkelerin katkısı ile ortak bir proje halinde yürütülmekte olan "Yabancı Dil Öğretimini Geliştirme Projesi" çerçevesindeki çalışmalar sürdürülecektir. Proje çerçevesinde,

1. Giriş,
2. Başlangıç
3. Orta
4. İleri olmak üzere başlıca 4 seviyede geliştirilmekte olan
 - a. öğrenci kitapları
 - b. görme araçları
 - c. işitme araçları
 - ç. öğretmen kitaplarının denenmesi ve denenilen malzemelerin uygulanması ve dağıtımı sağlanacaktır(MEB, 1995, ss. 107-108) .

XII. Milli Eğitim şurasında genel mesleki ve teknik ortaöğretim başlığında alınan 17. ve 28. kararlarda yabancı dil ve yabancı dilde okutulan derslerle alakalıdır. Bu kararlar şunlardır:

Karar 17: Anadolu Teknik Liselerinin mevcut statüleri korunmakla birlikte, orta vadede yabancı dille okutulan derslerin Türkçe olarak okutulması bu okullarda kuruluş amaçlarına uygun olarak öğrencilere etkili bir yabancı dil öğretilmesini sağlayıcı tedbirlerin alınması: Teknik Liselerin, Anadolu Teknik Liseleri ile bütünleşmesini sağlayıcı tedbirlerin

alınması; Teknik Liselerin Anadolu Teknik liseleri ile bütünleşmesini sağlayıcı düzenlemelerin yapılması.

Karar 28: Anadolu Liselerinin başlangıçta mevcut statülerinin korunması orta ve uzun dönemde, yabancı dille okutulan Fen ve Matematik derslerinin Türkçe okutulmasının sağlanması, bununla beraber, bu okulların kuruluş amaçlarına uygun olarak öğrencilere etkili bir yabancı dilin öğretilmesini sağlayıcı tedbirlerin alınması (MEB, 1995, ss. 194-195).

XII. Milli Eğitim Şurasında alınan "Temenni Kararlar"dan iki tanesi yabancı dil öğretimi açısından önem taşımaktadır:

Karar 6- Üniversitelerde, yabancı dil ve Türkçe derslerinin kaldırılması, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi derslerinin korunması.

Karar 24- İlkokul 4 ve 5 sınıflarda yürütülen yabancı dil öğretiminin branş öğretmenlerince yapılması için gerekli tedbirlerin alınması (MEB, 1995, ss. 213-215).

Türk Milli Eğitim Sistemini 2000'li yılların toplum ve bilimsel ve teknolojik gelişmelerine uygun olarak yapılandırılmak amacıyla 20 Mart - 7 Nisan 1995 tarihleri arasında toplanan XV. Milli Eğitim Şurası "Yabancı Dil Ağırlıklı Program Uygulayan Liseler" konusunu ayrıntılı bir biçimde ele almıştır. Genel Liselerde yabancı dil öğretimini daha yeterli düzeye getirmek, bu öğretime olan yoğun istekleri karşılayabilmek amacıyla, genel lise bünyesinde yabancı dil ağırlıklı lise program uygulamasına geçilmiş, 1992-1993 öğretim yılında okul sayısı 247 öğrenci sayısı da 51800'e yükselmiştir (MEB, 1995, s. 30).

Anadolu Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Anadolu Kız Teknik Liseleri, Anadolu Kız Meslek Liseleri, Anadolu Ticaret Meslek Liseleri, Anadolu Aşçılık Meslek Liseleri, Anadolu Sekreterlik Meslek Liseleri, Anadolu Mahalli İdareler Meslek Liseleri Anadolu İmam Hatip Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri gibi yabancı dilde öğretimini yapan liselerin, yabancı dilde öğretim yapmasının sakıncaları tartışma konusu yapılırken yine de bağlayıcı karar alınamamış ve okulların programlarının geliştirilerek öğrenimine devam kararı verilmiştir. Bunun dışında ilköğretimin ikinci kademesinde ve ortaöğretimde yabancı dil eğitimi ile ilgili başka bir karar alınamamıştır.

Hükümet Programlarında Yabancı Dil Öğretimi İle İlgili Hükümler

Her devlet, doğal olarak kendi politik anlayışını yeni yetişen kuşaklara aktarmak ve benimsetmek ister ve bunu genellikle okullar yoluyla yapar. Eğitim uygulamaları,

ideoloji ve siyasal damarlardan beslenir. Okullara özel önem vermeyen hiçbir toplum ve siyasal iktidar olmamıştır.

Ancak, devlet, kendi resmi ideolojisini her yurttaşa sürekli yaşatmak istese bile, eğitimi etkileyen ekonomik toplumsal diğer değişkenlerin bu yürürlükteki politik yapıyla çelişen öğelerini tamamen yok edemez. Çünkü eğitim sistemi, bir bakıma resmi ideolojiyle çelişecek, ona ters düşecek ve onu değiştirecek hatta yıkacak insanların da yetişmesini sağlayabilir (Akdağ, 2001, s. 116).

Araştırmanın bu bölümünde, Cumhuriyet Hükümetlerinin programlarında yer alan yabancı dil eğitimi anlayışları ve ne yapmak istediklerine ilişkin politikaları ele alınacaktır.

Öncelikle şunu belirtelim ki Cumhuriyet hükümetlerinin programlarında yabancı dil eğitime çok az değinilmiş ve kısa süreli hükümetlerin çoğunlukta olması nedeniyle bazı hükümetlerin programlarında aynı ifadeler tekrar edilmiştir.

3 Mayıs 1920-1924 Ocak 1920 tarihleri arasında Mustafa Kemal Paşa başkanlığındaki I. İcra Vekilleri Heyeti eğitimin amacını ifade ederken yabancı dile değinmemiş ama yabancı eserlerin dilimize tercümesinden bahsetmiştir. Programda eğitimin amacı şöyle ifade edilmiştir:

Maarif işlerindeki gayemizi; çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her manasıyla dini ve milli bir hale koymak ve onları ciddi hayatta muvaffak kılacak, istinatgahlarını kendi nefislerinde bulduracak kudreti teşebbüs ve itimadı nefis gibi seviyede verecek müstahsal bir fikir ve şuur uyandıracak bir dereceyi aliyeye isal eylemek, tedrisatı resmîyeyi bütün mekteplerimizi en ilmi en asri olan bu esatla kavaidi sıhhiye dairesinde yeniden tanzim ve programlarını islah etmek mizan millette ve şeraiti coğrafiye ve iklimiyemize, ananâtı tarihi ve istimaiyemize muvafık ilmi ders kitapları meydana getirmek, halk kütlesinden lüfatleri toplayarak dilimizin kamusunu yapma bizde ruhu milliyi nemalandıracak asarı tarihiye, edebiye ve itimaiyeyi erbabına yazdırmak, asarı atikai milliyeyi tescil ve mehafaza eylemek, garp ve şarkın müellefatı ilmiye ve fenniyesini dilimize tercüme ettirmek, hasılı bir milletin hıfzı hayat ve mevcudiyeti için en muhim amil olan maarif umuruna dikkat ve gayrı mahsusa ile çalışmaktır. Bugün ise ilk işimiz mekâitibi mevcudiyeye hüsnü idare etmektir (MEB, 1998, s. 1).

17 Kasım 1974-1931 Mart 1975 yılları arasında Sadi İrmak başkanlığında kurulan hükümetin programında öğretimin her kademesinde fırsat ve imkan eşitliğinden bahsedilirken şunlar söylenmektedir:

Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem veriyoruz. Bu amaçla öğretmen ihtiyacını yeterli ölçüde karşılayamadığımız bölgelerdeki il merkezlerinde 1977 yılında yapılacak merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce "Üniversite Hazırlık Kursları" açılacak ve bu kurslarda gerektiğinde büyük merkezlerden gönderilecek öğretmenler görev alacaklardır. Seçme sınavlarında başarı gösteren; fakat mali imkanları sınırlı bulunan üstün yetenekteki öğrencilerimizin yabancı dile ağırlık veren

ortaöğretim kuruluşlarında da okuyabilme imkanları geniş ölçüde arttırılacaktır(MEB, 1998, s.31).

13 Aralık 1983-1921 Aralık 1987 tarihleri arasında görev yapan I. Özal Hükümeti hükümet programı hazırlarken kısaca "Yabancı Dil Öğretimi"ne değinmiştir. Hükümet programında yabancı dil öğretimi hakkında şunlar ifade edilmiştir.

Yabancı dil, mesleki gelişme ve başarının olduğu kadar, dış ticaret milletlerarası ilişkiler, ilim, sanat ve kültür alışverişinin de temel aracı haline gelmiştir. Bu yüzden orta ve yüksek öğretim yapan gençlerimizin asgari bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için gerekli bütün tedbirlerin alınmasını elzem görüyor(MEB, 1998, s.47).

Daha sonrasında kurulan ve 27 Aralık 1987 ve 9 Kasım 1989 tarihleri arasında görev yapan II. Özal Hükümeti ve 9 Kasım 1989 - 3 Temmuz 1991 tarihlerinde görev yapan Akbulut Hükümetinin programlarında, her ikisinde de aynı ifadeye yer verilerek "Herkes bir yabancı dil öğretmek hedefimizdir" denilmektedir (MEB, 1998, ss.49-52).

**Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Ve Ortaöğretim
Yabancı Dil (İngilizce) Programları Doğrultusunda
Yabancı Dil Eğitim-Öğretiminin Değerlendirilmesi**

Araştırmanın bu kısmında ilköğretim, ortaokul, lise yabancı dil(İngilizce) ders programları göz önünde bulundurularak bu seviyelerdeki dil öğretiminin içeriği genel olarak değerlendirilecektir. Bu değerlendirmede 1997 yılı İlköğretim Okulu(4. ve 5. sınıf) Yabancı Dil Öğretim Programı, 1924 Ortaokul İngilizce Programı, 1949 Ortaokul İngilizce Programı, 1973 Ortaokul İngilizce Programı, 1991 Ortaokul İngilizce Programı, 1924 Lise İngilizce Programı, 1971 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı, 1984 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı ve 1993 Süper Lise İngilizce Programı esas alınmıştır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf Yabancı Dil Programı

1997 yılında yürürlüğe giren İlköğretim 4. ve 5. sınıf Yabancı Dil Programının genel amaçları şunlardır:

1. Türkçe'den başka bir dilin farkına varabilme
2. Öğrendiği yabancı dilin Türkçe'den farklı seslere sahip olduğunu kavrayabilme
3. Öğrendiği yabancı dilin tonlama ve telaffuzunu kavrayabilme
4. Öğrendiği yabancı dilin kalıplarını kuralına uygun olarak kullanabilme
5. Öğrendiği yabancı dilde seviyesine uygun diyalogları okuyabilme
6. Öğrendiği dilde seviyesine uygun diyalogları anlayabilme
7. Öğrendiği yabancı dildeki sözcük ve cümleleri yazabilme
8. Yabancı dili öğrenmeye istekli olma
9. Yabancı dilde iletişim kurmaya istekli olma(Demirel, 1999, s.243).

4.sınıf yabancı dil eğitimi özel amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Düzeyine uygun cümlelerde geçen kavramların anlam bilgisi.
2. İngilizce'de belli seslerin bilgisi.
3. İngilizce'de tonlama ve telaffuz bilgisi.
4. Günlük hayatta kullanılan basit cümleler bilgisi.
5. Rakamlarla İngilizce sayma bilgisi.
6. Emir kalıpları bilgisi.
7. Şahıs zamirleri bilgisi.
8. Sınıf içindeki eşyaların bilgisi.
9. İngilizce'de tonlama ve telaffuz bilgisi.
10. Öğrendiği bilgileri kullanmayı gerektiren cümleler kurabilme.
11. Düzeyine uygun soru cümlelerine cevap verebilme.
12. Renk Bilgisi.
13. Saat bilgisi.
14. "Kaç tane" soru kalıbı bilgisi.
15. Atatürk'ün ailesini tanıtabilme.
16. Emir kalıplarını kavrayabilme.
17. Giysi bilgisi.

18. Düzeyine uygun tekil ve çoğul kelimeler bilgisi.
19. Haftanın günleri bilgisi.
20. Düzeyine uygun iletişim bilgisi.
21. "Kimin" soru kalıbı bilgisi.
22. "Nedir" soru kalıbı bilgisi.
23. Çoğul kelimelerle soru sorabilme.
24. Emir kalıplarını uygulayabilme.
25. Evin bölümleri bilgisi.
26. Okulun bölümleri bilgisi.
27. Emir cümlelerine itaat edebilme.
28. "Nerede" soru kalıbı bilgisi.
29. Nerede sorusuna cevap verebilme.
30. Düzeyine uygun cümleler kurabilme.
31. Belli başlı sıfatlar bilgisi.
32. "Sahip olma" kalıbı bilgisi.
33. "Sahip olma" kalıbını kavrayabilme.
34. Düzeyine uygun cümleleri yazabilme.
35. Düzeyine uygun cümleleri kavrayabilme.
36. Düzeyine uygun cümlelerin yapıları bilgisi.
37. Dildeki yapı, işlem ve kavramları kavrayabilme.
38. İngilizce öğrenmekten zevk alma.
39. Düzeyine uygun diyalog çalışmaları yapabilme(Demirel, 1999, ss.244-245).

5.sınıf yabancı dil özel amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Düzeyine uygun cümlelerde geçen kavramların anlam bilgisi,
2. Çevresindeki insanlarda İngilizce olarak selamlaşabilme.
3. Ad soyad ve yaş sorar soru cümleleri kurup cevap verebilme.
4. Emir cümlelerini uygulayabilme.
5. Düzeyine uygun soru cümlelerine cevap verebilme.
6. "Vardır" kalıbını kavrayabilme.
7. Tekil ve çoğul kelimelerde cümle kurabilme.
8. Ayların isimleri bilgisi.
9. "Nerede" soru kalıbı bilgisi.
10. Belli başlı sıfatlar bilgisi.
11. Hava durumunu basit cümlelerle anlatabilme.
12. Öğrendiği sıfatları kullanarak cümle kurabilme.
13. "Kim" soru kalıbı bilgisi.
14. "Yapabilme" kalıbını kavrayabilme.
15. Belli başlı meslekler bilgisi.
16. Düzeyine uygun cümleleri kuralına uygun yazabilme.
17. Geniş zaman gramer yapısının temel özelliklerini kavrayabilme.
18. Geniş zaman gramer ile cümle kurabilme.
19. Saat bilgisi.
20. Düzeyine uygun cümleler kurabilme.
21. Hava durumu bilgisi.
22. "Şimdiki zaman" gramer yapısını temel özelliklerini kavrayabilme.
23. "Şimdiki zaman" gramer yapısı ile cümle kurabilme.
24. "Nerelisin" sorusunu sorup cevap verebilme.
25. Öğrendiği zaman ve kalıpları diyaloglarda kullanabilme.
26. İngilizce öğrenmeye istekli oluş.
27. Onar onar sayabilme(Demirel, 1999, s.246).

İlköğretimde yabancı dil öğretiminin genel hedefleri şunlardır (Demirel, 1999, s. 221):

1. Yabancı dil programının özel hedeflerinde ayrıntılı biçimde belirtilen durum, işlev, kavram ve yapılar çerçevesinde;
 - a) Dinlediğinde anlayabilme,
 - b) Konuşabilme,
 - c) Okuduğunda anlayabilme,
 - d) Yazabilme.
2. Dil-kültür bağlamında öğretilen yabancı dilin (İngilizce, Fransızca ve Almanca) konuşulduğu ülkelerin kültür değerlerinin, farkına varma,
3. Farklı kültür ve kültür değerlerini hoşgörü ile karşılayabilme.
4. Yabancı dilde (İngilizce, Fransızca, Almanca) iletişim kurmaya istekli olma.

1924 Ortaokul İngilizce Programı

1924 tarihli Ortaokul Programına İngilizce'yle ilgili olarak, şu açıklamalara yer verilmiştir:

1. Sınıf: Yazılı ve sözlü alıştırmalara özel önem verilmelidir. Ezberleme ve konuşma alıştırmaları yapılmalıdır. İngilizce dilbilgisi, yavaş yavaş ve olabildiğince uygulamalı bir biçimde öğretilmelidir.
2. Sınıf: Yazılı ve sözlü alıştırmalarla ezberleme ve konuşma çalışmaları yapılmalıdır.
3. Sınıf: Haftada iki defa, ders kitabının basit bölümleri çalışılmalıdır. Çeviri ve hikaye anlatma çalışmaları yapılmalıdır. Sözcük bilgisi konusuna özel önem verilmelidir. Haftada bir defa, kompozisyon ve kısa mektuplar yazdırılmalıdır. Çok önemli hatalar, sınıf içinde düzeltilmelidir. Ayrıca, öğretmenin denetimi altında öğrencilere, birbirlerinin hatalarını bulma ve düzeltme olanağının verilmesi tavsiye edilebilir (MEB, 1924).

1949 Ortaokul İngilizce Programı

1949 Ortaokul Programında, yabancı dil dersi için belirlenen genel hedefler şunlardır:

1. Öğrencilerde yeni bir dil öğrenme istek ve ilgisini uyandırmak,
2. Öğrencilere konuşma yürekliliği ve serbestliği vererek onlara okuldan sonra da öğrenmeye başladıkları dili kendi kendilerine geliştirme güç ve isteğini kazandırmak,
3. Öğrencilere, yabancı dil yoluyla kelime hazinelerini zenginleştirebileceklerini, genel kültürlerini arttırabileceklerini, düşünüş ve anlayış ufuklarını genişletebileceklerini kavratmak,
4. Öğrencilerde, öğrendikleri dili en iyi şekilde telaffuz etme merak ve isteğini uyandırmak,

5. Ortaokul döneminde kazanacakları 1500 kadar kelime içinde basit cümlelerle meramlarını anlatabilmelerini, seviyelerine uygun metinleri sözlük yardımıyla anlayabilmelerini sağlamak,

6. Öğrencilerde, öğrenmekte oldukları dilde yazılmış, seviyelerine uygun kitap, dergi ve benzerlerini arayıp okuma ve inceleme hevesi uyandırmak ve bu hevesi okulda gerekli şekilde desteklemek (MEB ,1949).

1949 Ortaokul Yabancı Dil Programında “Açıklamalar” başlığı altında oldukça ayrıntılı ve uzun olarak verilen eğitim durumlarına ilişkin maddeler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Yukarıdaki amaçlar yabancı dil öğretiminin her evresinde önemle göz önünde bulundurulacak ve öğretmen, çalışma şekillerinin saptanmasında ve sonuçların değerlendirilmesinde bu ana fikirlerin ışığı altında yürüyecektir.

2. Ortaokul yabancı dil öğretiminde öğretmenin ilk ödevi, öğrettiği dili öğrencilere sevdirmek; bu dile karşı öğrencilerde büyük bir ilgi uyandırmak ve bu ilgiyi durmadan beslemektir.

bunun için öğretmen;

- a) Öğrenilen dilin güç öğrenilir bir dil olmadığına ve yabancı dil öğrenmek için özel bir istidat ve yeteneği olmanın gerekmediğine öğrencileri inandırmalıdır.
- b) Öğrencilere konuşma serbestliği ve yürekliliği vererek yanlış yapma korkularını gidermelidir.
- c) Kolay küçük şarkılar, kolay kısa şiirler öğretmekle sınıfta neşeli bir hava yaratılmalıdır.
- d) Öğrenilen dilin memleketi ve orada yaşayan çocukların oyun ve yaşayışları hakkında bilgi verilmeli ve resimler gösterilmelidir. Bu memlekette bulunmuş öğrenciler varsa, onlara anıları anlatılmalıdır.
- e) Öğrenilen dilde oyunlar ve eğlenceler öğretilmelidir.
- f) Fırsat buldukça ana dili, öğrenilen yabancı dil olan kimseleri sınıfa çağırarak öğrencilerle konuşturulmalıdır. Bunun için elden gelirse öğrencilerle önceden hazırlık yapılmalı, soracakları sorular üzerinde onlara yardım edilmelidir. Konuşmadan sonra, öğrencilerin anlamadıkları kısımlar açıklanmalıdır.
- g) Kolay küçük hikayeler ve piyesler okunmalı ve bunlardan hoşça gidenleri temsil etmeye çalışmalıdır.

3. Yabancı dil öğrenmeye başlayan bir öğrenci, konuşmaya başlayan bir çocuğa benzer. Ana dilini öğrenmede olduğu gibi öğrenilecek dili işitmesi, söylenenleri taklit etmesi ve bunları hareket haline getirmesi gerekir. Kelimelerle bunların anlattığı eşya, olay ve hareketler arasında sıkı ilişki kurulabildiği takdirde öğrenme çok kolaylaşacaktır. Bunun için:

- a) Birinci sınıfta, daha kitaplardan okumaya başlamadan önce 5-10 ders, öğrencilere, sınıfta ve yakın çevrelerinde her gün kullandıkları eşyanın isimlerini öğretmek, bu kelimelerle karşılıklı soru ve cevaplarla çok basit konuşma zemini hazırlamak, yabancı dilde bir takım basit emirler vererek öğrencilere bunları yaptırmak ve yaparken ne yaptıklarını yabancı dilde tekrarlatmak gibi çalışmalara ayrılmalıdır.
- b) Kitaplardan okuma ve yazmaya başladıktan sonra da her yeni derse başlarken o ders içinde geçen kelimelerle önceden öğrencilerle konuşmalı ve bu işi diğer sınıflarda da yapmalıdır. Bu yolla öğrenci rastlayacağı yeni kelimeleri gerek anlam gerek söyleniş bakımından doğru olarak kavrar ve bunları kolaylıkla belleğine yerleştirir.
- c) Bir okuma parçasına geçileceği zaman önceden, öğretmenin, söyleyişe ve tonlamaya dikkat ederek, o parçayı ağır ağır bir veya gerekirse birkaç kere okuması yararlıdır.

- d) Öğretmen yeni bir parçayı okuduktan sonra öğrencilerin bu parçayı sessiz olarak bir kere gözden geçirmelerine gerek anlam gerek söyleyiş bakımından anlamadıkları yerleri sormalarına imkan vermelidir.
- e) Öğrencilere dikkatle dinleme alışkanlığını kazandırmaya çalışılmalıdır. Dikkatle dinleyerek öğrenciler anlamı kolaylıkla kavrarlar.
- f) Tahtaya veya kartonlar (fişler) üzerine yazılmış bir takım emirleri öğrencilere göstererek bu emirleri yerine getirmelerini istemek, onların, gözle algıladıkları anlamları hemen bedeni hareketler haline çevirmelerine ve bu yolla kazandıkları bilgilerin daha köklü olmasına yardım eder.
- g) Her derste öğretim ve genel olarak sınıf içi çalışmaları, öğrenilen yabancı dille yapılmalıdır (Ancak pek sınırlı zamanlarda örneğin, yabancı dilde açıklanması güç olacak, zaman alacak bir deyim veya bir kelimenin kısaca Türkçe karşılığını vermekte bir sakınca yoktur).

4. Öğrencileri, evlerinde her gün, belli bir zaman geçmiş derslerini kendi kendilerine yüksek sesle okumaya özendirilmelidir; bunun okumada akıcılığı sağlamaya faydası olur.

5. Sessiz okumanın anlamı kavramada büyük yardımı vardır. Derste belli bir parçayı veya paragrafı öğrencilere sessiz olarak okutup sonra bu parça üzerinde konuşma yaptırılmalıdır.

6. Bazen bütün öğrencilerin sınıfça bir pasajı koro halinde birlikte okumaları da öğrenciler için zevkli ve çekici olur.

7. Öğrenciler, birkaç basit cümleyi kullanmaya iyice hakim olmadan yazıya geçilmemesi doğru olur. Yazıya geçildiği zaman da bunun bir karalama olmamasına dikkat edilmelidir. Bu hususta ev ödevi olarak, her bir öğrencinin kendi ilgi ve özelliğine göre cevaplandıracağı, 2-3 kısa soru vermek ve bunları cevaplarıyla birlikte, yazılı olarak ertesi derse getirmelerini istemek yararlı olur.

8. Ortaokulda yabancı dil öğretiminde, konuları öğretmen tarafından önceden hazırlanmış kompozisyonlardan kaçınılmalıdır. Kompozisyon sorusunda şu yoldan gidilebilir:

Önce, öğrencilerin her birini kendi özellik ve ilgisine göre cevaplandıracakları sorular verilir.

Sonra, sınıf içi konuşmalarından veya ders kitaplarından okunan parçalardan öğrencilerin belleklerinde kalan cümleleri gelişi güzel alt alta yazmaları istenir.

Yavaş yavaş bu gelişigüzel yazılmış cümlelerden birbirleriyle ilgili olanları bir araya getirilir ve çok geçmeden öğrenciler bu cümlelerin yardımıyla meramlarını yazılı olarak anlatabilecek duruma gelirler. "Kompozisyon" yazabilmek, öğrenciler için; başarı zevki veren çok çekici bir çalışma şeklidir. Yalnız ilk zamanlar bu işin evde değil, sınıfta, öğretmenin gözü önünde ve onun yardımıyla yapılması daha doğru olur.

9. Sınıf içindeki konuşmalarda öğrencilerin yaptıkları yanlışlar düzeltilirken hoş görülülükle ve anlayışla hareket edilmelidir. Çünkü bir kere cesaretleri kırılır ve utandırılırlarsa onlara yeniden konuşma hevesi, yürekliliği ve serbestliği kazandırmak çok güç olur.

10. Ortaokul yabancı dil öğretiminde gramerin gramer olarak öğretilmesi, öğrencilerin yabancı dile karşı ilgi ve isteklerini kırabilir. Gramer doğru cümle kurma, doğru konuşma alışkanlığı kazandırılırken öğretilir. Birinci sınıfta konuşmalar yalnız şimdiki zaman kipi üzerinde olmalı; geçmiş ve gelecek zaman kipleri ikinci ve üçüncü sınıfta verilmelidir. Ortaokulda basit bir cümlelerin kuruluşunu iyiye kavramış olmaları yeter görülmelidir.

11. Kelimelerin yazılışını, öğrencilere yazılı şekillerini göstererek, söyleterek, dinleterek ve yazdırarak öğretmelidir. (İngilizce öğretiminde "Spelling" in faydası vardır. Yalnız bunları kitaplar açık olarak yaptırılmalıdır. Kelimeleri meydana getiren harfleri sıra ile söylerken, öğrenciler hem kelimelerin yazılışını hem de söylenişini öğrenirler.) Dikte metodu, öğrenilmiş kelimelerin kontrolü için kullanılmalıdır.

12. Sözlüğe başvurmayla ikinci sınıfta başlamalıdır.

13. Yabancı dil öğretiminde dramatizasyondan geniş ölçüde faydalar sağlanır. Okunana konuşmalı metinlerdeki kişileri, edinmiş oldukları kelimelerle basit cümleler kurarak canlandırmalıdır. Okunan ya da dinlenen bir hikayedeki kişileri, edinmiş oldukları kelimelerle basit cümleler kurarak kendi duyularına göre konuşturmaları; bir gişeden bilet alma, arkadaşları birbirleriyle tanıştırma, postanede mektup verme, dükkanda alışveriş etme gibi olayları yabancı dille konuşarak canlandırmaları, onlara öğrenmekte oldukları yabancı

dili gündelik konuşmalarda kullanma alışkanlığını kazandıracağı gibi onların düşünceleriyle hareketleri arasında bağlantı kurabilmelerine de yardım edecektir.

Ders içi çalışmalarında dramatizasyon çalışmasına sık sık yer vererek sınıf içindeki en çekingen ve utangaç öğrencilerin bile grup çalışmalarına katılabilmeleri sağlanabilir.

Bundan başka yabancı dilde mûsamere hazırlamanın da gerek yabancı dil öğrenimine gerek öğrencilerin bir amaç uğrunda ve neşe içinde birbirleriyle işbirliği yapmalarına yardımcı olur. Yalnız bu gibi mûsamere çalışmalarını eğitsel değeri olabilmesi için aşağıdaki noktaların dikkatle göz önünde bulundurulması gerekir:

- a) Yıl sonunda verilecek mûsamere bir yıllık sınıf içi ve dışı öğrenci çalışmalarının bir bileşkesi olmalıdır.
- b) Mûsamereye bütün öğrencilerin görev alarak katılmaları sağlanmalıdır. Bunun için, içinde çok kişiler bulunan piyesler seçilmeli, mûsamereyi bütün öğrencilerin temsile çıkabilmelerini sağlayacak kadar tekrarlamalıdır.
- c) Bu mûsamereilerin her zaman okul içinde verilmesi yeğ tutulmalıdır.
- d) Oynanacak piyes veya piyeslerin öğrenciler tarafından seçilmesine veya elden geldiği kadar onlar tarafından kaleme alınmasına yardım edilmelidir.
- e) Hazır piyeslerin konuşmalarını öğrencilere olduğu gibi ezberletmemelidir. Oynanacak piyes önceden uzun bir zaman içinde iyice okunmalı; üzerinde konuşulmalı; hikaye halinde anlatılmalı; içindeki şahıslar öğrenciler tarafından kendi istekleriyle paylaşılmalıdır. Öğrencilerin canlandıracakları kişileri metindeki gibi konuşturmaları gerekmez; kendi bildikleri kelimelerle ifade etmelerinin daha büyük değeri vardır.
- f) Dekor ve kostümlerin hazırlanması, davetiyelerin yazılması, seyircilerin karşılanması, mûsamerenin takdimi, piyesin temsili, misafirlerin ağırlanması gibi bir mûsamerenin gerektirdiği bütün işler ve bu arada düzen ve disiplin öğrencilerin ahenkli iş ve çalışma birliğinin bileşkesi olmalıdır.

14. Hayvanın uygun olduğu zamanlarda bahçede yapılacak derslerde öğrencilere kitapları dışında, tabiat olayları, kuşlar, hayvanlar ve bitkiler hakkında birçok şey öğretilir.

15. Resimler, dergiler, gazeteler, projeksiyon, radyo ve filmler yabancı dil çalışmalarında geniş ölçüde ilgi çekici araçlardır.

16. Sınıfta veya okulda bir yabancı dil kitaplığı kurarak, buraya hikaye ve şiir kitapları, dergiler ve resimler sağlayarak ders dışı çalışmaya öğrenci özendirilmelidir.

17. Öğrenciler, öğrendikleri dilin memleketindeki öğrencilerle mektuplaşmaya özendirilmelidir.

18. Yabancı dil öğrenimini ders saatleri dışında da beslemek üzere okulda “yabancı dil konuşma kulüpleri” kurulmalı; buralarda sık sık toplanarak hikayeler okunmalı, şarkılar söylemeli, oyunlar oynamalı ve piyesler temsil etmelidir. Haftanın “yabancı dili konuşma günü” olarak ayrılacak bir gününde, öğrencileri teneffüslerde kendi aralarında öğrendikleri yabancı dille konuşmaya özendirmek onlar için hem çekici bir eğlence hem de teşvik edici bir çalışma olur. Öğrencilerin yazılarından meydana getirilip okul teşhir levhasına asılacak “öğrenci gazetesi” de öğrencilere başarı duygusu verir.

19. Öğretmen ders saatlerini, okuma, yazma, resim çizme, şarkı söyleme, kolay aritmetik yapma, hikayeler okuma, konuşma, sessiz okuma, koro halinde okuma, yazı yazma, birtakım kolay salon oyunları oynama, dramatizasyon v.b. gibi türlü öğrenim çalışmalarıyla çeşitlendirmeli ve bu yolla öğrencilerin her yabancı dil dersini zevk ve istekle beklemelerini sağlamalıdır.

20. Haftalık ders saatlerinin elden geldiğince haftanın fazla gününe dağıtılması araya zaman katılarak tekrarlanmayı sağlayacağı için, öğrenmeyi etkili kılar.

21. Bir derste öğrenilenler fırsat oluşturularak tekrarlanmalıdır. Ancak bu tekrarların öğrencileri sıkacak bir hale getirilmemesine önem verilmelidir; çünkü öğrenme endişe uyandırdığı zaman etkili olmaz (MEB, 1949).

1973 Ortaokul İngilizce Programı

1973 Ortaokul Programında ortaöğretimin birinci kademesi olan ortaokulun hedefleri şöyle belirlenmiştir:

- 1) Öğrencilerin genel eğitimlerini yaş-ve fikir seviyelerine uygun surette sağlamak.
- 2) Çevrenin ekonomik özellikleri de göz önünde bulundurularak öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini ortaya çıkarıp geliştirmek.
- 3) Öğrencilere ikinci devre orta öğretim programlarını takip için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmak,
- 4) Hayata atılmak isteyenlere tutacakları işlerde başarı şartlarının esaslarını kavratmak ile görevli milli bir eğitim ve öğretim kurumudur(Cicioğlu 1985, ss.163-164).

24 Haziran – 4 Temmuz 1974 tarihinde toplanan IX. Milli Eğitim Şurasında ortaokullar, ortaöğretim kapsamından çıkarılarak “temel eğitim” adı altında ilkokullarla birleştirilmiş ve temel eğitimin II. Kademesi olarak yeni bir düzenlemeye tabi tutulmuşlardır. Şura genel olarak 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimin kapsayan temel eğitimin hedef ve görevlerini, milli eğitimin genel hedeflerine ve temel ilkelerine uygun olarak şu şekilde belirlemiştir:

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;
2. Her Türk çocuğuna ilgi, istidat ve kabiliyet yönünden hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır (Özalp ve Ataunal, 1977, s. 483).

1973 Ortaokul Yabancı Dil Programında, hedefler ortaokul ve liseler için birlikte belirlenmiştir.Bu belirlenen genel öğretim hedefleri şunlardır:

Yabancı Dil Öğretiminin Amacı Öğrencilere,

1. Öğrenmekte oldukları yabancı dili normal hızda konuşulduğunda anlayabilme,
2. Anlaşılır bir şekilde konuşabilme,
3. Kolaylıkla okuma ve okuduğunu anlama,
4. Düşündüklerini yazı ile ifade edebilme yeteneğini kazandırma ve
5. Öğrendikleri dili okuldan sonra da kendi kendilerine geliştirme güç ve isteğini kazandırarak gerek ileriki çalışmaları yönünden gerek turizm ve uluslar arası ilişkiler yönünden yurdumuza yararlı birer eleman olarak yetişmelerine yardım etmektir (MEB, 1973).

1973 Ortaokul Yabancı Dil Programında, öğretimin genel ilkeleri, ise şu şekilde yer almıştır:

1. Yukarıdaki amaçlar öğrenimde uygulanması gereken sırayı göstermektedir. Bu nedenle amaçlar dil öğrenimini her kademesinde göz önünde bulundurulacak, çalışma şekillerinin saptanmasında ve sonuçların değerlendirilmesinde öğretmenler bu ana fikirlerin ışığı altında hareket edeceklerdir.
2. Yabancı dil öğretiminde öğretmenin ilk ödevi öğrettiği dili öğrencilere sevdirmek, bu dile karşı onlarda ilgi uyandırmak ve bu ilgiyi durmadan beslemektir. Bunun için:
 - a) Öğrenilen dilin güç öğrenilir bir dil olmadığına ve yabancı dil öğrenmek için özel bir istidat ve yetenek gerekmediğine öğrenciler inandırılmalıdır.
 - b) Sınıf içi çalışmalarının her öğrencide katılma arzusu uyandıracak şekilde yürütülmesine gerekli çaba gösterilmelidir.

- c) Öğrencilere konuşma serbestliği ve yürekliliği vererek yanlış yapma korkuluları giderilmelidir.
- d) Kolay küçük şarkılar, kolay kısa şiirler ve oyunlar öğretmekle sınıfta neşeli bir hava yaratılmalıdır.
- e) Öğrenilen dilin ülkesi ve orada yaşayan çocukların oyun ve yaşayışları hakkında bilgi verilmeli ve resimler gösterilmelidir.
- f) Kolay küçük hikayeler ve piyesler okunmalı ve bunlardan hoş gidenleri temsil edilmeye çalışılmalıdır.
- g) Yoklama yapılırken “Buradayım”, “Yok”, “Anlamadım”, “Bilmiyorum”, “Lütfen tekrar eder misiniz?”, “dışarı çıkabilir miyim?” v.b. gibi derslerde kullanılması gereken cümleler hemen ilk derslerde kalıplar halinde telaffuz ve cümle vurgusuna dikkat ederek öğretilmeli ve kullanılmaları üzerinde ısrarla durulmalıdır (MEB, 1973).

1991 Ortaokul İngilizce Programı

Cumhuriyet tarihinde ilk defa, öğretim sürecine öğrencinin aktif katılımını temel alan ve öğrenci odaklı yaklaşım benimsenerek hazırlanan 1991 Ortaokul İngilizce Programının genel hedefleri şunlardır:

1. İngilizce’yi programın özel hedeflerinde ayrıntılı biçimde belirtilen durum, işlev, kavram ve yapılar çerçevesinde;
 - a) Dinlediğinde anlayabilme,
 - b) Konuşabilme,
 - c) Okuduğunda anlayabilme,
 - d) Yazabilme,
2. Dil-kültür bağlamı içinde anadili İngilizce olan ülkelerin kültür değerlerinin farkına varma.
3. Farklı kültür ve kültür değerlerin hoşgörüsü ile karşılayabilme.
4. İngilizce iletişim kurmaya istekli olma (MEB, 1991).

1991 Ortaokul İngilizce Programında değerlendirme konusunda benimsenen ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1) Her üniteye belirtilen hedef davranışları sınavacak ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uygulanması,
- 2) Ölçme araçlarında kapsam geçerliğinin sağlanması: Bu amaçla, her davranış için bir ya da birden fazla değişik ölçme tekniklerinin kullanılması.
- 3) Her ünitenin sonunda izleme (formative) ya da kısa sınav (quiz) verilmesi.
- 4) Öğretim yılı sonunda düzey belirleyici değerlendirme yapılması,
- 5) Sınav sonucunda ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi için tamamlayıcı eğitime (remedial teaching) yer verilmesi,
- 6) Yabancı dil bilgisini ölçerken her aşamada hazırlanan sınavlarda çoktan seçmeli, doğru-yanlış, soru-cevap, dönüştürme (transformation) gibi değişik ölçme tekniklerine yer verilmesi (MEB, 1991).

1924 Lise İngilizce Programı

1924 tarihli bu Lise Programında İngilizce'yle ilgili olarak verilen açıklamalar şunlardır:

1. sınıf: Ders kitabının zor bölümleri üzerinde çalışılmalıdır. Yazılı ve sözlü alıştırmalarla, konuşma, kompozisyon ve mektup yazma çalışmaları yapılmalıdır. Öğrencinin kelime hazinesini genişletmeye özel önem verilmelidir.
2. sınıf: Okuma, çeviri, hikaye anlatma ve konuşma alıştırmaları yapılmalıdır. Eş anlamlı sözcükler üzerinde çalışmaya yavaş yavaş başlanmalıdır. Haftada bir defa kompozisyon ve mektup yazdırılmalıdır.
3. sınıf: Eş anlamlı sözcüklerin öğretimine özel önem verilmelidir. Okuma, çeviri, hikaye anlatma ve konuşma alıştırmaları yapılmalıdır. Haftada bir defa kompozisyon ve mektup yazdırılmalıdır (MEB, 1924).

1971 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı

Bu programda yabancı dil öğretiminin hedefleri genel ve özel başlıkları altında toplanmıştır.

Genel Amaçlar: Bütün temel derslerde olduğu gibi, öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Özel Amaçlar: Yabancı dil öğretiminin özel amaçları, pratik ve kültürel niteliktedir.

Pratik ve kültürel nitelikte olan yabancı dil öğretiminin özel amaçları şunlardır:

1. Konuşulana anlama: Öğrencilere normal bir hızda konuşulana anlama gücünü kazandırmak;
2. Konuşma: Öğrencilere anlaşılır bir şekilde konuşma gücünü kazandırmak;
3. Okuma: Öğrencilere kolaylıkla ve normal hızda okuma ve okuduğunu anlama gücünü kazandırmak;
4. Yazma: Öğrencilere düşündüklerini yazı ile ifade etme gücünü kazandırmak.

Kültürel Amaç: Öğrencilerin dilini öğrendikleri ülke hakkında bilgi edinmelerini ve o ülkenin medeniyet ve kültürüne nüfuz etmelerini sağlamaktır (MEB, 1971).

Anadolu Liselerinin 1971 tarihli İngilizce programına göre, yabancı dil öğretimi başlıca üç devrede yapılmaktadır:

1. Giriş ve İlk Devre :
 - a. Hazırlık sınıfı (1 yıl)
 - b. Orta birinci sınıf (1 yıl)
2. Orta Devre :
 - a. Orta ikinci sınıf (1 yıl)
 - b. Orta üç, lise bir (2 yıl)
3. İleri Devre :

a.Lise iki ve üç (2 yıl).

1984 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı

1984-1985 Öğretim Yılı'ndan günümüze değin uygulanmakta olan Anadolu Liseleri İngilizce Programı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 20.7.1984 gün ve 86 sayılı kararıyla kabul edilen ve 13.8.1984 tarih ve 2170 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yer almıştır.Bu programa göre ortaokul ve liselerde verilen İngilizce öğretiminin genel hedefleri şunlardır:

1. İngilizceyi normal hızda konuşulduğunda anlayabilme.
2. Anlaşılır bir şekilde İngilizce konuşabilme,
3. İngilizce'yi bir parçayı sesli ve sessiz okuduğunda doğru olarak anlayabilme,
4. Duygu, düşünce ve izlenimlerini yazıyla açık ve anlaşılır bir şekilde İngilizce ifade edebilme,
5. İngilizce'nin konuşulduğu ülkelerin kültür değerlerinin farkında olma,
6. İngilizce iletişim kurmaya istekli olma,
7. Farklı kültür ve kültür değerlerini hoşgörü ile karşılayabilme,
8. İngilizce öğrenimi süresince ve mezuniyetinden sonra dili öğrenmede kararlı olma (MEB, 1984).

1984 Anadolu Liseleri İngilizce Programında yabancı dil öğretiminin(İngilizce) genel ilkeleri de belirlenmiştir.Bu ilkeler aşağıdaki gibidir:

1. Dil öğretiminde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi esastır.
2. Öğretimde sistemli bir şekilde bilinenden bilinmeye kolaydan zora ve somuttan soyuta doğru bir yol izlenmelidir.
3. Öğretim, öğrencilerin ihtiyaçlarına dönük fonksiyonel ve anlamlı olmalıdır.
4. Sınıfta ders süresince kullanılan dil İngilizce olmalı, çok gerekmedikçe ana dile başvurulmamalıdır.
5. Dil öğretimine somutlaşmış belirli kalıp ve kurallarla başlanmalıdır.
6. Her öğretme faaliyetinde öğretmen amacının ne olduğunu bilmeli ve bu amacı öğrencilere söylemelidir.
7. En iyi öğrenme uygulama ile olur. Bu sebeple sınıf çalışmaları, öğrenilenleri kullanmaya imkan verecek şekilde düzenlenmelidir.
8. Öğretim muhakkak örneklerle yapılmalıdır.
9. Birçok şeyi bir arada öğretmekten kaçınılmalıdır. Bilinmeyen kelime ve yapılar aynı zamanda verilmemeli, bilinmeyen kelimeler bilinen yapılarla, bilinmeyen yapılar da bilinen kelimelerle verilmelidir.
10. Her faaliyet bilgi ve becerilerin zenginleştirilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilmeli ve öğretmen sınıfa daima hazırlıklı, göze ve kulağa hitap eden araçlarla girmelidir.
11. Öğretmen sınıf çalışmasını gerçek hayattan alınmış orijinal malzeme ile zenginleştirmeli, öğrenilen dilin gerçek hayattakine uygun şekilde kullanılmasına özen göstermelidir.
12. Öğretmenin amacı, öğrencilere yığılma bilgi vermek yerine onlara dili aktif olarak kullanabilecekleri bir ortam yaratmak olmalıdır. Sözlü alıştırmalarda grup çalışmalarına ve ikili çalışmalara yer verilmelidir.
13. Öğretmen dersi planlarken derse çeşitlilik getirmeye dikkat etmeli ve dersin işlenişinde monotonluktan kaçınmak için öğrencilerin aktif olarak katılmasını sağlayacak oyun, şarkı, temsil, sınıf gazetesi v.b. faaliyetlere yer vermelidir. Daha ileri sınıflarda münazara, konferans, gazete ve dergi incelemeleri şeklinde çalışmalar yaptırılmalıdır.

14. Öğrencilere sık sık sorumluluk verilmeli, grup çalışmaları ve ferdi çalışmalar öğrencilerin farklı yönelişlerine cevap verecek nitelikte olmalıdır.

15. Hata, bir sağlık işareti olarak kabul edilmeli, yaklaşım düzeltici ve yapıcı olmalıdır.

16. Öğrenciye yanlış yaptığında daima doğrusu öğretilmeli, yanlışını tekrardan kaçınılmalı, sadece doğrusu verilmelidir.

17. Bir şeyi önceden doğru olarak öğretmen sonradan düzeltmeye çalışmaktan daha kolay olduğu hatırdan çıkarılmayarak öğrencilere daha başlangıçta dili iyi ve doğru kullanma alışkanlıkları ve yapılan hata başlangıç düzeyinde hemen düzeltilmelidir.

18. Orta ve ileri devrede konuşma sırasındaki hataları anında düzeltmek öğrencinin şevkini kıracağından öğretmen hataları öğrencinin sözünü kesmeden not alma suretiyle konuşma sonunda düzeltilmelidir.

19. Öğrencilerin hatalarını düzeltmede tüm hataların düzeltilmesine çalışılmamalı, seçilen önemli hataların üzerinde durmakla yetinilmelidir.

20. Sadece öğretilen ölçülmeli, öğrenciler öğretilmeyenlerden sorumlu tutulmamalıdır (MEB, 1984).

1993 Süper Lise İngilizce Programı

Talim ve Terbiye Kurulu'nun 28.8.1992 gün ve 255 sayılı kararı ile 1992-1993 Öğretim Yılı'ndan itibaren Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nce kurulmuştur. Bu okulları önünde bir yıllık hazırlık sınıfları vardır bu okulların öğretim programı olarak 2390 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanarak yürürlüğe giren, "Ağırlıklı Yabancı Dil Öğrenimi Yapan Liselerin Yabancı Dil Programları" programı kullanılmıştır. Bu tür okullarda İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden seçilen bir yabancı dilin eğitim-öğretimi yapılmaktadır.

Bu programda Süper liselerin yabancı dil hedefleri şunlardır:

Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci, öğrendiği yabancı dilde;

1. Dinlediği bir konuşmayı anlayabilir,
2. Sözlü iletişim kurabilir,
3. Basılmış yayınları takip edebilir,
4. Yazılı iletişim kurabilir,
5. Dil-kültür bağlamı içinde kültür değerlerinin farkında olur,
6. Sözlü-yazılı iletişim kurmaya ve basılı yayınları takip etmeye istekli olur.
7. Farklı kültür ve kültür değerlerini hoşgörüsü ile karşılayabilir (Tebliğler Dergisi,

2390).

Araştırmanın bu kısmında yukarıda ifade edilen yabancı dil programları doğrultusunda okul programlarının yabancı dil içerikleri genel olarak değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmeye 1997 İlköğretim 4. ve 5. sınıf Yabancı Dil Programının genel olarak değerlendirilmesiyle başlanmıştır.

Bir yabancı dilin öğreniminde yarar ilkesi öncelikle gözetilmelidir. Bu doğrultuda öğrenilen dil öğrencinin sıklıkla kullanma olasılığı bulunan ve gündelik ihtiyaçlarından

uzun erimli ihtiyaclarına doğru gelişen bir düzenleme içinde sunulması gerekliliği vardır, bundan dolayı bu program geliştirilirken öğrenci odaklı yaklaşım temel alınmıştır.

Bu doğrultuda öğretim yapılabilmesi için ders içeriklerinin anlamlı bir bağlam (context) içinde sunulması esas alınmalıdır. Çünkü dilin yapısı kadar kullanım boyutu da (usage vs use) önem taşımaktadır. Program içeriğinin düzenlenmesinde öğrencilerin belirlenen ihtiyaçları; dil birimlerinin kullanım sıklıkları, öğrenebilirlikleri ve işlevsel değerleri göz önüne alınmıştır (Demirel, 1999, s. 219).

İlköğretim okulları 4. ve 5. sınıflar İngilizce dersi programı; bir öğretim yılı itibarıyla, haftada 2 saatlik süre öngörülerek hazırlanmıştır. İlköğretim okullarına 4. sınıftan itibaren konulan zorunlu yabancı dil öğretimi ile öğrencilerin 8 yıllık temel eğitim sonunda İngilizce’de orta seviyeye getirilmeleri, ortaöğretim kurumlarını bitirdiklerinde ise ileri seviyede yabancı dil bilgisine sahip kılınmaları hedeflenmiştir.

Bu dersin eğitim ve öğretiminde yabancı dile ilgi ve merak uyandırıcı etkinliklere yer verilerek, sınıf ortamında hazırlanacak durumlar oyun ağırlıklı olacak, eğlenirken öğrenme boyutu verilecektir. Öğrencilerin uğraşacağı dil etkinlikleri az önce belirtilen oyun ağırlıklı durumlar yaratılarak, karşılıklı konuşmalar biçiminde yoğunluk kazanacak şekilde ele alınacaktır. Bunlara ilaveten öğrencilerin uğraşacağı genel kavramlar ve konular soyut yaklaşımlardan çok çevre ile bağlantılı olarak ele alınarak okulun mevcut imkanları çerçevesinde görsel-işitsel (Audio-Visual) materyal kullanılmasına özen gösterilecektir. Aşağıda (Tablo 4) 4. ve 5. sınıf İngilizce dersine ait üniteler ve dağılımları yer almaktadır.

TABLO 4

4. SINIF İNGİLİZCE DERSİ ÜNİTELERİ ve DAĞILIMLARI

ÜNİTE ADI	ÜNİTELERİN (%) DAĞILIMI	ÖNGÖRÜLÜN DERS SAATİ	ÖZEL AMAÇ SAYISI
ÜNİTE BİR Selamlaşma ve sayı sayma (1-10)	17	12	7
ÜNİTE İKİ Sınıf eşyalarının tanıtımı A/an öğretim	11	8	4
ÜNİTE ÜÇ Renkler “Kaç tane2 sorusu “Saat kaç” sorusu	11	8	3
ÜNİTE DÖRT Aile Elbise isimleri	8	6	3
ÜNİTE BEŞ Kimin sorusu	17	12	7
ÜNİTE ALTI Evin bölümleri nerede	11	8	5
ÜNİTE YEDİ Sıfatlar	11	8	5
ÜNİTE SEKİZ Yapabilmek (can) ile cümleler	14	10	5
TOPLAM	100	72	39

(Demirel, 1999, s. 245)

TABLO 5

5. SINIF İNGİLİZCE DERSİ ÜNİTELERİ ve DAĞILIMLARI

ÜNİTE ADI	ÜNİTELERİN (%) DAĞILIMI	ÖNGÖRÜLÜN DERS SAATİ	ÖZEL AMAÇ SAYISI
ÜNİTE BİR Selamlaşma Kişisel bilgi verme	14	10	4
ÜNİTE İKİ Vardır kalıbı Aylar Nerede?	17	12	5
ÜNİTE ÜÇ Sıfatlar	11	8	4
ÜNİTE DÖRT “can” yapabilme kalıbının öğretilmesi mesleklerin adları	11	8	3
ÜNİTE BEŞ Geniş zaman	11	8	2
ÜNİTE ALTI Saat sorma, söyleme hava durumu bilgileri	11	8	3
ÜNİTE YEDİ Şimdiki zaman	11	8	2
ÜNİTE SEKİZ Birinin nereli olduğunu sorma	14	10	4
TOPLAM	100	72	27

(Demirel, 1999, s. 247)

Araştırmanın bu kısmında 1924 Ortaokul Yabancı Dil Programı genel olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıda ana hatları açıklanan programın içeriğini, dönem Maarif Vekalet'nin seçtiği ders kitapları oluşturmaktadır. Programı bu kitaplar, Orta 1 ve 2. sınıflar için Watson'ın "Beginning English for the Levant" ve Orta 3. sınıf için "Royal Reader" ve "Brackenbush English Idiom" kitaplarının başlangıç bölümleri olarak belirlenmiştir. Bu durum, Cumhuriyet döneminde uzun yıllar boyunca İngilizce programlarında ağırlıklı olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca seçilen ders kitaplarının içeriklerinin belirleyici olduğunu göstermektedir.

Yabancı dil öğretimine ayrılan süre açısından incelendiğinde 1924 Ortaokul Programının Cumhuriyet döneminin en ileri program olduğu söylenebilir. Tablo 6'da görüldüğü gibi bu programın İngilizce bölümünün uygulamada kaldığı 1949 yılına kadar ders saatlerinde yapılan değişimler sürekli bir azalma yönündedir.

TABLO 6

ORTAOKUL HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ

	1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	Toplam
1924-1934	5	5	5	15
1934-1938	5	4	4	13
1938-1949	5	4	3	12

(Özkan, 1997, s.44)

Bu program 1949 yılına kadar değişikliğe uğramamıştır.Tablo 6'da görüldüğü gibi program ilk oluşturulduğunda yabancı dil derslerinin daha yoğun olduğu görülmektedir.Fakat, 1949 yılına kadar yabancı dil ders saatlerinde azalmalar olmuştur.

Bu bölümde 1949 Ortaokul İngilizce Programının genel olarak bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

1949-1972 yılları arasındaki ortaokul programları, yabancı dil öğrenimini sevdireci bir ortam yaratılarak öğrencileri, sözlük yardımıyla okuduğunu anlamayı 1500 sözcük çerçevesi içinde kendi düzeylerine uygun, basit tümcelerle konuşturmayı

amaçlamıştır denilebilir.Ama bu yıllar arasında yabancı dil ders saatleri ilk belirlenen beş saatten üç saate kadar düştüğünden beklenen hedef davranışların edinilmesi güçleşmiştir (Demircan, 1988, ss. 129-130) .

Yukarıda Demircan(1988,ss.129-130)'ın bahsettiği bu sevdirci ortam öğrencileri yüreklendirerek ve konuşma serbestliği verilerek elde edilmeye çalışılmıştır.Bu programda öğrencilere kültür geliştirme kavramından bahsedilerek yabancı dil öğrenilerek öğrencilerin genel kültürlerinin artacağı ifade edilmiştir ve bununla da yetinilmeyip bu sayede öğrendikleri yabancı dilin ufuklarını açmada yardımcı olunacağı ifade edilmiştir.Ayrıca bu programda “telaffuz” konusu da hatırlatılarak öğrencilerde telaffuz etme merak ve isteği uyandırmanın önemi ifade edilmiştir.1949 Yabancı Dil Programında içeriğe ilişkin bir ifade bulunmamaktadır, bununla ilgili bilgilere ancak o dönemde okutulan ders kitaplarından ulaşılabılır.

Yabancı dil öğretimine ayrılan süre açısından 1949 programı incelendiğinde, haftalık ders saatlerinin bütün sınıflar için 3 saat olarak belirlendiği görülmektedir. Yapılan bu düzenleme hiç değişmeksizin günümüze değin uygulanarak gelmiştir(Özkan, 1997, s. 50).

1949 Yabancı Dil Programında açıklamalar bölümünde tekrardan öğretmenin öğrettiği dili sevdirmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir.Bunu yaparken öğrenilen dilin zor olmadığının vurgulanması, dil öğrenmek için bireye has bazı özelliklerin bulunmasının şart olmadığının söylenmesi ve öğrencilerin buna ikna edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.Bu uygulamalara ilaveten konuşma serbestliğini ön plana çıkararak öğrencilerin cesaretlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Bu yabancı dil programının dikkat çeken bir özelliği de ders materyalleri eşliğinde sınıf içi aktiviteleri ön plana çıkarmasıdır.Özellikle sınıf içi dramatizasyona çok önem verilen programda okuma, yazma, dinleme ve öğrendiklerini anlam çalışmalarının sıklıkla yapılması öngörülmektedir.

Sonuç olarak, 1949 Ortaokul Yabancı Dil Programının. özellikle 1924 İngilizce Programına göre kimi gelişmeleri içeriyor olsa da özel hedef ve davranışlar, içerik ve değerlendirme konularına yer vermemiş olması ve yabancı dil öğretimini yöntem merkezli açıklamalarla sınırlamış olması nedeniyle, çağdaş anlamlı program geliştirme çalışmalarının uzağında olduğu söylenebilir (Özkan, 1997 ,s. 56).

Bu bölümde 1973 Ortaokul Yabancı Dil Programının da yer alan hedeflere göre bu programın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

İçerikle ilgili bir bölümünün olmadığı görülen 1973 Ortaokul Yabancı Dil Programında bu eksiklik yine ders kitabı olarak seçilen kitaplarla telafi edilmeye başlamıştır. 1966 yılında düşünülüp 1971 yılında yayınlanmaya başlamış “An English Course for Turks” adlı öğretim kitapları ile işitsel-dilsel yöntem bir nebze olsun doldurulmaya çalışılmıştır. Avrupa Konseyi ile yapılan işbirliği neticesinde yazılan bu kitap dizisinde, yapısal-durumsal bir izlenim kullanılmıştır. Sözlü mekanik alıştırmalar oldukça güçlendirilmiştir. Oysa, 1972 yılından sonra dil öğretiminde işlevsel-kavramsal izlenim gündeme sokulmuş, iletişimsel aktiviteler daha bir yaygınlaşmıştır. “An English Course for Turks” kitabı 1981 yılında tek ders konumuna getirilmiştir (Demircan, 1988, s. 151).

Bu veriler ışığında bu dönemde bu kitap baz alınarak eğitim yapıldığı için yabancı dil öğretiminin tamamen yapısal ve işitsel-dilsel bir yöntem çerçevesinde yapıldığı söylenebilir. Çünkü dil öğretilirken tamamen dildeki yapıların öğretilmesine öncelik verilmiştir.

Bu programda ilk defa, öğretimi destekleyici materyallerin listesi verilmiştir. Buna gerekçe olarak da programa hakim yabancı dil öğretim yönteminin tamamıyla dinleme ve konuşma becerilerine öncelik vermesi gösterilmiştir. Programda öğretim için bir bütün teşkil eden; öğrenim kademelerine göre her sınıf için ayrı ayrı hazırlanmış kitaplar, görsel ve işitsel araçlar listesi: öğrenci kitapları; öğretmen kılavuzları; alıştırmalar kitapları; konuşma için tek resimler, küçük tablolar ve duvar resimleri; film şeritleri ve dialar; band veya plaklar`dan oluşmaktadır (MEB, 1973).

Ders süreleri açısından, bu program aracılığıyla, 1949 yılında uygulanmaya başlayan ortaokulun her sınıfı için 3 saatlik sürenin değiştirilmesi yoluna gidilmediği görülmektedir.

1973 Ortaokul Yabancı Dil Programında, öğretimin hangi kademelerde verileceğine de değinilmiştir. Buna göre yabancı dil öğretimi; Orta 1. sınıfın il dönemi giriş kademesinde, Orta 1. sınıfın ikinci dönemi ve Orta 2. sınıf süresince süresince ilk kademe, Orta 3. sınıf ve Lise 1. sınıfta orta kademe, Lise 2 ve 3. sınıflarda ileri kademe verilecek şekilde düzenlenmiştir. Böylelikle temel eğitim kapsamına alınmış olan ortaokullar ile ortaöğretim okulları olan liselerin yabancı dil programları arasında

bir bütünleşmeye gidilmiştir. Bu durumun 1991 yılında uygulanmaya başlayan yeni Ortaokul İngilizce Programına değin sürmüş olması, Milli Eğitim Şuralarında Türk Eğitim Sistemini düzenlemek üzere alınan kararların yaptırım gücü olmadığını ve kağıt üstünde kaldığını göstermektedir (Özkan, 1997 ,ss.61-63) .

Araştırmanın bu kısmında 1991 Ortaokul İngilizce Programın da yer alan hedeflere göre bu programın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

1991 Ortaokul İngilizce Programının genel hedefleri incelendiğinde dil öğrenmenin dört temel işlevi olan dinleme-konuşma-anlama-yazabilme dil öğrenmenin en başlıca hedefleri olarak tespit edilerek bu temel becerilerin geliştirilmesine önem verileceği ifade edilmiştir.Daha önceki yabancı dil programlarında vurgulandığı gibi dil kültürel boyutu ele alınarak dil bilmenin öğrenilen dilin geldiği kültürle de bağ kurmaya yarayacağı vurgulanmıştır. Bunlara ilaveten öğrencilerin dil öğrenmeye isteklendirilmesi tekrar gündeme alınarak konunun önemi bir kez daha vurgulanmıştır.

Yabancı dil öğretimine ayrılan süre açısından, 1991 İngilizce Programıyla getirilen bir değişiklik bulunmamakta ve 1949 yılından beri ortaokulun her sınıfı için öngörülen haftada üç saatlik yabancı dil ders saati geçerliğini korumaktadır. Bunun yanında Talim ve Terbiye Kurulu, 30.6.1987 gün ve 118 sayılı kararıyla ortaokullara seçmeli olarak yabancı dil dersleri koymuştur. Bu karara göre öğrenciler, 1-3 yıl boyunca haftada iki saatlik yabancı dil dersini seçmeli olarak alabilmekte ve bu süre takviyeli yabancı dil veya ikinci bir yabancı dil öğretimine ayrılabilir (Özkan, 1997, s. 88-89) .

1991 Ortaokul İngilizce Programındaki bir yenilikte ilk defa bir öğretim programında ölçme değerlendirmeye yer verilmesidir.Ölçmenin ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı detaylı olarak örnekler verilerek bu programda anlatılmıştır. Ölçme ve değerlendirme yapılırken her aşamada hazırlanan sınavlarda çoktan seçmeli, doğru-yanlış, soru-cevap, dönüştürme gibi farklı yöntemlerin kullanılması uygun görülmüştür (MEB, 1991).

Ayrıca bu programın bir özelliği de, Tablo 7’de görüldüğü gibi, Cumhuriyet döneminde ilk defa eğitim programlarının hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarını bir bütün olarak ele alması nedeniyle en ileri program niteliğinde olmasıdır.Ancak, yabancı dil öğretimine ayrılan sürenin çok sınırlı oluşu, bu

örnek programın uygulanması önünde önemli bir engel oluşturmaktadır (Özkan, 1997, ss. 90-91).

TABLO 7

ORTAOKUL İNGİLİZCE PROGRAMLARI

	Genel Hedefler	Özel Hedef ve Davranışlar	İçerik	Eğitim Durumları	Değerlendirme
1924	Yok	Yok	Yok	Var	Yok
1949	Var	Yok	Yok	Var	Yok
1973	Var	Yok	Yok	Var	Yok
1991	Var	Var	Var	Var	Var

(Özkan, 1997, s. 91)

Araştırmanın bu kısmında 1924 tarihli Lise Programında İngilizce'yle ilgili olarak verilen açıklamalar ışığında genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Biçimsel olarak ortaokul programlarıyla karşılaştırıldığında çok farklı bir yönü bulunmaya 1924 Lise Programında genel ve özel hedefler yer almamıştır, bunların yerine daha çok derslerin nasıl yapılacağı yani işlenişin nasıl olacağı belirtilmekle yetinilmiştir. Bu husus diğer yabancı dillerin öğretilmesine ilişkin programlarda da aynı şekilde olduğu görülmektedir. İçeriğin programda belirtilmediği programda yine içerik kitaplar vasıtasıyla sağlanmıştır.

1924 Lise İngilizce programında yer alan açıklamalar, tümüyle sınıf ortamında düzenlenmesi öngörülen eğitim durumlarıyla ilgilidir. Ortaokul programıyla bütünlük gösteren buradaki açıklamalar, konuşma ve yazma becerilerine verdiği önemle düzvarım yöntemine yakın gözükmekle birlikte, okuma ve çeviri alıştırmalarıyla, sözcük öğretimi konusundaki yaklaşımları nedeniyle dilbilgisi-çeviri yönteminin özelliklerini de yansıtmaktadır. Bu yüzden, düzvarım yönteminin uygulanmasına ilişkin olarak Fransızca Programında verilen açıklamalara ve o yıllarda sürdürülen yeni yöntemlerin denenmesine yönelik tartışmalara karşın, dilbilgisi-çeviri yönteminin etkilerinin devam ettiği söylenebilir. 1924 Lise yabancı dil programlarının hiç birinde,

ortaokul programlarında da olduğu gibi, değerlendirmeye ilgili bir bölüm bulunmamaktadır.

1924 Lise İngilizce Programının değiştirilmeksizin uzun zaman uygulanmasına karşılık, yabancı dil öğretimine ayrılan süre açısından Tablo 8'de de görüldüğü gibi, birçok kez değişikliğe gidilmiştir (Özkan, 1997, ss. 95-97) .

TABLO 8

GENEL LİSE HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
1924-1934	5	5	5/5	-	15
1934-1937	5	5	4/6	-	14/16
1937-1947	5	5	3/5	-	13/15
1947-1952	5	5	3,4	-	13/14
1952-1956	5	5	5	5/5	20/20
1956-1957	5	5	5/5	-	15/15
1957-1974	5	4/5	4/5	-	13/15

(Özkan, 1997, s. 96)

1973 yılında çıkarılan yeni lise programına kadar devam etmiş olan bu program milli eğitimde en uzun kullanılan programlardan biridir. 1973 yılında çıkarılan lise programındaki yabancı dil öğretimiyle ilgili hedefler ise daha önceden ifade edilen 1973 yılında çıkarılan ortaokul programındaki yabancı dil hedefleriyle aynıdır.

Ancak, öğretime ayrılan süre açısından incelendiğinde, 1973 Lise Yabancı Dil Programı'nın uygulamada kaldığı günümüze değin ders saatlerinde bir azalmanın söz konusu olduğu Tablo 9'da açıkça görülmektedir.

TABLO 9

GENEL LİSE HAFTALIK YABANCI DİL DERS SAATLERİ

	1. Sınıf	2.Sınıf		3. Sınıf		Toplam	
		F	E	F	E	F	E
1957-1974	5	4	5	4	5	13	15
1974-1987	4	4	4	4	5	12	13
1987-1997	5	4	4	3	4	12	14

(Özkan, 1997, s.105)

1973 Lise Yabancı Dil Programı'nda, öğretimin hangi kademelerde verileceğine de değinilmiştir. Buna göre, Lise 1. sınıfta orta kademenin ikinci devresinde, Lise 2 ve 3. sınıflarda ileri kademe yabancı dil öğretimi yapılmaktadır. Lise 1. sınıfta öğretim, ortaokul düzeyinde verilen sözcük ve cümle yapılarının geniş çaplı bir tekrarıyla başlamakta ve öğrencilerin normal hızda konuşulanları anlama yeteneklerinin geliştirilmelerine yoğunlaşmaktadır. Bu kademe dilin dört temel becerisinin dengeli bir şekilde öğretimi devam etmekle birlikte, yazma becerisinin vurgulandığı güdümlü kompozisyon ve dikte alıştırmaları da yer almaktadır.

1924 Lise Programıyla 1973 Lise Programı karşılaştırıldığında bazı konularda birbirlerinden farklı olmadıkları aşağıdaki Tablo 10'dan anlaşılmaktadır (Özkan, 1997, ss. 105-106).

TABLO 10

GENEL LİSE İNGİLİZCE PROGRAMLARI

	Genel Hedefler	Özel Hedef ve Davranışlar	İçerik	Eğitim Durumları	Değerlendirme
1924	Yok	Yok	Yok	Var	Yok
1973	Var	Yok	Yok	Var	Yok

(Özkan, 1997, s. 108)

Araştırmanın bu kısmında 1971 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı genel olarak değerlendirilmiştir.

Anadolu Liselerinin amacı öğrencilerin bir yabancı dil öğrenmelerini. bu dille orta öğrenimlerini tamamlamalarını ve yüksek öğrenimlerini yurt içinde ve yurt dışında bu dilden de sağlamak ve onlara milliyetçi müspet kültür ve uygar görüş kazandırmaktır diye açıklanmıştır(Tebliğler Dergisi, 2170). Bu amaca göre Anadolu Liselerinin Yabancı Dil Programı'nı değerlendirirsek, programın içerik yönünden oldukça zayıf kalmıştır. Öğrenimin değerlendirme boyutuna da değinilmeyen programda özel amaçlar kısmında daha önceden de değinildiği gibi dört temel işlev olan anlama-konuşma-okuma-yazma becerilerinin öğrencilere kazandırılacağı ifade edilmiştir.Ancak bu amaçlara ulaşmak için özel hedef ve davranışlar bu programda belirtilmemiştir.Bu durum belirlenen amaçlara ulaşmayı da olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu programda önemli bir husus da yabancı dil eğitiminin üç devrede yapılmaya çalışılmasıdır.Bu seviyeler yukarıda da belirtildiği gibi; giriş-orta-ileri devrelerden oluşmaktadır.Program ders saatleri açısından incelendiğinde hazırlık sınıflarında 23 diğer sınıf seviyelerinde de 8 saat olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bu kısmında 1984 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı genel olarak değerlendirilmiştir.

1984 Anadolu Liseleri Orta Kısım İngilizce Programı değerlendirildiğinde görülen, bir önceki Anadolu Lisesi Programı'ndaki genel hedeflerin burada da değişmeden yer aldığı görülmektedir.Anlama-konuşma-okuma-yazma becerilerinin öğrencilere kazandırılması hedeflenen programda bunlara ilaveten dilin bir kültür ürünü olduğu gerçeğinden yola çıkarak yeni kültür ortamlarından fayda sağlama yolu hedeflenmiştir.Öğrencilerin dil öğrenmeye isteklendirilmesi ve yeni kültürleri karşılarken ön yargıdan uzak olmalarını hedeflemiş olan program dil öğrenmenin bir süreç olduğu fikrinden yola çıkarak mezuniyet sonrasında da dil öğrenmeyi öğrencilerin hedeflemesi gerektiğini vurgulamıştır.

Programda var olan yabancı dil öğretiminin genel ilkeleri öğretmen ve öğrencilere düşen sorumlukları göstermiştir. Yabancı dil öğretimine ayrılan süre açısından. 1984 Programının uygulanmaya başladığı yıldan günümüze değin önemli sayılabilecek değişmelerin yaşanmadığı Tablo11'de görülmektedir(Özkan, 1997, ss. 119-120).

TABLO 11

**ANADOLU LİSELERİ ORTA KISIM HAFTALIK
YABANCI DİL DERS SAATLERİ**

	Hazırlık		1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
	1. Yarı	2. Yarı			
1984-1987	23	19	8	8	8
1987-1994	23	19	7	7	7
1994-1997	24	24	7	7	7

(Özkan, 1997, s. 120)

Anadolu Liseleri Lise Kısmı İngilizce Programlarına genel olarak bakıldığında yine dört temel becerinin ana hedef olarak alındığı ve Anadolu Lisesi Orta Kısım Yabancı dil Programlarıyla aynı paralellik içinde olduğu görülecektir. Bu açıdan lise kısmı programları araştırmanın bu bölümünde değerlendirilmeye alınmamıştır.

Araştırmanın bu kısmında 1993 Süper Lise İngilizce Programı genel olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilere temel düzeyde İngilizce bilgisi kazandırmaya ve dilin iletişim işlevinin vurgulayan yukarıdaki genel hedef ifadelerinin ilk dördü sözlü ve yazılı anlatım yollarını geliştirmeye yönelik bilişsel alan hedefleridir (Özkan, 1997, s. 144). Bu program da ifadesini bulan yukarıdaki hedefler daha önce incelenen okul programlarında bulunan duyuşsal, bilişsel ve kültürel hedeflerle aynı içeriktedir. Sözlü iletişim kurma amacına basılı yayınları takip etme amacı da eklenmiştir.

Ağırlıklı yabancı dil eğitimi yapan Süper Liselerin 1993 yılında belirtilen yabancı dil programına göre haftada 22 saat yabancı dil dersi ayrıca buna ilaveten tercih edilmesi durumunda 2 saat olan seçmeli dersin seçmeli ikinci yabancı dil olarak okutulması mümkündür. Ancak bu durum yeni düzenleme ile yabancı dil ders saati 24'e seçmeli ders saati de 4'e çıkarılmıştır. 1993 yılı Süper Lise Yabancı Dil Programında genel hedefler, özel hedef ve davranışlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeye yönelik esaslar bulunmaktadır.

**Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Yabancı Dil
Öğretmeni Yetiştirilmesi Ve Yabancı Dil
Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitimleri**

Araştırmanın bu bölümünde yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi konusu açıklanmaya çalışılmıştır.

Ülke kalkınmasında ekonomik terimlerle ifade edilen unsurlar ne kadar önemliyse, eğitilmiş insan faktörü de o derece önemlidir. Bu yaklaşım farklı beş yıllık kalkınma planlarında da çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Örneğin, 1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, “Ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması, toplumsal ve bireysel refah düzeyinin artması, doğal ve insan kaynaklarının etkili bir şekilde geliştirilmesi ve değerlendirilmesine bağlıdır.” ifadeleri yer almaktadır ve görülmektedir ki 2000’li yılların arifesinde refahı yakalamanın anahtarı iyi yetiştirilmiş insan faktörüdür.

Kültürel ve ekonomik kalkınmışlık göstergesinin başında, ekonomik bir tabirle “beşeri sermaye” de denilen yetişmiş, eğitilmiş insan gücünün gelmesi, eğitim ve eğitim kurumlarının önemini bir kat daha artırmaktadır.

Eğitim, yatırımlar içerisinde en karlı, en pahalı ve sonucu en geç alınanıdır. Uygun faaliyetlere yer verilmediği takdirde en korkunç zararlar getirmesi de kaçınılmazdır.

Eğitimin malum önemi iyi bilindiği için ve telafisi güç zararlara sebebiyet vermemek için her geçen gün bütçeden eğitim adına daha fazla taleplerde bulunmaktadır. Bu talepleri karşılayabilmek ve seviyeyi sürekli yukarı çekebilmek için gittikçe daha çok nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle özellikle eğitimi verecek olan öğretmenlerin çok iyi yetişmiş olmasının gerekliliği her gün daha da açığa çıkmaktadır. Ancak, gerek kaynak yetersizliği gerekse yönetim ve yapılanmadan kaynaklanan problemler neticesinde arzu edilen seviyede nitelikli eğitime ulaşılamamaktadır. Böylece pek çok insanımızı eğitim dışına itilmekte ve vasıfsız insan gücü sürekli artmaktadır. Eğitim ortamları gereği gibi düzenlenememekte, bunun paralelinde de eğitimde nitelik problemleriyle karşılaşmaktadır (Birer, 2000, s. 20-21).

Batı Avrupa dillerinin bir iletişim aracı olarak öğretilmesi fikri ülkemizde 19. yüzyılın ortalarından beri benimsenmemiş ve eğitim-öğretim kurumlarımızın programlarında bu dillerin okutulması için küçümsenmeyecek ölçülerde yerler ayrılmışsa da, yabancı dil öğretmenlerinin yetiştirilmesi işine yeterince önem verilmemiştir (MEB,1991, s. 35).

Eğitim öğretim faaliyetlerinin daha verimli ve faydalı olması, ancak çağı gelişen teknolojik imkanlarından istifade etmekle mümkün olacaktır. İçinde bulunduğumuz çağ “bilgi ve hizmet” çağıdır. Bu nedenle, eğitim kurumları, yaşamın her alanında kendini gösteren değişikliklere cevap verebilmeli ve öğrencileri, bugün içinde yaşadıkları ve gelecekte de yetişkin olarak yaşayacakları toplumun ve dünyanın yapısına uygun olarak yetiştirebilmelidir. İşte tüm bu zorlayıcı faktörlerden dolayıdır ki, son yıllarda, eskiden eleştiri alan özel okul tablosu, yerini en son teknolojilerin yakından takip edilerek, iyi eğitimin verildiği birer kurum görüntüsüne terk etmiştir. Bu konudaki sorunları giderip, eğitimde standartları yakalama işinde öğretmene çok büyük görevler düşmektedir. Öğretmen öncelikle içinde yaşadığı toplumu ve öğrencisini çok iyi tanımalıdır. Ders içinde kullanılan yöntemi çok iyi bilerek, aksayan yönleri konusunda hemen çözüm üretebilecek, hedeflenen amaca uymayan yönlerini çok iyi değiştirebilecek kapasiteye sahip olmalıdır ki eğitimin kalitesi yetişen insan gücüyle paralellik oluştursun (Birer, 2000, s. 21).

Günümüzde, bir çok yabancı dil öğretmenin aynı ölçüde sağlıklı iki ayrı tutumdan birini benimsediklerine tanık olunmaktadır. Bunlardan birincisinde öğretmen kendisini uğraş alanının doruğuna görmekte, görevi için gerekli her tür bilgi ve beceriye sahip olduğuna inanmaktadır. İkincisinde ise hiçbir şeyi tam olarak bilmediği kuşkusuna kapılmakta, dolayısıyla gereksiz bir çaresizlik içine düşmektedir. Aşırı bir güven duygusuyla kendini dev aynasında gören bir öğretmen, yeni bilgiler edinmeyi aklından bile geçirmeyecek, ilerlemek bir yana, yerinde bile sayamayacaktır. Böyle bir tutum öğretmen için en kutsal hak olan özgür ve bağımsız öğretim hakkının kötüye kullanılması anlamına gelir (Sebüktekin, s. 52).

Ülkemizde, yabancı dil öğretmeni yetiştirme konusuna gereken önem verilmemektedir. Yabancı dil öğretmeni olmaya aday olan kişilerin bir kısmı yeni yöntem, teknik ve uygulamaların hiçbirinden haberdar edilmediklerini belirtmektedirler. Kendi eğitimleri sırasında yetersiz bilgi aldıklarından dolayı, özellikle mesleklerinin ilk

yıllarında verimli olamamaktan şikayet etmektedirler. Bazı öğretim kurumları öğretmenlerinin bu eksiklerini sene içerisinde belirli dönemlerde yaptıkları “hizmetiçi eğitim” çalışmalarıyla gidermeye çalışmaktadır. Bu çalışmalar sırasında, dil eğitimindeki yenilikler, uygulanan yöntemler, varsa öğretimde sorun olabilecek konular uzman kişilerin rehberliğinde tartışılıp, uygulanmaktadır. Amaç, öğrenciye iyi bir yabancı dil eğitimi vermek ise, öncelikle öğretmenlerin ve öğretmen yetiştiren kurumların kendilerini sürekli yenilemeleri gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde öğretmen, yaratıcı, cesur, kara verme yetisi gelişmiş ve güvenli bir tablo çizmelidir ki, öğrencide bu güveni hissederek dil öğrenimini gerçekleştirsin. İşte bunun için, denilebilir ki, öğretmen dil öğretimindeki en önemli unsurlardan biridir. Dil öğretiminde öğrenci başarısını artırmanın yollarından biri de nitelikli öğretmen adaylarının seçilmesi için özendirici önlemlerin alınmasıdır. Ayrıca, öğretmenlerin meslek süreleri içinde sürekli olarak “hizmetiçi eğitim” e tabi tutulmaları yoluyla dil öğretiminden istenen verim alınabilir. Her kurum kendi olanaklarıyla da öğretmenlerini kimi zaman yurt dışına göndererek, kimi zaman seminerlere, eğitim etkinliklerine dahil ederek dil öğretiminin daha kaliteli olmasına özen göstermelidir.

Yabancı dil öğretiminde öğretmen tamamen itici güç konumundadır. Kullanılan yöntemler, uygulanan teknikler ne kadar önemliyse, bunları sınıf ortamına taşıyacak olan kişi, bu sistemi işleten öğretmen olacağı için seçimi, yetiştirilmesi, meslek süresi içinde geliştirilmesi ve meslektaşlarıyla, öğrencileriyle, velileriyle, toplumla uyum içinde iletişim kurması çok önemlidir (Birer, 2000, ss. 22-23) .

Gerçekten de bu sahada yetişmiş kadrolar nicelik ve nitelik açısından hep ihtiyaçların gerisinden kalmıştır. 1930’lu yıllardan önce yabancı dil bilen kişiler tarafından karşılanmaya çalışılan öğretmen ihtiyacı, daha sonraları yeterli olmamış ve bunun sonucu olarak düzenli bir yabancı dil öğretmeni yetiştirme politikasının gerekli olduğu anlaşılmıştır. Yabancı dil bilgi ve becerisine sahip bulunan, filoloji alanındaki öğrenimlerini tamamlamış veya tamamlamakta olan, yabancı dil öğretmenliği yapmaya istekli adaylar genellikle kısa süreli bir öğretmenlik formasyonu programını takip ederek mesleğe alınmışlardır. Bunlar arasında yabancı dilde öğretim yapan, lise mezunları, yurtdışında yabancı dil öğrenmiş kişiler, yabancı dil bilen değişik meslek mensupları sayılabilir. Bir “Öğretmenlik Sertifikası”nın elde edilmesiyle sonuçlanan bu yaklaşımı “ekleyici model” olarak tanımlayabiliriz (MEB, 1991, s. 35) .

Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yabancı dil öğretmeni yetiştirme meselesi çok önemli konulardan biridir. Ancak, bu geniş kapsamlı bir konudur ve farklı aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamaların en önemlisi ilk aşama olan “adayın seçimi” aşamasıdır. Aday seçimi aşaması uygun biçimde gerçekleştirilemediği için, üniversite sınavlarında öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak seçen öğrenci sayısı oldukça azdır. Buna bağlı olarak, öğretmen adayı meslek süresi içinde hayal kırıklığı yaşamakta, bu negatif duygular eğitime direk yansiyarak kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Aksaklık yaratan bu ciddi durum, üniversite seçme sınav sisteminde yapılacak köklü değişikliklerle giderilmeye çalışılmalıdır ki, öğretmenlik mesleğini gerçekten benimsemiş olan adaylar eğitim ordusu içinde yer alsın (Birer, 2000, s. 24) .

Demirel(1953, s. 197) yabancı dil öğretmenin sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

Dil öğretimini amaçlamış bir öğretmen, anlayışlı, sabırlı, öğrenciye güven verebilen, onu güdeleyebilen ve düzenli çalışma alışkanlığı kazandırabilen özelliklerle donanmıştır.

İletişim kurma işleminin çağdaş yaşamın kurallarından biri olduğunu bilerek, öğrencilerine bunu hissettirebilen ve yabancı dilin bu çağdaş seviyeye ulaşmak için iyi bir araç olduğu gerçeğini öğretim sistemine yansıtabilen kişidir.

Öğrettiği yabancı dilin yanı sıra, kendi ana dilini de çok iyi kullanabilen, görev ve sorumluluklarının farkında olarak, mesleki gelişmesini sürekli standartların üzerine taşıyabilen, kültürü engin kişidir.

Batı dünyasına yönelme, Avrupa ile bütünleşme çabası içinde olan Türkiye’de yabancı dil öğretimi büyük önem taşımakta ve bunun için ilk basamak, yabancı dil öğretmenlerini iyi bir şekilde yetiştirebilmektir. Öğretmenlerin özellikle, alan, meslek ve kültür bilgisi boyutlarında çok iyi yetiştirilmeleri Türkiye’deki eğitim politikalarının temelini teşkil etmiş ve düzenlenen eğitim şuralarında da ele alınmıştır (Birer, 2000, ss. 26-27) .

Öğrenci sayılarındaki artışların, yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi bakımından değişik etkileri olmuştur. 1938 yılından başlayarak, yabancı dil (Almanca, Fransızca, İngilizce) öğretmeni yetiştirilmesine gerek duyulmuş, ve iki (Ankara-Gazi, İstanbul-Çapa) Eğitim Enstitüsü’nde yabancı dil bölümleri açılmıştır(Demircan, 1988, s. 102).

1940'lı yıllardan sonra Eğitim Enstitülerinde açılan yabancı dil öğretmenliği bölümlerinin programlarında, yükseköğrenimlerinin başlangıcında yabancı dil öğretmeni olmaya karar vermiş bulunan adayların belirli bir seçimden geçirildikten sonra bütün öğrenim süresi boyunca mesleğe hazırlanacak şekilde yetiştirilmesi öngörülmüştür (MEB, 1991, s. 35).

1955'lerde görülen öğrenci artışı nedeniyle, özellikle İngilizce bölümlerine alınan öğrenci sayıları artırılmakla yetinilmiş, 1965 yılından sonra ise, yeni kurulan eğitim enstitülerine yeni yabancı dil bölümleri eklenmiş, 1970'ten sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2 yıllık, üniversitelere bağlı 4 yıllık "Yabancı Diller Yüksek Okul"ları açılmıştı. Hem üniversitelerde, hem de eğitim enstitülerinde "gece öğretimi"ne gidilmiş, onunla da yetinilmeyerek, "açık yüksek öğretim"e bağlı "yaz okulları" başlatılmıştı. 1975'ten sonra ise tüm bölümlere alınan toplam öğrenci sayıları yeniden yükseltilerek öğretmen açığının kapatılmasına çalışılmıştı. Sürekli olarak başvuru alan bir başka yol da, sınıflardaki öğrenci sayılarının artırılmasıydı (Demircan, 1988, s. 102).

Öğrencileri 2 yıl olan öğrenim süresi 1962'de 3 yıla, 1978'de ise 4 yıla çıkarılmıştır. Bu modeli ise "bütüncü model" olarak tanımlamak mümkündür (MEB, 1991, s. 35).

Bu yapılanların hepsi plansız hareketlerde o anda oluşan şartlara göre bir tedbir alınması gereksinmesinden dolayı bu uygulamalara gidilmiştir. Tabii ki bu plansız tedbirlerin alınması ve uygulamaya konulması bir takım olumsuzluklar getirmiş ve eğitim öğretimi olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu uygulamalar Demircan (1988, s. 103)'a göre:

Yeni bölüm açma,

Yeni okul açma,

Normal öğretime ek olarak 'gece' (17:00-23:10) öğretimine başvurma.

Öğretmen yetiştiren bölümlere fazla öğrenci alma,

Derslik başına düşen öğrenci sayısını arttırma,

Öğretmenlerin maaşlarında yeterli artışa gidilmeden, "zorunlu" ve "ücretli" ders saatleri sayılarını arttırma,

Dersler boş (öğretmensiz) geçerse, ya da herhangi bir nedenle yapılamazsa, 1978-1980 yılları arasında yapıldığı gibi, kısa süreli, 1 yıl yerine 2-3 aylık, “hızlandırılmış” öğretim uygulamasına başvurma şeklinde sıralanmaktadır.

Öğretmen yetiştirmede daha önce “bütüncü model” diye bahsettiğimiz modelin yanı sıra bir de “ekleyici model” vardır. Ekleyici model yabancı dil öğretmenlerinin en iyi bir şekilde yetiştirilmesi bakımından değil, getirdiği iki pratik avantaj açısından tercih edilmektedir. Bunlardan birincisi, mesleğe girmek için karar vermekte geciken adaylara son bir fırsatın tanınmış olmasıdır. İkincisi ise, yabancı dil öğretmeni açığının ortaya çıktığı dönemlerde bu modelin işletilerek ihtiyacın kısa sürede giderilebilmesidir.

Bütüncü modelin ülkemizdeki örnekleri olarak Eğitim Enstitülerinde uygulanan programları olumsuz yönde etkileyen bazı faktörler şunlardır: 1- Önceleri iki, daha sonra üç yıl olan öğrenim süresinin kısalığı, 2- Programa girişte adayların yabancı dil bilgi ve becerilerinin eksikliği, 3- Öğretim elemanlarının gerekli öğrenim ve tecrübeye sahip olmayışları, 4- Araştırma ve yayın alanlarındaki faaliyetlere hemen hiç rastlanmayışı, 5- Karar verme kademelerinin çokluğu yüzünden gelişmeleri sağlayacak kararların zamanında alınamayışı, 6- Gerek değişik Eğitim Enstitüleri arasında, gerekse bunların kendi yabancı dil bölümleri arasında sıkı bir koordinasyon ve işbirliğinin bulunamayışdır.

Bu eksikliklerin zaman içerisinde giderileceği beklenirken, bütüncü modeli iyice yozlaştıran uygulamalara yer verilmiştir. Mesela, 1978-1980 yıllarında bir-iki ay süreli “hızlandırılmış dönem” uygulaması yapılmış, yabancı dil bölümlerini “dışarıdan” bitirmek mümkün hale getirilmiştir. 1970’li yıllarda ülkemizin içinde bulunduğu toplumsal huzursuzlukların öğretmen yetiştirme alanında böylesine tutarsız uygulamalara yol açtığını, politik kararlara mezun sayısının yüksek tutulması sağlanırken nitelik konusunun ihmal edildiği bilinmektedir.

Ekleyici Modelin günümüzde de sürdürülen uygulamalarına Filoloji bölümleri bulunan üniversitelerde rastlanmaktadır. Bu yolla yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesine Bütüncü Model uygulamalarından yaklaşık on yıl önce başlanılmıştır(MEB, 1991, s. 36).

Bu modelin uygulamasındaki aksaklıkları:

Adayların öğretmenlik için gerekli özelliklere sahip olmadıklarına bakılmadan “Sertifika” programlarına kabulü.

Dilbilim ve psikoloji gibi temel derslerin programda bulunamayışı.

Yabancı dil öğretim yöntemleri konusundaki derslerin sayıca yetersizliği ve uygulama çalışmalarına gerekli ağırlığın verilmemesi diye sıralayabiliriz.

Bütüncü ve ekleyici modellerin Türkiye'deki en iyi uygulamaları içerisinde yetiştirilerek mesleğe girmiş olan yabancı dil öğretmenleri arasında gözlenen farkları da şöyle özetlemek mümkündür: Bütüncü Modelle Eğitim Enstitülerinde yetişmiş olan öğretmenlerin çoğunluğu mesleğin gerektirdiği kişilik özelliklerine sahip görünmektedirler. Bunlar genel eğitim, yöntem bilgisi ve uygulama çalışmaları yönünden oldukça iyi donatılmış sayılabilirlerse de, yetiştirme süresinin kısa oluşu dolayısıyla yabancı dil bilgi ve becerileri ile o dili konuşan toplum hakkındaki bilgileri bakımından istenen seviyeye her zaman ulaştırılamamışlardır. Öte yandan, ekleyici modelle yetiştirilen Filoloji kaynaklı öğretmenlerden bazılarının gerekli kişilik özelliklerini taşımadıkları, pek çoğunun da yabancı dil ve kültür bilgilerini yeterince edinmiş olmalarına rağmen, hem genel öğretmenlik eğitimi, hem de yabancı dil öğretim yöntemleri ve uygulamaları açısından beklenen ölçüde hazırlanamadıkları bilinmektedir (MEB, 1991, s. 37).

Öğretmen yetiştirme modellerini değerlendirdikten sonra tekrar tarihi sürece bakarsak gerek orta, gerekse yüksek öğretimde, sürekli olarak öğrenci artışı karşısında, yabancı dil öğretmeni ihtiyacı, varolan kaynaklardan (Galatasaray Lisesi, yabancı okulları, üniversitenin filoloji bölümleri) artık karşılanamaz duruma gelmiş olduğundan, 1938-1939 öğretim yılından başlayarak yabancı dil öğretmeni yetiştiren okul ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde yabancı dil: Fransızca (1941), İngilizce (1944), Almanca (1947) bölümleri açılmıştı. 1935 yılında, 152 Fransızca, 71 İngilizce, 41 Almanca öğretmeni bulunmaktaydı. 1940 yılında, yükseköğretimde filoloji öğrenimi gören öğrenciler: İstanbul Üniversitesi'nde 84, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 165, Avrupa'da 1 olmak üzere 250 kişiydi. Yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesine daha önce gerek duyulmuşsa da uygulamaya ancak 1938 yılında geçilebilmişti. 1938-1939 öğretim yılında, liselere yabancı dil öğretmeni yetiştirmek üzere, İstanbul Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle, 2 yıllık öğretim verecek olan bir "Yabancı Diller Yüksekokulu" açılmıştı. İstanbul'daki Namık Paşa Konağı'nda öğretime başlayan bu okulun öğrencileri birinci yıl okulda, ikinci yıl da o dilin konuşulduğu ülkede öğrenim göreceklerdi. Her dil için (Almanca, Fransızca, İngilizce) 20'şer öğrenci alınmıştı. Dil

derslerine ek olarak, Türk edebiyatı ve öğretmenlikle ilgili dersler de okutulmaktaydı. Öğrenciler burslu olup, yabancı dil ağırlıklı öğretim yapan kolejlerden (lise) gelmekteydiler. Ancak, 1943-1944 öğretim yılında, savaş nedeniyle Almanya, Fransa ve İngiltere'ye öğrenci gönderilemediği için okul kapanmış, öğrencileri ise filolojilerin ilgili bölümlerine dağıtılmışlardı. 1940 yılında, ayrıca yabancı dil öğretmeni yetiştirmek üzere, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na (Çapa) bir şube eklenmişti. Bu şubenin öğrencileri yabancı dil derslerini üniversitenin filoloji bölümlerinde, öğretmenlik derslerini ise Yüksek Öğretmen Okulu'nda görmekteydiler (Demircan, 1988. s. 103).

İstanbul üniversitesi (1933) ile Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935) filoloji bölümlerini bitirenler, bir de “öğretmenlik belgesi” (pedagoji sertifikası) için geçerli olan derslere girip bitirdikten sonra öğretmenlik yapma yetkisini elde etmekteydiler. Ne var ki, genel eğitimi ilgilendiren bu derslere gösterilen ilgi ikinci derecede kalmaktaydı. Öğrenciler, yabancı dilin özel öğretimi üzerine ayrıca bir ders okumamakta, bu alandaki yeni yöntem ve teknikleri tanımadan öğretmenliğe başlamaktaydılar.

Yabancı dil öğretmeni ihtiyacının karşılanmasına daha fazla katkıda bulunabilmek için üniversitelerde (İstanbul 1972, Erzurum 1971, Eskişehir 1975) “Yabancı Diller Yüksekokulu” açılmıştı. Eğitim enstitülerinin yabancı dil bölümleri daha çok yabancı dilin öğretimine ve öğretmenliğe ağırlık verirken, üniversite filoloji ve yabancı diller yüksekokullarındaki öğretim daha çok edebiyat ve dilbilim ağırlıklı olmuştu. Filoloji bölümlerinin programlarına yabancı dil öğretimi dersi istenirse eklenebilmekte, yoksa öğrencilerin yalnızca “pedagoji sertifikası” derslerini almaları yeterli görülmekteydi. Oysa, özel öğretimi çok ayrı boyutlarda geliştirilmiş olan bir ders, genel öğretim bilgisi dersleri alınarak öğretilemezdi.

Üniversitelerin filoloji bölümlerini, ya da yüksekokulların yabancı dil bölümlerini bitirenlerle öğretmen ihtiyacı karşılanamadığından, Milli Eğitim Bakanlığı ara sıra “öğretmen muavinliği” sınavları açmıştır.

Öğretim programları ve öğretim yılı süresi bakımından, 1980 öncesinde, üniversitedeki öğretim haftası 20-25 saat arasında, 6 ay kadar sürmekteydi. Yeni yasa ile bu süre haftada 26-30 saat olmak üzere 8 aya çıkarılmış ve her dönem ikişer ara sınav yapılma zorunluluğu getirilmiştir. Eğitim enstitüsü öğretimi ise, haftada 32 saat olmak üzere 1963 öncesinde 2 yıl, ondan sonra 3 yıl sürmüştür (Demircan 1988, ss. 103-105).

Demircan (1988, s. 106) 1982 yılına kadar yabancı dil öğretmeni yetiştiren kaynakları şu şekilde sıralamıştır:

1. Üniversitelerin edebiyat fakültesi filoloji gündüz (1933) ve gece (1974) bölümlerini bitirenler,
2. Üniversitelere bağlı yabancı diller yüksek okullarını bitirenler (1972),
3. Üniversitelerin öteki bölümlerinde okuyup A, B, C kuru yabancı dil öğrenimi görenler,
4. Eğitim enstitüsü yabancı dil gündüz (1941-1978), akşam (1974-1978) bölümlerini bitirenler,
5. Eğitim enstitüsü yabancı dil bölümlerini dışardan bitirenler,
6. Eğitim enstitüsü “yaygın yükseköğretim yaz okulu”nu (1974-1977) bitirenler,
7. Eğitim enstitüsünde (1978-1980) “hızlandırılmış” (1 yıl karşılığında 1-2 ay süreli) öğrenim görenler (bu yolla 80-100 bin mezun verilmiştir),
8. Eğitim enstitüsünün öteki bölümlerinde okuyup “ek branş”ı bir yabancı dil olanlar,
9. Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu 2 yıllık “yabancı diller okulu” (İngilizce, 1975-1982) öğrenimi görenler,
10. Milli Eğitim Bakanlığı’nca, zaman zaman açılan “öğretmen muavinliği” sınavlarını başaranlar,
11. Milli-Eğitim Bakanlığı’nca, zaman zaman açılan öğretmenlik için “yeterlik” sınavını başaranlar (1941),
12. 4489 sayılı yasaya göre “bilgi, görgü arttırmak” üzere Batı ülkelerinde bulunmuş olanlar,
13. Milli Eğitim Bakanlığı’nın açtığı kurslara katılıp öğretmenlik belgesi alanlar (1939),
14. Okul müdürlerince seçilip de ücretli öğretmen olarak derse giren mahalli ortaöğrenimli kişilerden, özellikle yabancı özel okulları bitirenler,
15. Amerikan “barış gönüllüsü” (1963-1970) kimliğini taşıyan ABD’li yükseköğrenimli kişiler

Açıkça görüleceği üzere, ülkemizde 1982'ye kadar uygulanan yabancı dil öğretmenleri yetiştirme modelleri, konusunu hem "bilen", hem de "öğretebilen" öğretmenleri yeteri sayıda yetiştirilebilmiş değildir.

1982 yılında çıkarılan Yükseköğretim Kanunu uyarınca Eğitim Enstitüleri kapatılarak yabancı dil öğretmenleri, yeni kurulan Eğitim Fakültelerinde dört yıl süreli lisans programları ile yetiştirilmeye başlanmıştır. Adaylar mesleğe girme kararını yükseköğrenimlerine başlarken vermekte, önceden belirlenmiş olan kontenjanlara, giriş imtihanında aldıkları yabancı dil puanına göre yerleştirilmektedirler. İzlenen program ise dört yıl süreye dağıtılmış genel kültür, özel alan ve öğretmenlik eğitimi derslerini kapsamaktadır. Yani, yeni uygulama da bütüncü modeldedir.

Ekleyici Modelin uygulanmasına sınırlı olarak devam edilmekte olup sertifika programlarının yönetim ve denetimi Eğitim Fakülteleri, tarafından yapılmaktadır. Bugünkü modelin başlıca aksayan yanı ise, Türk eğitim ve öğretiminden sorumlu 2 büyük Kurumun (MEB ve YÖK) yasalardan kaynaklanan kopukluğudur. MEB'nin istihdam edeceği öğretmenler YÖK'ce yetiştirilmekte, fakat bilimsel yenilikler, uygulama esasları, müfredat, staj ve pratik çalışmalar arasında bir işbirliği ve koordinasyon kurulamamaktadır. Her iki kuruluş da birbirinden tamamen bağımsız hareket etmektedir. Yanlışlığın hangi tarafta olduğu tartışması bir kenara bırakılarak birlikte masaya oturulması gerekmekte olup, bu çerçevede iki büyük kuruluşa da yöneltilmesi gereken bazı eleştiriler bulunmaktadır.

1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanununun 43, 45 ve 48'inci maddelerinde öğretmen yetiştirmeye, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime yönelik hükümler bulunmaktadır. 43. maddede öğretmen eğitiminin temel unsurları genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon olarak 3 grupta toplanmaktadır. Aynı maddede bütün öğretmen adaylarının, hangi kademede olursa olsun, yüksek öğrenim görmüş olmaları şartı da getirilmiştir. 45. maddede öğretmenlerde aranacak şartların Milli Eğitim Bakanlığı'na tespit edileceği, öğretmen seçimini yine Bakanlığın yapacağı ve pedagojik formasyon verilmemiş yüksek öğrenim mezunlarının, ihtiyaç duyulan alanlarda öğretmen olarak istihdamlarını sağlamak için Bakanlıkça adaylık döneminde yetiştirilecekleri hükme bağlanmıştır. 48. maddede ise, öğretmenlerin hizmet içi eğitim konusu düzenlenerek, bu amaçla yaz ve akşam okulları açılması, kurs ve seminer programları yapılması, öğretmen yetiştiren kurumlarca açılacak yaz ve akşam

okullarında sertifika veya diplomaya, MEB’ca düzenlenen kurs ve seminerlerde ise başarı belgesine hak kazanan öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde bu belgelerin nasıl değerlendirileceğinin yönetmelikle düzenlenmesi hususları yer almaktadır. 2547 sayılı YÖK Kanunu ise diğer yükseköğretim kurumları ile birlikte öğretmen yetiştirme görevini de YÖK’e vermiştir.

Milli Eğitim Temel Kanununun meseleyi oldukça esnek şekilde ele alarak uygulama yetkisini büyük ölçüde Bakanlığa bırakmak suretiyle çağdaş bir yasa yaklaşımı örneği sunmasına karşılık, Bakanlık ve Yüksek Öğretim Kurulunun adı geçen konularda etkili bir işbirliği ve faydalı organizasyonlara gidebildiklerine ve buna ek olarak stajyerlik süresi ve hizmet-içi eğitimle ilgili önemli aşamalar yapılabildiğine dair kanıtlar bulunmamaktadır (MEB, 1991, ss. 37-39) .

Yabancı Dil öğretmeni yetiştirilmesinin birde yükseköğrenim boyutu vardır. Yani yükseköğrenime yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi diğer tabirle nitelikli yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi de önem kazanmıştır. Sebüktekin(s. 53)'e göre; gerek ülkemizde, gerek başka ülkelerde yabancı dil öğretimine geleneksel olarak orta öğrenimin ilk yıllarında başladığı için, öğretmenlerin yetiştirilmesinde de öteden beri, bu yaş grubuna uygun olan öğretmen-odaklı tutum egemen olmuştur. Yetişkinlerin özelliklerine uyacak ayrı bir tutumun izlenmesi ve bu iş için değişik nitelikler taşıyan öğretmenlerin yetiştirilmesi yeni önem kazanmaya başlayan düşüncelerdir. Üniversite, akademi ve yüksek okullarımızda bugün görev yapmakta olan yabancı dil öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, aslında orta öğretim kurumları için yetiştirilmişler, öğretmenliğe hazırlık yıllarındaki uygulama derslerini bile, lise ve ortaokullarda yapmışlardır. Bu öğretmenlerin öğrenim işini gerçekleştirmek için yetişkin öğrencilerle görev-sorumluluk paylaşımına girmeleri ve öğrenimin odak noktasındaki yerlerinden ayrılarak destekçi yardımcı durumuna geçmeleri kolay olmamaktadır. Yüksek öğretim kurumlarında görevli yabancı dil öğretmenlerinin bir bölümü de yabancı dili çok iyi bilmekle birlikte, öğretmenlik eğitiminden hiç geçmemiş olan yüksek öğrenim sahibi kişilerdir. Bunların karşılaşılabilecekleri sorunlar, kuşkusuz, çok daha büyük boyutlardadır.

Yüksek öğretimde görev yapan öğretmenlerin gereksinimleri vardır. Bu gereksinimleri Sebüktekin (ss. 55-56)'e göre ikiye ayırabiliriz:

1. Yabancı dilin geliştirilmesi: Öğretmen, öğrettiği dili kendi anadili olarak konuşmuyorsa, onu ilerletme ve tüm yönleriyle daha iyi bilme gereksinmesini

duyacaktır. Yabancı dil anadille eş düzeye gelecek kadar öğrenilemese bile, ona yakın bir düzeye getirilebilir. Öğretmenin yabancı dili iyi bilmesi, kuşkusuz çok büyük önem taşımaktadır. Dillerin zamanla değişikliklere uğradığı ve öğretmenin bunları sürekli olarak izleyip kendi kullanımına aktarma durumunda olduğu da unutulmamalıdır.

2. Yabancı dille ilgili bilgilerin edinilmesi: Dilbilim, ruhbilim, eğitim, toplumbilim, insanbilim alanlarında ve bunların içerdiği alt ya da ortak dallarda sürdürülen araştırmaların ortaya çıkardığı bulgular, öğretmene çoğu kez dolaylı biçimde yararlı olurlar. Örneğin, dilbilimcilerin geliştirdiği yeni bir tümce ya da anlatım çözümleme yolu öğretmenin daha gerçekçi ve etkin alıştırmalar, ödevler ve sınavlar hazırlamasını sağlayacaktır.

Aşağıda yabancı dil öğretmeni ihtiyaç fazlası durumları (Tablo 12, 13, 14, 15), Yabancı Dil Öğretmeni Bulunmayan Okul Sayıları (Tablo 16), Ortaokul ve Liselerde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları (Tablo 17, 18) verilmiştir.

TABLO 12

YABANCI DİL ÖĞRETMENİ İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU

Yabancı Dil	Yerleşim Birimi	İhtiyaç Öğretmen Sayısı	İhtiyaç Fazlası Öğretmen Sayısı	İhtiyaç Yada İhtiyaç Fazlası Öğretmen Sayısı
Almanca	Ş	443	852	+409
	Ş+K	536	917	+391
Fransızca	Ş	281	1.166	+885
	Ş+K	361	1.257	+896
İngilizce	Ş	3.504	810	-2.694
	Ş+K	6.256	889	-5.367

(MEB, 1991, s.1)

TABLO 13

**İLLER BAZINDA İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ
İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU**

İlin Adı	İhtiyaç Öğret men Sayısı	İhtiyaç fazlası öğret men sayısı	İhtiyaç	İhtiyaç fazlası	İlin Adı	İhtiyaç öğret men sayısı	İhtiyaç fazlası öğret men sayısı	İhtiyaç	İhtiyaç fazlası
TOPLAM	6256	889	5548	181	36 Kars	101	2	99	-
01 Adana	260	24	236	-	37 Kastamonu	50	3	47	-
02 Adıyaman	52	2	50	-	38 Kayseri	144	1	143	-
03 Afyon	115	1	114	-	39 Kırklareli	63	2	61	-
04 Ağrı	34	2	32	-	40 Kırşehir	62	1	61	-
05 Amasya	52	1	51	-	41 Kocaeli	103	8	95	-
06 Ankara	240	117	129	-	42 Konya	168	51	117	-
07 Antalya	79	19	60	-	43 Kütahya	100	-	100	-
08 Artvin	68	2	66	-	44 Malatya	165	4	161	-
09 Aydın	98	13	85	-	45 Manisa	94	21	73	-
10 Balıkesir	155	14	141	-	46 K.Maraş	116	1	115	-
11 Bilecik	13	3	10	-	47 Mardin	73	3	70	-
12 Bingöl	29	-	29	-	48 Muğla	59	11	48	-
13 Bitlis	21	1	20	-	49 Muş	32	1	31	-
14 Bolu	60	2	58	-	50 Nevşehir	55	2	53	-
15 Burdur	55	1	54	-	51 Niğde	52	2	50	-
16 Bursa	118	12	106	-	52 Ordu	129	3	126	-
17 Çanakkale	64	3	61	-	53 Rize	65	2	63	-
18 Çankırı	39	1	38	-	54 Sakarya	75	8	67	-
19 Çorum	81	-	81	-	55 Samsun	101	22	79	-
20 Denizli	117	2	115	-	56 Siirt	33	7	26	-
21 Diyarbakır	35	25	10	-	57 Sinop	31	2	29	-
22 Edirne	82	5	77	-	58 Sivas	133	2	131	-
23 Elazığ	65	3	62	-	59 Tekirdağ	44	4	40	-
24 Erzincan	34	1	33	-	60 Tokat	110	3	107	-
25 Erzurum	82	8	74	-	61 Trabzon	188	3	185	-
26 Eskişehir	53	36	17	-	62 Tunceli	31	-	31	-
27 Gaziantep	126	4	122	-	63 Şanlıurfa	61	5	56	-
28 Giresun	88	10	78	-	64 Uşak	56	-	56	-
29 Gümüşhane	23	2	21	-	65 Van	23	2	21	-
30 Hakkari	7	3	4	-	66 Yozgat	82	3	79	-
31 Hatay	122	7	115	-	67 Zonguldak	147	5	142	-
32 Isparta	87	6	81	-	68 Aksaray	66	1	65	-
33 İçel	113	16	97	-	69 Bayburt	11	1	10	-
34 İstanbul	586	83	503	-	70 Karaman	22	2	20	-
35 İzmir	89	270	-	181	71 Kırıkkale	63	2	61	-

(MEB, 1991, s. 2)

TABLO 14

**İLLER BAZINDA FRANSIZCA ÖĞRETMENİ
İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU**

İlin Adı	İhtiyaç Öğret men Sayısı	İhtiyaç fazlası öğret men sayısı	İhtiyaç	İhtiyaç fazlası	İlin Adı	İhtiyaç öğret men sayısı	İhtiyaç fazlası öğret men sayısı	İhtiyaç	İhtiyaç fazlası
TOPLAM	361	1257	89	985	36 Kars	20	4	16	-
01 Adana	4	36	-	32	37 Kastamonu	4	5	-	1
02 Adıyaman	6	3	3	-	38 Kayseri	6	13	-	7
03 Afyon	10	5	5	-	39 Kırklareli	4	7	-	3
04 Ağrı	1	1	-	-	40 Kırşehir	4	1	3	-
05 Amasya	-	3	-	3	41 Kocaeli	4	17	-	13
06 Ankara	11	201	-	190	42 Konya	17	24	-	7
07 Antalya	5	34	-	29	43 Kütahya	7	10	-	3
08 Artvin	5	3	2	-	44 Malatya	7	12	-	5
09 Aydın	1	50	-	49	45 Manisa	4	28	-	24
10 Balıkesir	1	50	-	49	46 K.Maraş	7	4	3	-
11 Bilecik	4	7	-	3	47 Mardin	5	4	1	-
12 Bingöl	5	-	5	-	48 Muğla	2	27	-	25
13 Bitlis	4	1	3	-	49 Muş	6	1	5	-
14 Bolu	6	7	-	1	50 Nevşehir	3	5	-	2
15 Burdur	1	6	-	5	51 Niğde	2	4	-	2
16 Bursa	5	40	-	35	52 Ordu	7	10	-	3
17 Çanakkale	5	9	-	4	53 Rize	6	1	5	-
18 Çankırı	4	2	2	-	54 Sakarya	3	17	-	14
19 Çorum	5	8	-	3	55 Samsun	2	15	-	13
20 Denizli	2	18	-	16	56 Siirt	6	2	4	-
21 Diyarbakır	5	23	-	18	57 Sinop	1	9	-	8
22 Edirne	7	4	3	-	58 Sivas	13	10	3	-
23 Elazığ	2	9	-	7	59 Tekirdağ	9	5	4	-
24 Erzincan	1	1	-	-	60 Tokat	9	12	-	3
25 Erzurum	10	7	3	-	61 Trabzon	4	14	-	10
26 Eskişehir	-	26	-	26	62 Tunceli	8	1	7	-
27 Gaziantep	3	12	-	9	63 Şanlıurfa	6	2	4	-
28 Giresun	10	6	4	-	64 Uşak	1	6	-	5
29 Gümüşhane	4	-	4	-	65 Van	2	3	-	1
30 Hakkari	1	2	-	1	66 Yozgat	5	8	-	3
31 Hatay	2	13	-	11	67 Zonguldak	3	14	-	11
32 Isparta	2	6	-	4	68 Aksaray	3	12	-	9
33 İçel	1	51	-	50	69 Bayburt	1	1	-	-
34 İstanbul	32	126	-	94	70 Karaman	-	3	-	3
35 İzmir	2	174	-	172	71 Kırıkkale	3	3	-	-

(MEB, 1991, s. 3)

TABLO 15
İLLER BAZINDA ALMANCA ÖĞRETMENİ
İHTİYAÇ FAZLASI DURUMU

İlin Adı	İhtiyaç Öğret men Sayısı	İhtiyaç fazlası öğret men sayısı	İhtiyaç	İhtiyaç fazlası	İlin Adı	İhtiyaç öğret men sayısı	İhtiyaç fazlası öğret men sayısı	İhtiyaç	İhtiyaç fazlası
TOPLAM	536	917	159	540	36 Kars	13	2	11	-
01 Adana	6	17	-	11	37 Kastamonu	10	2	8	-
02 Adıyaman	3	3	-	-	38 Kayseri	16	9	7	-
03 Afyon	13	9	4	-	39 Kırklareli	3	10	-	7
04 Ağrı	4	-	4	-	40 Kırşehir	10	6	4	-
05 Amasya	5	6	-	1	41 Kocaeli	10	10	-	-
06 Ankara	26	130	-	104	42 Konya	7	31	-	24
07 Antalya	5	75	-	70	43 Kütahya	8	2	6	-
08 Artvin	1	1	-	-	44 Malatya	4	5	-	1
09 Aydın	2	23	-	21	45 Manisa	5	18	-	13
10 Balıkesir	7	20	-	13	46 K.Maraş	9	2	7	-
11 Bilecik	5	1	4	-	47 Mardin	7	1	6	-
12 Bingöl	5	1	4	-	48 Muğla	3	9	-	6
13 Bitlis	3	2	1	-	49 Muş	6	-	6	-
14 Bolu	4	1	3	-	50 Nevşehir	1	1	-	-
15 Burdur	2	9	-	7	51 Niğde	3	5	-	2
16 Bursa	9	25	-	16	52 Ordu	11	8	3	-
17 Çanakkale	5	7	-	2	53 Rize	4	3	1	-
18 Çankırı	3	2	1	-	54 Sakarya	4	15	-	11
19 Çorum	4	1	3	-	55 Samsun	18	23	-	5
20 Denizli	3	11	-	8	56 Siirt	3	-	3	-
21 Diyarbakır	3	21	-	18	57 Sinop	8	-	8	-
22 Edirne	7	3	4	-	58 Sivas	15	3	12	-
23 Elazığ	4	8	-	4	59 Tekirdağ	7	6	1	-
24 Erzincan	11	2	9	-	60 Tokat	11	3	8	-
25 Erzurum	9	4	5	-	61 Trabzon	9	8	1	-
26 Eskişehir	2	22	-	20	62 Tunceli	5	3	2	-
27 Gaziantep	9	7	2	-	63 Şanlıurfa	1	2	-	1
28 Giresun	7	3	4	-	64 Uşak	4	7	-	3
29 Gümüşhane	4	1	3	-	65 Van	4	2	2	-
30 Hakkari	1	2	-	1	66 Yozgat	4	5	-	1
31 Hatay	6	9	-	3	67 Zonguldak	10	17	-	7
32 Isparta	8	10	-	2	68 Aksaray	5	2	3	-
33 İçel	8	26	-	18	69 Bayburt	2	1	1	-
34 İstanbul	78	99	-	21	70 Karaman	4	2	2	-
35 İzmir	10	129	-	119	71 Kırıkkale	10	4	6	-

(MEB, 1991, s. 4)

TABLO 16
1991 YILI İTİBARIYLA
YABANCI DİL ÖĞRETMENİ BULUNMAYAN OKUL SAYILARI

TÜRÜ	OKUL SAYISI
Akşam Lisesi	3
Akşam Ortaokulu	7
Akşam Sanat Ortaokulu	5
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	1
Anadolu Lisesi	2
Anadolu Öğretmen Lisesi	2
Anadolu Ticaret Lisesi	1
Endüstri Meslek Lisesi	98
Endüstri Pratik Sanat Okulu	2
İlköğretim Okulu	520
İmam Hatip Lisesi	66
Kız Meslek Lisesi	94
Kız Sanat Ortaokulu	13
Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü	11
Lise	228
Meslek Lisesi	2
Öğretmen Lisesi	1
Ortaokul	2428
Pratik Kız Sanat Okulu	153
Sekreterlik Meslek Lisesi	1
Spor Meslek Lisesi	4
Ticaret Lisesi	31
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	65
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	1
TOPLAM	3739

(MEB, 1991, s. 6)

TABLO 17

**1988 YILINDA ORTAOKUL VE LİSELERDE ÖĞRETMEN BAŞINA
ÖĞRENCİ SAYILARI**

ORTAOKUL

(Genel – Mesleki ve Teknik Ortaokullar Dahil)

İNGİLİZCE			FRANSIZCA			ALMANCA		
Öğrenci Sayısı	Öğretm. Sayısı	Bir Öğrt. Düşen Öğ. Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretm. Sayısı	Bir Öğrt. Düşen Öğ. Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretm. Sayısı	Bir Öğrt. Düşen Öğ. Sayısı
1642179	1708	961,4	174625	639	273,2	273374	657	416,0

(MEB, 1991, s. 7)

TABLO 18

LİSE

(Genel – Mesleki ve Teknik Lise Dahil)

İNGİLİZCE			FRANSIZCA			ALMANCA		
Öğrenci Sayısı	Öğretm. Sayısı	Bir Öğrt. Düşen Öğ. Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretm. Sayısı	Bir Öğrt. Düşen Öğ. Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretm. Sayısı	Bir Öğrt. Düşen Öğ. Sayısı
835137	6492	128,6	150064	2780	53,9	183156	2394	76,5

(MEB, 1991, s. 7)

Yabancı Öğretmenlerin İstihdamı

Yabancı dil öğretiminde özellikle Almanya, Avusturya, Fransa, ABD, İngiltere ve öteki Avrupa ülkeleri ile işbirliği yapılmakta, bu işbirliği genellikle ilgili ülke kültür merkezleri aracılığıyla yürütülmektedir(Demircan, 1988, s. 112). Tabi bu sayılan ülkeler dışında da bazı ülkelerle işbirliği yapılmıştır.

Yabancı dil eğitim ve öğretiminin kalitesini yükseltmek amacıyla çeşitli ülkelerle yapılan ikili anlaşmalar çerçevesinde 1984 yılından itibaren ve daha çok Anadolu Liselerinde istihdam edilmek üzere yabancı öğretmen getirilmektedir. Bunlar içerisinde ilk etapta getirilen 40 Pakistanlı ve Bangladeşli öğretmenin büyük kısmı 2-4 yıl görev yaptıktan sonra yetersizlik ve intibaksızlık sorunları nedeniyle Türkiye'den ayrılmışlardır.

1990 yılında Türkiye'de ortaöğretim okullarında çalışan 1'i İngiliz, 35'i Fransız, 123'ü Alman, 3'ü Bangladeşli, 2'si Pakistanlı ve 4'ü KKTC'li 1990 yılında yapılan bir protokol uyarınca 1990 Mart ayında göreve başlayan 1 Danimarkalı İngilizce öğretmene ilaveten Eylül ayında 4 Danimarkalı İngilizce öğretmeni göreve başlamıştır. Danimarkalı öğretmenlerin tüm masrafları MEB'ca karşılanmıştır.

Yabancı uyruklu öğretmenler, ikili kültür anlaşmaları çerçevesinde oluşturulan seçme komisyonunca seçilmektedirler. Ancak,

- Öğretim uygulamaları ve sistem farklılıkları,
- Öğrenci - öğretmen ilişkileri,
- Ölçme ve değerlendirme farkı,
- Çalışma koşulları,
- Bulundukları ülke dilini kullanma problemi,
- Ücret,

gibi konularda ortaya çıkan problemler dolayısıyla çalışma verimi düşmekte ve ülkemizin beklentileri doğrultusunda çalışmaların yapılamadığı gözlenmektedir.

Yabancı uyruklu öğretmene yaptığı anlaşma gereği para ödenmektedir. Ancak ülkedeki yüksek enflasyon dolayısıyla ödenen miktar bir süre sonra öğretmeni tatmin etmemeye başlamaktadır(MEB, 1991, ss. 41-42).

Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitimleri

Araştırmanın bu kısmında yabancı dil öğretmenlerinin hizmetiçi eğitimleri genel olarak değerlendirilmiştir.

Bir toplum, varlığını sürdürebilmek için üyelerini amaçlarına göre yetiştirmek zorundadır. Bu zorunluluk bireylerin içinde bulundukları topluma uyma, eksikliklerini giderme, malzemelerini yükseltme gibi çalışmaların gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumların kazandırılmasını kapsar. Bu yetiştirme fonksiyonunun başarısı, eğitim imkanların sağlanmasına bağlıdır. Toplumun üyeleri için düzenlenecek eğitim, üyelerin ömür boyu yararlanabilecekleri sürekli bir eğitim olmalıdır. günümüzde eğitim süresinde gözlenen iki temel değişme;

1. Özgün eğitime elden geldiğince erken yaşlarda başlamak,
2. Eğitim sürecini bireyin tüm yaşamını kapsayacak biçimde genişletmektir.

Eğitimin toplumsal ve ekonomik kalkınmanın etkili bir aracı, "itici güç" olduğu artık tartışılmamaktadır. Kalkınma öz olarak toplumun ve bireylerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi biçiminde algılandığında, bu sonuç, toplumdaki kamu ve kurumların gerçekleşen amaçlarının toplamı olarak görülebilir. Eğitim teşkilatı hızla değişen, her anlamda kaynakların kıt olduğu bir toplum içinde çalışmak durumundadır. Eğitim sisteminin ürünleri, diğer istemleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Bilginin üretilmesi ve uygulamaya aktarılması arasındaki sürenin giderek kısalması ve yoğunlaşması, hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim içeriklerinde önemli değişmelerin gözlemlendiği, bunların birbirleriyle bütünleşme oranların giderek arttığı, söylenebilir(MEB, 1995, s. 168).

Taymaz (1992, ss.2-3) hizmetiçi eğitimi, bir mesleğe yönelmiş olan kişinin görev süresi içinde mesleki alan, kültür bilgisini artırmaya ve mesleği ile ilgili yetenek davranışları kazanmasına yardımcı olacak eğitim faaliyetleri bütünüdür diye tanımlamaktadır.Başka bir anlatımla hizmetiçi eğitim; maaş veya ücret karşılığı çalışan personele (öğretmen, yönetici ve diğer görevliler) görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmaları amacıyla yapılan eğitimidir (MEB, 1995. s. 168) .

Hizmetiçi eğitim, Milli Eğitim Sisteminin ana modelinin boyutlarından birini oluşturur. Bu nedenle, hizmetiçi eğitim, eğitim sisteminin bütünü ile yakından ilişkilidir. Hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim terimleri bir bütünün iki parçasının anlatımı amacıyla kullanılmıştır.

Öğretmen yetiştirme sürecinde hizmet öncesi eğitimle hizmet içi eğitim bir bütün olarak kabul edilmektedir. Bu bütünlük üniversite ile MEB. arasında koordineli işbirliği ile sağlanır. Üniversite, MEB'nin istediği nitelikte öğretmeni yetiştirmek ve hizmet içi eğitim çalışmalarını düzenleyerek öğretmenleri son gelişmelerden haberdar etmekle yükümlü olduğunu bilmelidir. MEB. da gerek hizmet öncesi gerek hizmet içi eğitim çalışmalarından beklentilerinin neler olduğunu açık seçik ortaya koymalıdır. Uygulamalara bakıldığında üniversite ile MEB arasında diyalog kopukluğunun olduğu, bunun da bir sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Demirel, 1991, s. 6).

Her meslek grubu için gerekli olan hizmet içi eğitim faaliyetleri, topluma şekil veren, özellikle de Avrupa Topluluğu'na Türkiye'nin üyeliğinin gündemde olduğu şu günlerde, yabancı dil öğretmenleri için hayati önem taşımaktadır. Yabancı dil öğretmenin ilgi, heves ve heyecanını sürekli ayakta tutarak, ona, öğretimde ihtiyaç duyduğu her alanda gerekli yardımı sunarak uygulanan bir hizmet içi eğitim etkinliği, emek, zaman ve sermaye kaybının önüne geçecektir.

Bilinmektedir ki, okul yıllarında, öğretmen adayına verilen eğitim, o adayın tüm yeteneklerini ortaya çıkarmasına yardımcı olmayabilir. Meslek süresi içinde, öğretmenlerin kendi yeteneklerinin daha çok farkına vararak, ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim çalışmaları verilmektedir. Ayrıca, sürekli değişme halinde olan toplum, özellikle de dil öğretiminde ortaya çıkan pek çok yenilikler, yabancı dil öğretmenin de bu gelişmeler uyum sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Tüm bu gelişmelere ayak uydurmaya yönelik hizmetler ancak hizmet içi eğitim etkinlikleri ile verilebilir.

Öğretmenlik süresi içerisinde, okulda öğrenilmiş olan bilgilerle çözülemeyecek pek çok problemle karşılaşma riski vardır. Bu problemlerin çözümü için de hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Birer, 2000, s. 35-36) .

XI.Milli Eğitim Şurasında (MEB, 1995, ss. 170-172) Hizmetiçi eğitim türlerinin şunlar olduğu ifade edilmektedir:

1. Stajyerlik Eğitimi
2. Geliştirme Eğitimi
3. Yükseltme Eğitimi
4. Alan Değiştirme Eğitimi

Yine aynı şurada Milli Eğitim Bakanlığı'nda uygulanan hizmetiçi eğitimin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Hizmetöncesi eğitimden gelen personelin kuruma uyumunu sağlamak.
2. Personele Türk Milli Eğitiminin, okulun, derslerin amaçlarını bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş, uygulamada birlik kazandırmak.
3. Mesleki yeterlik açısından hizmetöncesi eğitim eksikliklerini tamamlamak.
4. Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi beceri ve tutumları kazandırmak.
5. Personelin mesleki yeterlik ve anlayışlarını geliştirmek.
6. İstekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst düzeylerine geçişlerini sağlamak.
7. Değişik eğitim alanları için yan geçişler sağlayacak tamamlama eğitimi yapmak.
8. Türk Milli Eğitim Politikasını algılamada bütünlük kazandırmak.
9. Eğitime ilişkin temel ilke ve teknikleri uygulama birliği sağlamak.
10. Eğitim sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmak.
11. Bilim, Teknoloji, Ekonomi ve giderek iş hayatında meydana gelen değişme, gelişmelere öğretmen ve uzmanların uyumunu sağlamak (MEB, 1995, s. 172).

Bu amaçlar doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi'nden şu fonksiyonlar beklenmektedir:

1. Hizmet öncesi eğitimden geçerek, eğitim teşkilatına girmiş personelin tümünü teşkilattan ayrılınca kadar hizmetiçi eğitimin kapsamında bulundurmak.
2. Mevcut personelin, Türk Milli Eğitim Sisteminin Milli Eğitim Şurası kararları ile belirlenen yeni modele uyarlanmasını sağlamak.
3. Bilim ve uygulamadaki gelişmelerin eğitimde ortaya çıkardığı yeni alanlara hizmetiçinde eleman yetiştirmek.
4. Eğitim Teşkilatında görevli personeli belirlenen politikalar yönünde geliştirmek ve bütünleştirmek.
5. Personelin hizmetiçinde yenileşmesi, gelişmesi ve yükselmesini kurumsallaştırmak.

6. Her tür hizmetiçi eğitim programlarının uygulanabilmesi için eğitim sisteminin imkanlarından yararlanarak gerekli tesisleri kurmak.
7. Hizmetiçi eğitimi her düzeyde planlamak, teşkilatlandırmak, kadrolamak, donatmak ve denetlemek.
8. Hizmetiçi eğitim konusunda danışmanlık hizmeti vermek, Hizmetiçi eğitim eksikliklerinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak.
9. Hizmetiçi eğitim uygulamalarına ilişkin temel ve uygulamalı araştırmalar yaptırmak.
10. Hizmetiçi eğitim etkinliklerinin ülke düzeyinde değerlendirmesini yapmak.
11. Araştırma ve değerlendirmelerin sonuçlarından yararlanarak hizmetiçi eğitim; program, yöntem ve araçlarını geliştirmek.
12. Hizmetiçi eğitim programlarına katılanları izlemek, kayıtlarını tutmak.

Hizmetiçi eğitim çalışmalarında, yabancı dil öğretmenlerine, mesleki anlamda bilgi ve becerilerini geliştirecek, hizmet öncesi eğitimden doğan aksaklıkları gidermeye yararlı olacak etkinlikler uygulanır. Bu etkinlikler yoluyla, eğitimden beklenen süreklilik ve fonksiyonel işlerlik sağlandığı gibi, öğretmen hem toplumda hem de kendisinde meydana gelecek değişikliklere adapte olmayı öğrenir. Hizmet içi eğitim çalışmaları, farklı okullar için ve hatta aynı okuldaki farklı dil öğretmenleri için değişiklikler taşımakta, buna göre de, yapılan çalışmalar mutlaka, bireyin ve çalıştığı kurumun amaçlarına uygun olma zorunluluğu oluşturmaktadır (Birer, 2000, s. 37).

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 48. maddesi hizmetiçi eğitim konusunun ana hatlarını çizmektedir. Bu yasa paralelinde 1976 yılında çıkarılan 15590 sayılı yönetmelik öğretmenlerin yurt içinde hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilmelerini, düzenlemektedir. 15590 sayılı yönetmeliğin 5. maddesi esnek bir yaklaşım getirerek hizmetiçi eğitimin üniversite, akademi, yüksek okul, enstitü, diğer öğretim kurumları, eğitim merkezleri, araştırma enstitüsü veya kuruluşları ile diğer resmi ve özel kuruluşlar veya işyerlerinde yapılabileceğini öngörmektedir. Ancak yine aynı yasanın 48. maddesine göre öngörülmüş bulunan, hizmetiçi eğitim başarı belgelerinin atama, yükselme ve nakillerde ne şekilde etkili olacağına dair bir yönetmeliğe rastlanmadığı gibi, uygulamada da hizmetiçi eğitim başarı belgelerinin atama, yükselme ve nakillerde

ne şekilde etkili olacağına dair bir yönetmeliğe rastlanmadığı gibi, uygulamada da hizmetiçi eğitim bu tür değerlendirmelerde bir kıstas olarak kullanılmamaktadır.

Hizmetiçi eğitim konusunun etraflıca ele alındığı XI. Milli Eğitim Şurası'nda ise, hizmetiçi eğitim; maaş ve ücret karşılığı çalışan öğretmen, yönetici ve diğer görevlilere görevleri ile ilgili bilgi, beceri ve tutumları kazandırma amacıyla yapılan eğitim türü olarak tanımlanmaktadır.

Görüldüğü gibi şura kararlarında hizmetiçi eğitim konusundaki teşkilatlanma ve öncelik Bakanlık faaliyetlerine verilmiş ise de, bu amaçla kurulmuş örgütten önemli beklentiler bulunduğu vurgulanmış ve diğer kuruluşlarla işbirliği gereği üzerine önemle durulmuştur.

Mevcut durum konusunda ise, yine Şura kararlarında, 1960'da kurulmuş bulunan Bakanlık Hizmetiçi Eğitim Dairesinin amaç ve beklentileri yerine getirilmekten uzak bir yapı içinde bulunduğu konusu dile getirilmiştir.

Hizmetiçi eğitim konusunun önemi, hızla değişen ekonomik ve sosyal yapılan bütününde tüm dünyada hızla artarken ve bu çerçevede içinde en hızlı uyum sağlaması gereken meslek grubunu öğretmenler oluştururken, Bakanlığın hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde XI. Milli Eğitim Şurasının yapıldığı 1982 yılına göre bir gelişme olmadığı, hatta konuya yaklaşımlar açısından bazı gerilemeler bulunduğu gözlenmektedir.

Hizmetiçi eğitimin önemi dünyada artarken Türkiye'de, özellikle de MEB'da azalıyor gibi görünmektedir. Hizmetiçi eğitim faaliyetleri gittikçe daha fazla plan, programdan uzak ve sistemsiz şekilde yapılmakta, hizmetiçi eğitime katılıp katılmamanın özlük hakları açısından hiçbir önemi bulunmamakta, bu faaliyetler tatil beldelerinde yapılan kısa, yüzeysel seminerlere dönüştürülmekte, eğiticilerin ve kurslara katılanların seçimi konusundaki soru işaretleri artmakta, yapılan işin eğitimden çok subjektif bir ödüllendirme süreci haline girdiği izlenimi edinilmektedir.

Yabancı dil eğitim-öğretimi konusunda yapılan hizmetiçi eğitim faaliyetleri bu genel görünümün daha da gerisinde kalmaktadır. Son yıllarda yabancı dilde yurt içi ve özellikle yurt dışı hizmetiçi eğitim imkanları gittikçe azalmıştır. British Council gibi dış kuruluşlarla anlaşmalı şekilde yapılan hizmetiçi eğitim faaliyetleri azaltılmış, Fulbright gibi çok önemli bir kuruluşla olan anlaşma iptal edilmiş, uluslararası kuruluşların sağlayabilecekleri diğer imkanlar üzerinde yeterince durulmamış, yurt içi hizmetiçi

eğitim kurslarının çoğu 2 günlük seminerlere dönüştürülmüş, bayan yabancı dil  đretmenlerinin bu kurslara katılma oranı azaltılmıştır (MEB, 1991, ss. 43-44).

Bu uygulanan yabancı dil  đretimi hizmetici eğitim kursları önceden beri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Amerikan, İngiliz, Fransız, Alman, Kültür heyetleriyle de işbirliği yapılarak düzenlenmekteydi (Demircan, 1988, s. 107). Aşağıdaki Tablo 19’da 1987-1989 yılları arasında İngiliz Kültür Heyeti ile yapılan kurs ve seminerlerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

TABLO 19

**1987-1988-1989 YILLARINDA İNGİLİZ KÜLTÜR
HEYETİ İLE YAPILAN KURS VE SEMİNERLERE AİT BİLGİLER**

Faaliyet No:	Faaliyetin Adı	Faaliyet Tarihi	Faaliyetin Yeri	Faaliyetin Süresi(Gün)	Faaliyete Katılanların Sayısı
31	İngilizce Kursu	15 Haz.10 Tem. 1987	Ankara	26	86
58	İngilizce Kursu	6-31 Temmuz 1987	İstanbul	26	125
54	İngilizce Kursu	4-22 Temmuz 1988	İzmir	19	92
55	İngilizce Kursu	27 Haz. 22 Tem. 1988	Ankara	26	53
7	İngilizce Formatör 1. Kursu	30 Ocak.24 Şub.1989	İstanbul	26	82
13	İngilizce Mahalli Semin.	6-7 Mart 1989	Manisa	2	149
14	İngilizce Mahalli Semin.	9-10 Mart 1989	Aydın	2	149
20	İngilizce Mahalli Semin.	27-28 Mart 1989	Malatya	2	73
22	İngilizce Mahalli Semin.	30-31 Mart 1989	Adıyaman	2	29
387	İngilizce Formatör. Eğ. Sem.	19-21 Nisan 1989	Ankara	3	42
388	İngilizce Formatör. Eğ. Sem.	15-18 Mayıs 1989	Ankara	4	42
98	İngilizce Mahalli Sem.	22-23 Mayıs 1989	K.Maraş	2	46
101	İngilizce Mahalli Sem.	25-26 Mayıs 1989	Gaziantep	2	84
111	İngilizce Kursu	12-30 Haz. 1989	Giresun	19	44
124	İngilizce Kursu	19 Haz. 7 Tem. 1989	İstanbul	19	19
125	İngilizce Kursu	" "	İstanbul	19	32
127	İngilizce Kursu	" "	B.Kesir	19	114
128	İngilizce Kursu	" "	Sivas	19	65
129	İngilizce Kursu	" "	İstanbul	19	84
309	İngilizce Mahalli Seminer	9-10 Ekim 1989	Elazığ	2	53
312	İngilizce Mahalli Seminer	12-13 Ekim 1989	D.bakır	2	53
323	İngilizce Mahalli Seminer	13-14 Kasım 1989	B.kesir	2	149
324	İngilizce Mahalli Seminer	16-17 Kasım 1989	Ç.kale	2	63
Toplam		264 Gün 1780			
Ortalama Yılda		88 Gün 593			

(MEB, 1991, s. 45)

Aşağıdaki Tablo 20 ve Tablo 21’de belirtilen yıllar itibariyle Almanca ve Fransızca öğretmenlerinin kurs ve seminere katılma durumları gösterilmiştir.

TABLO 20

1988 YILI İTİBARIYLA ALMANCA ÖĞRETMENLERİNİN KURS VE SEMİNERE KATILMA DURUMU

Faaliyet No:	Faaliyetin Adı	Faaliyet Tarihi	Faaliyetin Yeri	Faaliyetin Süresi(Gün)	Faaliyet Katılanların Sayısı
1	Almanca Mahalli Semineri	15-16(3)	Tokat	2	25
2	“ “ “	17-18(3)	Sivas	2	38
3	“ “ “	5-6(4)	Trabzon	2	43
4	“ “ “	7-8(4)	Rize	13	53
5	“ “ “	3-4(10)	Erzurum	2	25
6	“ “ “	6-7(10)	Van	2	16
7	Almanca Formatörlük Kursu	11-12(4)	Ankara	12	51
8	Almanca Kursu	27(6)15(7)	Bursa	19	92
9	Almanca Mahalli Semineri	8-9(11)	Antalya	2	80
10	“ “ “	10-11(11)	Antalya	2	81
11	“ “ “	6-7(12)	Adana	2	61
12	“ “ “	8-9(12)	İçel	2	57
13	Almanca Kursu	22(6)7(7)	Ankara	16	27
14	Almanca Kursu	8(7)19(8)	Ankara	2	23
15	Almanca Eğitim Semineri	1-2(3)	Ankara	2	25
16	Almanca Dil Kursu	14(3)30(6)	İstanbul	109	27
17	Almanca Kursu	27(6)22(7)	Ankara	26	15
18	Almanca Öğretimi ile İlgili Ders Malzemelerinin Geliştirilmesi Semineri	24-25(10)	Ankara	2	11
Toplam				249	937

(MEB, 1991, s. 47)

TABLO 21

**1988 YILI İTİBARIYLA FRANSIZCA ÖĞRETMENLERİNİN
KURS VE SEMİNERE KATILMA DURUMU**

Faaliyet No:	Faaliyetin Adı	Faaliyet Tarihi	Faaliyetin Yeri	Faaliyetin Süresi(Gün)	Faaliyete Katılanların Sayısı
1	Fransızca Kursu	4-22(7)	İzmir	19	56
2	" "	27(6)22(7)	Ankara	26	37
3	Fransızca Mahalli Semineri	4-5(4)	Samsun	2	53
4	" " "	7-8(4)	Tokat	2	49
5	" " "	30-31(5)	Gaziantep	2	177
6	" " "	2-3(6)	İçel	2	80
7	" " "	26-27(9)	Trabzon	2	34
8	" " "	29-30	Erzurum	2	23
9	" " "	17-18(10)	Manisa	2	57
10	" " "	20-21(10)	Aydın	2	86
11	" " "	31(10)1(11)	Ankara	2	143
12	" " "	2-3(11)	Ankara	2	111
Toplam				65	906

(MEB, 1991, s. 48)

Bu hizmetiçi programların yanı sıra daha önce de belirtildiği gibi yabancı dil öğretmenleri, ilgili yabancı devletlere gönderilerek eğitim almışlardır. Aşağıdaki Tablo 22'de 1980-1989 yılları arasındaki yabancı dil öğretmenlerinin yurtdışına gönderilme istatistiği yer almaktadır.

TABLO 22

**1980-1989 YILLARI ARASINDA YURTDIŞINA HİZMETİÇİ EĞİTİM
İÇİN GÖNDERİLEN YABANCI DİL ÖĞRETMEN SAYILARI**

Ülkeler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Toplam
İngiltere	-	-	11	8	-	-	-	121	71	-	211
Fransa	-	-	4	5	-	-	-	19	14	-	42
Almanya	-	-	4	10	-	-	-	31	25	-	70
Danimarka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100
Toplam											423
9 yıllık ort.											36

(MEB, 1991, s. 49)

Yabancı Dil Öğretmenleri Hizmetiçi Eğitim Modelleri

Hizmet içi eğitim etkinlikleri, geçmişten günümüze, yabancı dil öğretmenlerinin meslek süreleri içinde eğitilmelerini hedeflemiştir. Bu etkinlikler uygulanırken, değişik hizmet içi eğitim modelleri incelenerek kullanıma alınmıştır. Aşağıda, hizmet içi eğitim modellerine örnekler(Tablo 23) verilmiştir.

TABLO 23

**HİZMETİÇİ EĞİTİM KURSLARINDA
TUTARLILIĞI SAĞLAMAK İÇİN ÖNERİLEN MODEL**

(Birer, 2000, s. 50)

Wallace'a göre, hizmet içi eğitim kursunu teorik yapmaktan kaçınmak daha çok pratik uygulamalara yer vermek için, Tablo 23'dan anlaşılacağı gibi, kursun içeriği bir dizi öğretim tekniği ve stratejisinden oluşmaktadır. Bu anlayış içinde, ilk hafta kullanıma alınmasında fayda görülen eğitim programının tanıtımı ve ona ait temel ilkeler ile ilgilenilir. Yapılan kişisel ve grup çalışmaları değerlendirilerek, daha sonra ki haftaya geçiş yapılır. İkinci hafta, bu yeni eğitim programına eklenip, uygulanması düşünülen daha çok yöntemle ilgili veriler incelenir ve yapılan projelerin, ödevlerin, grup çalışmalarının değerlendirilmesi ile uygulama daha da netleştirilir. Son olarak, katılımcı öğretmenlerin mesleki açıdan etkili birer profesyonel olmaları için onların hazırladıkları kişisel, kursla ilgili yorum ve değerlendirmeleri içeren raporlar, günlük çalışmaları kapsayan yazılar ve etkinliklerin kaydedildiği video kayıtları sonucunda değerlendirmeler yapılarak, öğretmenlere rehber olacak nitelikte bilgiler verilir.

Yaklaşık üç hafta boyunca sağlanan akademik danışmanlık çerçevesinde öğretmenlerin daha önceden sahip oldukları bilgi ve tecrübeleri kurs süresince geliştirip, günün koşullarına adapte etmelerini sağlamak esastır. Tablo 23'ye göre, sınıfta devam eden uygulamalar ve kursun öngördüğü biçimde ele alınan faktörler birbirlerini tamamlayacak şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, kursun devamı sırasında zaten var olan bilgi ve tecrübeler, yeni kazanılanlar ile birbirlerini olumlu yönde etkileyerek, bir bütünlük sağlamıştır. Buna eşzamanlı uyum, "synchronic coherence", denir. Bir başka açıdan bakıldığında, bir konunun öğretiminin kursun başında ve sonunda sergilediği değişim, yani, kurs boyunca sağlanan destek yardımının ne denli etkinlik kazandığı gözlenebilir ki, buna da, ardışık uyum, "sequential coherence". denir. kurs süresince, tanıtımı ve uygulaması yapılmak üzere seçilen eğitim programı, bir dizi sunumlar, toplantılar, seminerler ve bu alanda yapılan çalışmaların ürünüdür.

Sonuçta, öğretmen kendi öğretim teknikleri ve sınıf uygulamalarının değerlendirmesini yapabilecek duruma geldiği için, daha güvenli bir biçimde mesleğine devam edebilecektir. Tablo 23'de önemli olan ana konu, var olanın birbiriyle uyumu olduğu kadar, elde hazır olana yapılan eklemeler sonucundaki gelişmenin de oluşan modele sağladığı uyumdur. Yani, uyumluluk prensibi, hizmet içi kursların planlanmasında önemli bir yer almalıdır.

Eğer, hizmet içi eğitim için tasarlanan programda, konuların birbirleriyle ya da öğretmen ihtiyaçlarıyla bir uyumu yoksa, o kursun yararlı olması söz konusu bile değildir. Aynı şekilde, her haftanın sonunda öğretmenlerin yaptığı değerlendirme sonuçlarının ve her haftayı kapsayan değerlendirmelerin de birbirleri ile uyum içinde olması beklenmektedir. Yani, yapılan değerlendirmeler, kursun öğretmene sağladığı faydaları açıklayıcı bir nitelik taşıdığı için, değerlendirmeler sonrasında ortaya çıkan dönütler birbirinden farklı, ilgisiz olmamalıdır.

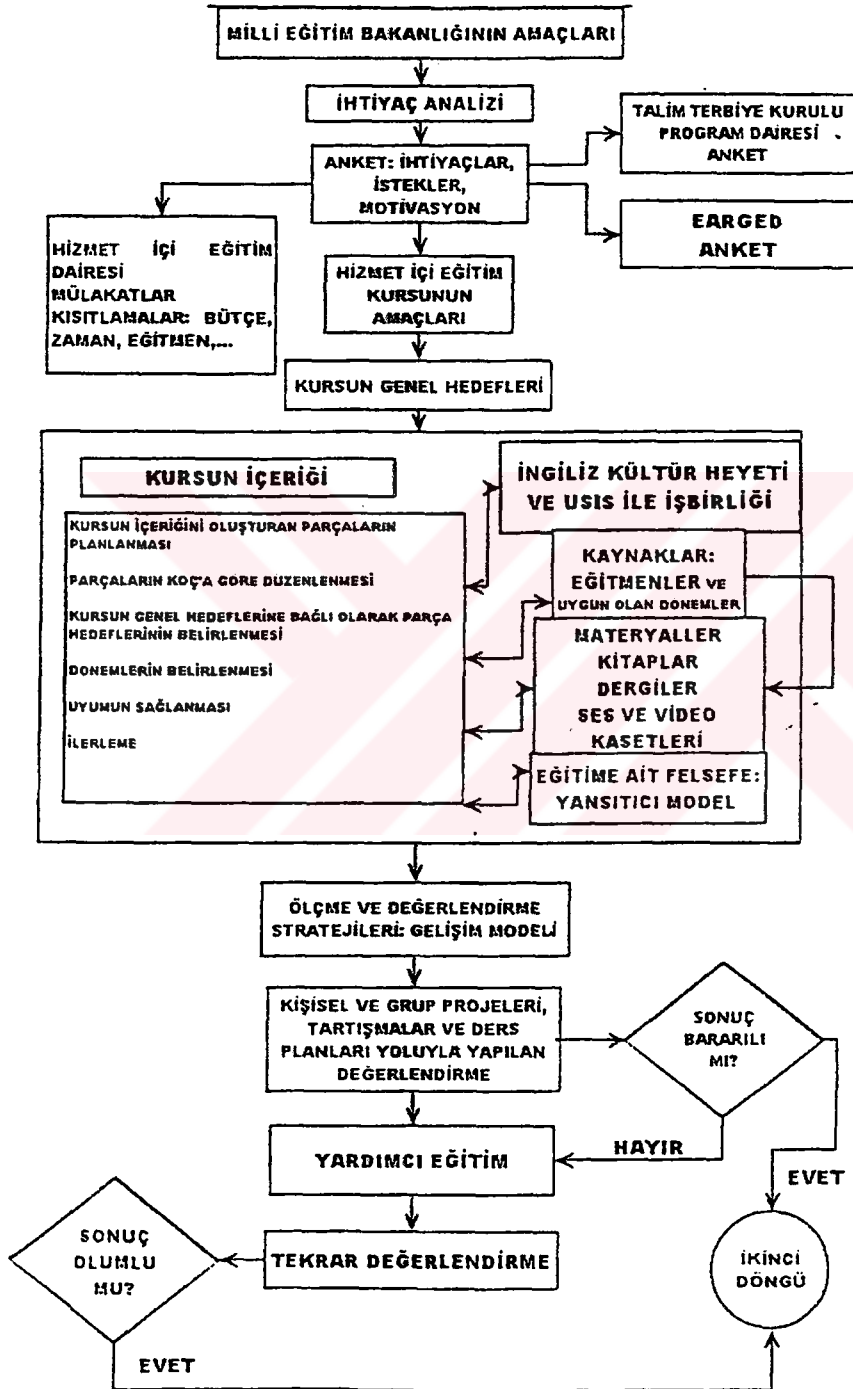
Tablo 22'den ortaya çıkan genel sonuca göre, öğretmenlerin dil öğretiminde etkili rol alabilmeleri için, öncelikle geçmişten getirdikleri bilgiler ile yeni yapılanmalar arasında bir köprü kurmaları beklenmektedir, çünkü bu da bir uyum çeşididir. Kurulan bu köprünün uzantısını, yaklaşık üç haftaya dağılmış olan ve gereksinmelerin ortaya çıkmasına öncülük eden seminerler, toplantılar ve çalışmalar sonucu belirlenen bilgiler, etkinlikler oluşturmaktadır. Son basamak ise, bu çalışmanın neticesinde, eskiyi ve

yeniyi karşılaştıracılabilecek olan öğretmen değırlendirmelerinden(Tablo 24) oluşmaktadır (Birer, 2000, ss. 49-52).

TABLO 24

**İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİ İÇİN
ÖNERİLEN BİR BAŞKA KURS MODELİ**

(Birer, 2000, s. 53)

Tablo 24'den anlaşılabacağı gibi, önerilen bu modelde göze çarpan ana unsurların, a) kursun amaç ve hedefleri, b) kursun içeriği, c) öğrenme ve öğretmeye ait ana temalar ve d) ölçüm, değerlendirme aşamaları olduğu gözlenmektedir. Buna göre, bu modele göre hazırlanmış bir hizmetiçi eğitim kursundan sonra, katılımcı öğretmenlerin,

- a) Dildeki yeteneklerini, öğretmen olarak dili sınıfta kullanma ve öğretme stratejilerini değerlendirebilmeleri,
- b) İngilizce'nin öğretimine ait yenilik ve gelişmelerden haberdar olarak, sınıflarında uygulamaya alabilmeleri,
- c) Eski tecrübelerinden de yararlanarak, bu tecrübe ve bilgilerin üzerine yenilerini eklemek suretiyle, geniş açılı öğretim teknikleri yaratabilmeleri,
- d) Kendilerin sürekli gelişime açık tutmak açısından, öğretme ve eğitme kavramlarına olumlu bir tavır takınabilmeleri,
- e) Kurs sonrasında, bir ders kitabının, eğitim programının, sınıf içi aktivitenin ve öğrencilerinin isteklerinin ve ilgilerinin analizini yaparak, uygulamalarında gerekli değişiklikleri yapabilecek duruma gelebilmeleri,
- f) Hedef dili gerek öğretmenlik mesleğinde, gerekse daha farklı bir alandaki iletişimde rahatlıkla kullanıyor olmaları beklenmektedir.

Kursun içeriğini oluşturan iki ana öğeden biri, İngilizce'nin öğretimine ait yeni eğitim programının tanıtımını yapmak, diğeri ise, bu yeni eğitim programında belirtilen ilkeleri sınıf uygulamalarına alabilmektir. Ancak, bu iki unsur birbirini tamamlayacak şekilde işlerlik kazanırsa, hizmet içi eğitim etkinlikleri de başarılı olabilir. Kurs süresince, öncelikle üzerinde durulması gereken konular, öğretmenlerin ihtiyaçları belirlendikten sonra ortaya konulmaktadır. Ayrıca, lisans süresince alınan bilgilerin ve yapılan uygulamaların da, hizmet içi eğitime uyarlanabilirliği dikkate alınarak, eğitim programı kavramının öğretmenlere ne ifade ettiği üzerinde durularak kurs içeriği belirginlik kazanmıştır. Kursta ulaşılması hedeflenen bir diğer önemli nokta ise, öğretmenlerin yeni ve eski eğitim programlarını tüm yönleriyle karşılaştırabilmeleridir. Öğretmen, öğrenimin nerede ve nasıl gerçekleştiğini çok iyi biliyor olmalıdır. Önerilen modelin daha sonraki aşamaları, sınıfı iyi idare edip, öğrenimi gerçekleştirmeye yöneliktir ve yeni eğitim programına alınması gereken bir dizi dil becerisinin geliştirilmesi konularını içermektedir. Eğitim programındaki mantık sırası içinde, önce

dinleme, konuşma sonra da, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi öğretilmektedir. Dilbilgisini öğretme aşaması ise, bu sayılan becerilerin nasıl geliştirileceğini öğrettikten sonra başlar.

Kursun başlama safhasında, yeni tekniklerin ve yapıların açık bir tanıtımı yapılır, kurs katılımcılarının dildeki yeteneklerini geliştirici çalışmalara yer verilir, öğretmenlerin, öğrenmiş oldukları bilgileri birbirleriyle, formatörlerle tartışarak, sınıflarında uygulamalarına imkan verilir ve eğitim programı üzerine öğretmenlerin görüşleri ve önerilerinden oluşan ekleme, çıkarmalar da yapılabilir.

Önerilen bu kurs, üzerinde durulması gereken 15 parçadan oluşmakta ve bunların her biri günde 4-5 saati içeren üç oturum halinde sunulmaktadır. Katılımcıların tabi tutulduğu algılama aşamasında, bir takım ısınma çalışmaları ile öğretmenin konuya ait merakını uyandırmak ve zihinde soru işaretleri oluşturarak düşünmesini sağlamak vardır. İşleme geçirme aşamasında, yapılan etkinlikler öğretmenin, eski bilgi ve tecrübelerinin üzerine kurulu, yaratıcılığı esas alan, aktif katılımcı olmasını amaçlayan niteliktedir. Üretim safhası, yeni verilerin iyice özümseyerek, kullanımına ait olan ve öğretmenlerden bir dizi bireysel ve grup çalışması, projesi oluşturmasının istendiği aşamadır.

Öneriye sunulan bu tür bir kurs, öğretmenlerin programlardaki yaklaşımları ve yöntem açısından olası eksikleri giderebilmek için yaklaşık üç hafta olarak önerilmektedir. İhtiyaç tespitine göre, öncelik sırasına alınmış olan ve tekrarı gerektiren konular da dikkate alınır. Önemli olan tüm katılımcılara ulaşabilmek ve olumlu dönütleri alabilmektir.

Cumhuriyet Döneminde Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Politikaları

Araştırmanın bu kısmında bazı dersleri yabancı dille yapan okulların durumu genel olarak değerlendirilmiştir.

2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi Öğretimi Kanunun 3. bölümünde madde 8, 9, 10, 11 de bir kısım derslerin Eğitim ve Öğretimi Yabancı Dille Yapan Okullar bağlı olacağı esaslar oluşturulmuş. Bu esaslar şöyledir:

Bir Kısım Derslerin Eğitim ve Öğretimini Yabancı Dille Yapan Okulların Bağlı Olacağı Esaslar

Hazırlık sınıfında yabancı dil eğitimi

Madde 8- Hazırlık sınıfındaki yabancı dil dersinde amaç, öğrencilerin yabancı dili ve bu dille okutulan ders konularını anlama, okuma, yazma, konuşma ve söyleneni anlama yönlerinden 1'inci sınıf seviyesine göre hazırlanmasıdır.

Hazırlık sınıfında, ikinci kanaat döneminden itibaren yabancı dil dersinin belli bir kısmı, öğrencilerin üst sınıflarda yabancı dille okuyacakları derslerle ilgili terimleri öğrenmeleri için ayrılır.

Yabancı dille okutulacak veya okutulmayacak dersler

Madde 9- Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapılacağı okullarda, hangi yabancı dille öğretim yapılacağı ve hangi derslerin yabancı dille okutulacağı Bakanlıkça belirlenir.

Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapıldığı okullarda yabancı dille okutulması uygun görülen dersler, öğretmen bulunmaması halinde Bakanlığın izniyle Türkçe okutulabilir.

Kurslar

Madde 10- Bu okullarda bütün derslerin Türkçe okutulması halinde tespit edilen derslerdeki teknik terimlerin yabancı dille öğretilmesi için ihtiyaç duyulması ve istekli en az (15) öğrenci bulunması durumunda yabancı dil kursları açılabilir.

Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapılması halinde, istekli en az (15) öğrenci bulunduğu derslerdeki teknik terimlerin Türkçe öğretilmesi için Türkçe kurslar açılabilir.

Müfredat programları

Madde 11- Bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapıldığı okullarda, yabancı dil dersleri dışındaki yabancı dille okutulan derslerde, diğer okullarda Türkçe okutulan müfredat programları aynen uygulanır (<http://www.yok.gov.tr/yasa/kanun10.html>).

Araştırmanın bu kısmında Yabancı dille eğitim ile ilgili kanun ışığında yabancı dille eğitim durumu genel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

14.10.1983 tarih ve 2923 sayılı “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu” (Resmi Gazete, 19.10.1983/18196: 24), eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ve yabancı dille eğitimi düzenlemektedir. Burada, anadilimiz, Türkçe'nin Türkçe'den başka hiçbir dille öğretilmeyeceği (madde 2.a) yazılıdır. Türkçe'nin konuşulduğu bir ortamda Türk dilini bir başka dille öğretmeye çalışmak, gerçekte dil öğretimi sayılmaz, bir dilbilgisi dersi olarak nitelenebilir (Demircan, 1988, s. 118).

Yabancı dille eğitim-öğretim Türkiye'nin en önde gelen meselelerinde birisidir. 1980 sonrası hızla yabancı dille eğitim ve öğretime kayış görölmektedir (Erkal, 1991 ss. 7 – 9) .

Bearl(1998, s. 73)'a göre Avrupa Topluluğu'na girmeye hazırlanan bir ölk olarak, Türkiye, yabancı dil öğretiminin önemini çoktan kavramış bulunmaktadır. Ancak, orta öğretimde öğretmenlerin arzu edilen ölçüde yeterli olmayışı, sınıfların kalabalık oluşu, ders saatlerinin az oluşu ve ders kitaplarının istenilen düzeyde olmayışı gibi, unsurların yanı sıra, yabancı dil öğrenimini özellikle olumsuz bir şekilde etkileyen iki neden daha bulunmaktadır: Bu nedenler; öğrencilerin kişi olarak yabancı dil öğrenme gereksinmesini duymayışı ve yabancı dili kullanma olanaklarının az oluşu (veya hiç olmayışı) diye sıralanabilir.

Yabancı dille eğitimi, eğitim bilimsel bir açıdan değerlendirebilmek için, bu modeli uygulamaya koyan toplumun modelden neyi beklediğini incelemek gerekmektedir. Yabancı dille eğitim yalnız bir araçtır. Değişik ölkelerde bu aracın değişik çevrelerce benimsenmesindeki amaçlar çok çeşitli olabilmektedir. Bilindiği, gibi, bunların arasında yerel dilin fen öğretimi için yeterli olmayışı, ortak bir dilin bulunmayışı (Afrika'nın bazı ölkelerinde olduğu gibi), yerli dili zayıflatmak hatta ortadan kaldırmak istenmesi, yabancı bir kültürün egemen duruma getirilmek istenmesi gibi nedenler ve amaçlar olabilmektedir. Ancak, objektif bir açıdan bakıldığında, Türkiye'de yabancı dille eğitimin varoluş gerekçesi bunlardan hiçbirisi değildir, tersine ulusal kültürü ve dili zayıflatmadan yabancı dil öğretimini ve öğrenimini kapsamlı bir biçimde kolaylaştırmaktır (Bear, 1998, ss. 75-76) .

Yabancı dille eğitim yapan liselerde 2923 sayılı "Yabancı Dil Eğitim Öğretim Kanunu"nda Kültür dersleri sayılan "Türkiye Cumhuriyeti Tarihi", "Türk Dili ve Edebiyatı", "Tarih", "Coğrafya", "Sosyal Bilgiler", "Din Kültürü ve Ahlak bilgisi", derslerinin yabancı bir dille öğretilmeyeceği, bu derslerde ödevlerin Türkçe'den başka bir dille yaptırılamayacağı (madde 2.b) öngörülmektedir. Eğitim ve öğretimi yapılacak olan yabancı dilleri, Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü alarak, Bakanlar Kurulu kararlaştırabilmektedir.

Yabancı dille eğitim ve öğretimi yapılacak dersler ve okullar, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitimde Milli Eğitim Bakanlığı'nca, yükseköğretimde ise Yükseköğretim Kurulu'nca belirlenir ve bu uygulamaların Türk Milli Eğitim amaçlarına

uygunluğu aynı kuruluşlarca denetlenir. Bu yasaya uygun olarak çıkarılan yönetmelikte amaç: “Öğrencilerin takip ettikleri yabancı dilde konuşabilme, anlayabilme, kendi konularındaki metinleri Türkçe’ye çevirebilme ve yazı ile yeterince ifade edebilme güç ve yeteneğini kazanmalarını sağlamak” olarak belirlenmiştir. Bir yabancı dil zorunlu olup, bir ikincisi seçmeli olarak alınabilmektedir. Yabancı dille eğitim ve öğretimden ise, “öğrencilere bilimsel ve teknolojik gelişmelerle, yabancı dildeki bu türlü yayınları izleyebilme, uluslar arası toplantı ve tartışmalara da katkıda bulunabilme güç ve yeteneğini kazandırmak” amaçlanmaktadır. Böyle bir öğretime ancak yeterli öğretim elemanı bulunması, gerekli araç-gereç ve bunlardan yararlanma imkanlarının sağlanmış olması durumunda başlanabilecektir. Ders uygulamalarıyla sınavlar yabancı dilde yapılacak yeterlik ve seviye tespit sınavında en az %80 puan alamayan öğrenciler iki yarıyıl süreyle yabancı dil “hazırlık” öğretimi görecektirler. Hazırlık öğretimi süresince ilk yarıyılta genel dilbilgisi ve temel yabancı dil, ikinci yarıyılta ise bilim alanlarına yönelik özel amaçlı yabancı dil öğretimi yapılacaktır(Demircan, 1988, ss. 118-119).

Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak eğitim ve öğretim etkinliklerini sürdüren bu okullarda Fransızca, Almanca ve İngilizce öğretim yapılmaktadır. Bu okullarda yabancı dilin ağırlığını arttırmak için fen ve matematik dersleri yabancı dille, yukarıda belirtildiği gibi diğer dersler Türkçe yapılmaktadır (Demirel, 1999, s. 23).

Bu okulların bir özelliği de, yabancı dil öğretimine orta birinci sınıftan önce hazırlık sınıfında başlamalarıdır. Bir öğretim yılı yoğunlaştırılmış bir yabancı dil öğretim programına tabi tutulan öğrencilerden başarılı olanlar bu okullardaki derslere devam edebilmektedir. Sekiz yıllık temel eğitimin kesintisiz uygulanması nedeniyle bu okullardaki bir yıllık yabancı dil hazırlık eğitimine son verilmiştir ve bu eğitim lise birinci sınıftan önce bir yıllık sınıfı açılmıştır. Yabancı dille öğretim yapan okullar kendi içinde üç alt gruba ayrılmaktadır:

- a) Yabancı dille öğretim yapan resmi okullar.
- b) Yabancı dille öğretim yapan özel Türk okulları
- c) Yabancı dille öğretim yapan özel yabancı okullar (Demirel, 1999, ss. 23-24).

Yukarıda ifade edildiği gibi Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak eğitim ve öğretim etkinliklerini sürdüren resmi okullara Fransızca, Almanca ve İngilizce öğretim yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Özel

Öğretim Kurumları Daire Başkanlığına bağlı olarak eğitim ve öğretim yapan Özel Türk Okullarında Fransızca ve İngilizce dilleriyle öğretim yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Kurumları Daire Başkanlığına bağlı olarak eğitim-öğretim yapan Özel Yabancı Okullarda ise İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca dilleriyle eğitim-öğretim süreci devam etmektedir(Demirel, 1999, s. 23-24).

Cumhuriyet döneminde kapanmayıp Türk eğitimine hizmet etmek kararı alan yabancı okulları (İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca) öğretimi sürdürmektedirler. Devlet ortaöğretim kurumlarındaki yabancı dil dersinde başarı sağlanamayınca, öğrenci sayıları hemen hemen değişmeden kalan yabancı okullar ve Galatasaray Lisesi yanında Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji 1952 yılında İngilizce öğretime başlamış, 1955-1956 öğretim yılında bunlara 5 adet Maarif Koleji eklenmiştir. Ancak zamanla devlet kurumları yeterli kapasiteye ulaşamayınca bu alan 1980 yılından itibaren özel sektöre ve eğitim vakıflarına açılmıştır. 1984 yılından sonra meslek öğretimini İngilizce yapan Anadolu liseleri ile Almanca öğretim yapan İmam-Hatip lisesi açılmıştır. Okul sayıları aşağıdaki Tablo 25, 26, 27, 28, 29 ve 30'da görülebilir.

TABLO 25

YABANCI DİLLE ORTAÖĞRETİM OKUL SAYILARI

Okul sayıları (D: Resmi, Öz. Özel, T: Toplam)

Yıllar:	İngilizce			Fransızca		Almanca		İtalyanca	Toplam
	D	Ö	T	D	Ö	D	Ö	Ö	
1955-56	5	8	13	1	7	-	3	2	26
1960-61	6	8	14	1	7	1	3	2	28
1965-66	6	8	14	1	7	1	3	2	23
1970-71	9	8	17	1	7	1	3	2	31
1975-76	10	8	18	1	7	1	3	2	32
1980-81	19	10	29	1	9	2	3	2	46
1981-82	22	14	36	2	9	3	5	2	37
1982-83	22	19	41	2	9	3	5	2	62
1983-84	30	25	55	2	9	4	5	2	77
1984-85	52	35	87	2	9	6	6	2	112
1985-86	70	48	118	2	9	7	6	2	144
1986-87	74	75	149	2	9	7	6	2	175
1987-88	90	103	193	2	9	7	8	2	231

(Demircan, 1988, s. 119)

Yabancı dille ortaöğretimde 1955 yılından itibaren İngilizce birinci sırayı alırken, 1985-86 öğretim yılında Almanca ikinci sıraya yükselmiştir. Gerek okul, gerekse öğrenci sayılarındaki hızlı artış nedeniyle doğan İngilizce öğretmeni açığı ABD, İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Pakistan'dan gelen birçok kimseye iş olanağı sağlamıştır. 1986 yılında yabancı dille ortaöğrenim gören öğrenci sayısı Cumhuriyetin ilk yıllarındaki tüm ortaöğretim, yükseköğrenim görenler ise 1950 yılındaki tüm yükseköğretim öğrenci sayısı kadardır.

Kültür dersleri dışında kalan öteki dersleri bir yabancı dille öğreten “Anadolu Liseleri ile özel Türk ve yabancı okullarında öğrenim gören öğrencilerin öğrenim gördükleri yabancı dillere göre dağılımları aşağıya çıkarılmıştır.

TABLO 26

YABANCI DİLLE ORTA ÖĞRETİM TOPLAM ÖĞRENCİ SAYILARI

Yıllar	İngilizce		Fransızca		Almanca		İtalyanca
	Anadolu Özel	Yabancı	Anadolu Özel	Yabancı	Anadolu Özel	Yabancı	Yabancı
1940-41		2.749		2.566		1.161	446
1950-51		16.6654		9.989		1.211	
1955-56							
1960-61	5.546	3.049	893	3.726	983	1.250	561
1965-66	6.313	3.070	1.061	3.510	713	2.136	365
1970-71	11635	3.126	1.221	4.030	951	1.154	459
1975-76							505
1976-77	17.395	3.108	1.221	4.151	1.265	2.008	
1979-80	22.147	2.695	1.773	4.138	1.418	2.377	479
1980-81	23.494	2.695	2.619	4.114	1.558	2.045	482
1981-82	39.841	2.713	2.717	4.153	1.545	2.012	509
1982-83	44.814	2.765	2.801	4.242	1.582	1.947	475
1983-84	43.059	2.315	3.151	4.362	3.274	1.937	516
1984-85	45.941	2.931	3.658	4.276	5.281	2.012	541
1985-86	75.936	2.922	4.170	4.256	6.456	1.997	552
1986-87							

(Demircan, 1988, s. 121)

Türkiye’de yabancı dil programlarının geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar 1968 yılında Avrupa Konseyi ile yapılan işbirliği sonucunda başlamıştır. Orta dereceli okullarda yabancı dil öğretiminin geliştirilmesi ve modernleştirilmesi çalışmaları 1972 yılında 11.2.1972 gün ve 639 sayılı Bakanlık onayı ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesine bağlı olarak “Yabancı Diller Öğretimi Geliştirme Merkezi”nin kurulmasıyla başlanmıştır. Bu merkez ile Avrupa Konseyi arasında geliştirilen işbirliği çerçevesinde Almanca, Fransızca ve İngilizce programları ve ders araçları resmi okullarda denenmeye başlanmıştır. 1980’li yıllardan sonra Milli Eğitim Bakanlığı’nda yabancı dil öğretim ve programlarının geliştirilmesi konusunda çalışmalara hız verilmiş ve 1983 Aralık ayında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesi Başkanlığında Anadolu Liselerinin İngilizce programını hazırlamak üzere bir komisyon kurulmuştur. Bu yıllarda özellikle İngilizce ön plana çıkmıştır(Demirel, 1999, ss. 24-25).

Yabancı dille eğitimin üniversite boyutu da önemlidir. Göktürk(1998, s. 198)’e göre ortaöğretimde süregelen yabancı dil yetersizliği, öğrencinin yükseköğrenimine de olduğu gibi yansıyor. Ama her soruna tepeden inme biçimsel çözümler bulunabileceği sanıldığı için bu sorunu da, işe ortaöğretimden başlamak yerine, yabancı dille öğretim yapan ayrıcalıklı üniversiteler oluşturmakla çözümler denenmiştir.

Üniversitelerimizde yabancı dil öğretiminin yaygınlaştırılması, konu ile ilgili sorunların sürekli irdelenmesini gerektirmektedir. Yabancı dil öğretimi gerçekten, ülkemizde çeşitli düzeydeki okullarda önemli savurganlık alanlarından birisidir. Ortaöğretimden üniversite öğretimi sonuna değin, ortalama 10 yıl, haftada en az üç saat yabancı dil öğretimi sonuna değin, ortalama 10 yıl, haftada en az üç saat yabancı dil öğretimine ayrılmakta, ancak yine de üniversiteyi bitirenlerin çoğu yabancı dili özel dersliklerde öğrenmeye çalışmaktadırlar. En verimli yıllardaki bu emek, para ve zaman savurganlığı gerçekten üzerinde durulması gereken bir konudur(Kocaman, 1998, s. 145).

1912 yılından beri İngilizce yükseköğretim yapan Robert Kolej’in yüksek kısmı bu etkinliğini Cumhuriyet döneminde de sürdürmüştür.1955-1956 öğretim yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nin açılmasıyla yabancı dille yükseköğretim kurumlaştı. Robert Kolej’in yüksek kısmı 1971-1972 öğretim yılında “Boğaziçi Üniversitesi”ne dönüştü. 2547 sayılı ve 6.11.1981 tarihli yeni “Yükseköğretim Kanunun”nun 49. maddesi uyarınca iki üniversiteye ek olarak, yabancı dil ve edebiyatlara anabilim dalları

dışında, öğretimi İngilizce ve Almanca yapan bölüm ve anabilim dalları ortaya çıktı. Bu durumda, yükseköğretim kurumlarındaki yabancı dil öğretimi: Biri yıllara yayılmış olan “olağan” A,B, C kur öğretimi, ötekisi ise ilk iki yarıyılta uygulanan ve öğrenimi bir yıl uzatan “yabancı dil hazırlık öğretimi” biçiminde sürmektedir. Son yıllarda açılan bazı Anadolu meslek liselerinde olduğu gibi, yabancı dille öğretim yapmayan anabilim dallarının bir bölümü de yabancı dil öğretimini “hazırlık” öğretimi biçiminde düzenlemektedir (Tablo 27).Yabancı bir dille öğretim yapan üniversitelerin (Tablo 29) ve anabilim dallarının öğrenci sayıları aşağıya çıkarılmıştır. (Tablo 2 8).

TABLO 27

**YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM YAPAN
ÜNİVERSİTELERİN ÖĞRENCİLERİ**

Yıllar:	ODTÜ		Boğaziçi Ü.		Bilkent Ü.		Genel
	Yeni	Toplam	Yeni	Toplam	Yeni	Toplam	Toplam
1956-57	68	67					
1960-61	303	771	79				
1965-66	1.518	3.495	(198	623)			
1970-71	1.303	4.549	290	926			5.475
1975-76	2.261	9.291	360	1.647			10.938
1980-81	2.153	11.711	605	2.530			14.241
1981-82	2.070	11.467	690	2.262			13.729
1982-83	3.903	11.926	744	3.074			15.000
1983-84	3.671	13.365	1.127	3.499			16.364
1984-85	3.905	14.879	1.362	4.253			19.137
1985-86	4.047	15.833	1.370	5.022			20.360
1986-87	4.341		1.531		350		
1987-88	3.921		1.340		1.125		

(Demircan, s. 1988, s. 122)

TABLO 28

**YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM ÜNİVERSİTE VE
ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİ**

Öğrenim Dili İngilizce	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85	1985-86	1986-87	1987-88
Bilkent	-	-	-	-	-	-	350	376
Boğaziçi	730	690	744	1127	1302	1370	1531	1341
Çukurova	-	-	-	-	200	-	-	-
Hacettepe	-	-	100	200	180	180	160	160
İstanbul							150	311
Marmara	-	-	-	180	218	233	393	399
O.D.T.Ü	2110	2070	3903	3671	3905	4147	4341	3921
Almanca Hacettepe	-	-	-	120	240	160	160	164
Toplam:	2840	2760	4747	5298	6045	5995	7690	7415

(Not: Yukarıdaki sayılara yabancı dil ve edebiyatları, yabancı dil öğretmenliği, mütercim-tercümanlık, dilbilim ve yalnızca birinci yılda “hazırlık” öğrenimi gören, ama alan öğreniminin tümünü Türkçe yapan veya üçte-birini İngilizce gören öğrenci sayıları dahil değildir) (Demircan, 1988, s. 123).

TABLO 29

**YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM
HAZIRLIK ÖĞRENİMİ GÖRENLER**

Yabancı Dil: İngilizce	1980- 81	1981- 82	1982- 83	1983- 84	1984- 85	1985- 86	1986- 87	1987- 88
Anadolu	50	-	-	-	-	-	-	129
Atatürk	-	600	-	-	-	-	-	-
Ankara	-	200	-	-	-	-	-	-
Cumhuriyet	50	65	-	-	-	-	-	-
Çukurova	40	40	100	-	100	300	300	300
Ege	-	20	-	-	-	135	455	265
Erciyes	-	-	-	-	375	375	375	402
Hacettepe	-	-	-	200	665	695	665	503
Ondokuzmayıs	40	40	100	-	-	-	-	-
Yıldız	-	-	-	-	-	40	40	41
Karadeniz	-	65	100	-	-	-	-	-
Arapça ve Kur'an-ı Kerim			-	-	1090	1265	1305	1125
Toplam (İng.)	180	1030	300	200	1140	2990	3140	2759

Yukarıdaki tablodan anlaşılabacağı üzere, 1980 yılından sonra yabancı dil öğretiminin “hazırlık” öğretimi biçiminde düzenleme eğilimleri belirmiş, ancak 1-2 yıl sonra, bazı yerlerde bu uygulamadan, belki de başarısızlık nedeniyle, vazgeçilmiştir. 1985 yılından sonra bu üniversitelerin hepsi “hazırlık” öğrenimini görenler için, derslerin üçte birini İngilizce okuma zorunluluğu getirmişlerdir. Geri kalan dersler ise Türkçe öğretilmektedir (Demircan, 1988, s. 123).

Yabancı dille yükseköğretim yapan bilim dalı sayıları aşağıdaki (Tablo 30) gibidir:

TABLO 30

YABANCI DİLLE YÜKSEKÖĞRETİM YAPAN BİLİM DALI SAYILARI

Bölümler	1982-83	1983-84	1984-85	1985-86	1986-87	1987-88
Yabancı dil ve edebiyat	40	44	44	42	45	50
Yabancı dil öğretmenliği	23	34	34	23	38	36
Mütercim-tercümanlık	-	2	2	2	2	2
İngiliz dilbilimi	-	1	1	1	1	1
Fen ve sosyal bilimler	48	82	85	93	96	97
Yay-Kur iki yıllık yabancı dil bölümleri	25	-	-	-	-	-
Toplam (bölüm)	136	163	165	173	182	183
Toplam (öğrenci)	4747	9545	10175	10558	11008	12472

(Demircan, 1988, s. 124)

Türkiye’de yabancı dille eğitim meselesinin tarihi gelişimi yukarıdaki gibi olmakla beraber bu konudaki tartışmalar ülke gündemini hep işgal etmiştir. Araştırmancının bu kısmında bu görüşlerin genel bir değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Bear (1998, s. 74-75)’a göre; Türkiye’de uygulanmakta olan yabancı dille eğitim (ki buna “yabancı dille fen-matematik öğretimi” demek daha doğru olurdu), bu eğitim türünün ancak bir çeşididir. Bu modelin bir örneğinde tüm dersler yabancı dilde verilebilir. Böylece kozmopolit veya çok kültürlü bir yaklaşım soyla ve edebiyat derslerinde izlenir. Modelin diğer bir çeşidinde ise, yabancı dil dersine bile “milliyetçi” bir yön verilebilir, ki bu durumda o derste kullanılan metinler yabancı kültürü değil de öğrencinin öz kültürünü yansıtacak şekilde seçilebilir veya üretilebilir. Kısacası, Türkiye’de uygulanmakta olan yabancı dille eğitim modeli, bu eğitim türünün gayet ılımlı bir örneğidir.

Arslantunalı (1998, s. 76) “Yabancı dilde eğitim, bir motivasyon aracıdır; öğrenciyi başka bir dili öğrenmeye, yabancı kaynaklara yönelmeye iter” demektedir. Öyleyse, uygulanan yabancı dille eğitim modelinin tüm eksikliklerine karşın Türkiye’deki yabancı dil öğretimine katkısını yadsımamak gerekmektedir (Bear, 1998, s. 76) .

Belge(1998, s. 79) ise bu tarz bir eğitimin yapay bir ortam doğurduğundan bahsetmektedir. Yabancı dille eğitime karşı çıkanları bağnazlıkla suçlayanlarda olmuştur. Mesela Kırca (1998, s. 165) bu konuda şunları söylemektedir;

“Anadolu liseleri bu budalalığın terk edilmesinde ilk adımdı. Ne var ki halkımız, eğitim kadrolarından çok daha fazla yabancı dille öğretim zorunluluğunu benimsediğinden, bu liselerde yukarda yazılı dersler yanında tüm derslerin yabancı dille okutulmasına son verilmesine ve belirli Üniversiteler hariç tüm üniversitelerde aynı yola gidilmesine karar veren bu kadrolara karşı büyük bir tepki göstermiştir. Ben oturduğum mahalledeki bütün kapıcıların bu geri adım atma girişimine karşı çıktıklarına gururla tanık oldum.”

Senemoğlu (1998, ss. 192-193)’a göre; yüzeysel bir yabancı dil öğretimiyle yetinilir ve öğrencilerde gerekli dil bilinci uyandırmadan, yalnızca dili öğretilen ülkenin uygarlığından, yalnızca dili öğretilen ülkenin uygarlığına “özenen” öykünücü

bir ortam yaratılırsa, bu durum Türkçe'nin değişik düzeylerdeki kullanımlarına ve böyle kurumlarda yetişen öğrencilerin davranışlarına da yansır.

Özellikle bilimsel bildirişim koşullarında, “yabancı dilin daha gelişmiş, daha yetkin” olduğuna ilişkin yersiz bir inanç, yabancı dilin terimlerini kullanarak daha bilgili görünme kanısı, bilim dili olarak Türkçe'nin gelişmesini engelleyebilir. Ama bu varsayımsal durumun olumsuzlukları, “yüzeysel” ve “bilinçsiz” bir öğretim, böyle bir öğretimin aksaklıklarını göremeyen öğrenciler söz konusuysa ortaya çıkar. Oysa, tam anlamıyla özümşenerek öğrenilen bir yabancı dil, kişinin dünyaya bakış açısını genişleteceği gibi, anadili bilincini de geliştirir, anadilini daha titizlikle, özenle kullanmasını sağlar.

Yabancı dille öğretim yapan ve köklü eğitim geleneği olan orta ya da yüksek öğretim kurumlarında yetişmiş ve uzmanlık alanlarındaki yetkinliklerin yanı sıra Türkçe kullanımlarındaki titizlikle de göze batan Türk insanının sayısı azımsanmayacak boyutlardadır. Olaya bu açıdan bakılınca, yabancı dille öğretime karşı çıkmak güçleşmektedir.

Yabancı dilde eğitim hakkında olumlu görüşlerin yanında bir hayli olumsuz görüş bildiren insan vardır. Araştırmanın bu kısmında yabancı dille eğitim konusuna eleştirel bakışlar genel olarak değerlendirilecektir.

Eğitim amacı: 1) İnsanı kendine ve toplumuna değer katacak düzeye getirmek, 2) Bir milletin geçmişiyile geleceği arasında sağlam köprüler oluşturarak, geçmişine dayanan ve geleceğe hazırlanan gençler yetiştirmektir. Her ülkenin eğitim dili, çoğunluğunun ana dili olan resmi dilidir. Her bağımsız ülkede bu böyledir (Sinanoğlu, 1996, s. 14) .

Erkal (1991, s. 9)'e göre; Türkiye'de yanlış ve çarpık anlaşılan Batılılaşmanın bize bıraktığı kötü miraslardan biri de yabancı dile bakış olmaktadır. Kültürün medeniyete anlamlı karşılıklar veremediği, önemli katkılar yapamadığı gerileme dönemlerinde toplumlar neyi, ne ölçüde alacaklarını tayin etmede zorluk çekerler. Asıl iç mana ve iyileştirici zihniyeti kavrayamadıklarından hep şekil ve kalıplarla uğraşır dururlar. Ünlü tarihçe ve sosyolog Toynbee buna “meydan okuma” (challenge) diyor. Tabii ki burada medeniyete meydan okuyamama, anlamlı karşılıklar verememe söz konusu olmaktadır. Erkal(1991, s.10) yabancı dille eğitimin mahzurlarını şöyle sıralamaktadır:

- Öğrenciler arasında ayrımcılığa ve “Tevhid-i Tedrisat” anlayışının zedelenmesine sebep olmaktadır.

- Zamanla İngilizce düşünüp Türkçe konuşmaya ve yazmaya çabalayan insanlar görülecektir. Bu husus bugün bile gündemdedir. Bilhassa, Türkçe “ekler” de çok ve sık hatalar yapılmaktadır;

- Yerli kaynak ve yayınların değerlendirilmesi zorlaşacak; Yerli araştırmalara ihtiyaç duyulmayacak, öğrenci kendi ülkesiyle ilgili yapılmış araştırmalarla daha az karşılaşacak;

- Türkçe ilim dili olmaktan uzaklaşacak ve kısırlaşacak;

- Sosyal ilişkilerde ana dil bir köprü olma özelliğini nispî olarak yitirecek;

- Nitelikli insan gücünün “beyin göçü” artacak, dil yoluyla belirli bir kültür dairesine girebilecek olan aydınlarımızın milli menfaatler doğrultusunda tavır almaları zorlaşacak;

- Ana dili yıpranan ülkede milletlerarası çapta bir fikir ve ilim adamının yetişmesi imkansız olacak;

- Kültür ve bilgi nakli zayıflayacaktır.

Hatemi(1991, s. 13) ise bu konuda görüşlerini şöyle aktarmaktadır:

“Yabancı dil bilmenin yüksek öğretimde önemi hiç tartışılmayacak bir gerçektir. Ancak, bunu tek gaye haline getirmek ve milli dilimizin gelişmesine engel olacak bir darbe indirmek, bir an önce dönülmesi gereken bir yanlışlıktır. İsteyen gençlerimiz İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Arapça, Farsça, Urduca, Grekçe, İspanyolca vs. öğrenmeli, devlet de lisan öğrenimini teşvik etmeli, kolaylaştırmalıdır. Birçok ülkenin yaptığı gibi, yurt dışına daha çok öğrenci gönderilerek, kendi dilimiz zedelenmeden, yabancı bilim çevreleri ile ilişkiler canlı tutulmalıdır.”

Yabancı dille eğitim konusunda sürekli görüş bildiren Sinanoğlu (1998, s. 169)’a göre; yabancı dille öğretim yapan resmi ve özel okulların devlet eliyle çekici hale getirilmesi, halkımızın bu okullara özendirilmesi ve basınının bu salgını desteklemesi, küçümsenmeyecek bir sorun. Ayrıca Sinanoğlu (2002, s. 55-56)’a göre; Atatürk yeni Türkiye’nin her dalda batı uygarlığı düzeyine çıkacak gençlerinin önemli birer araç olarak yabancı dilleri de iyi öğrenmeleri gerektiği üzerinde duruyordu. Bu yolda yabancı dil öğretmenin başlı başına yöntemleri vardı, her ülkede kullanılan en ileri yöntemler kullanılmalıydı. Ancak her ülkede olduğu gibi yabancı dil, o ülkenin

kendi kültürü, harsı içinde öğretilmeli, Türklüğün teknikte ilerlemesine yardımcı olmalıydı. Yabancı dil öğretimi, yabancı öğretim haline gelmemeli, Türk dilinin yerine geçerek, onu yıkma, eritme, zayıflatma vesilesi olmamalı. Batı uygarlığından faydalanma azmimiz yabancılar tarafından istismar edilmemeli, yabancı dil öğrenmek ancak gençliğin, Türklük şuuru ve benliği içinde teknikte ilerlemesi kendi dili, kendi harcının bilim ve tekniği dahil bütünüyle yetiştiriyor, yetişmiş her konuyu sağlam kavrayabilen dimağlar milletlerine, benliklerine sahip olabilenler, dünya uygarlığına insanlığa, çeşitli ve değişik milliyetler arası denge içinde katkıda bulunabiliyorlardı.

Sonuç olarak Sinanoğlu (1998, s. 169), Türkiye Cumhuriyetinin bütün okullarında eğitim dili tümüyle Türkçe olmalıdır. Yabancı dil ek olarak ve iyi öğretilmeli, fakat, kesinlikle Türkçe'nin yerine almamalıdır. Türk dilinin güzellik, zenginlik ve açıklığından kendi dilinde düşünebilme zevk, onur ve bağımsızlığından hiçbir Türk gencinin mahrum etmeye hakkımız yoktur demektedir ve eklemektedir: gerçek bir yabancı dille öğretimde bir yandan matematik ve fen dersleri öğretilirken, öte yandan bu dersler aracılığıyla öğrencilere yabancı dil de öğretilmeli, "hazırlık" öğretimi gibi, dil öğretmek amacıyla ek akademik bir süreye gerek duyulmamalıdır. Oysa bugün böyle yapılmamakta, sözü edilen dersler yetersiz bir dil becerisi ile, üstelik yabancı dilde anlama beceriler henüz yeterince gelişmemiş olan öğrencilere anlatılmakta, böylece anadille öğretimi bile pek başarılı olmayan bu dersler, öğrenciler için gereksiz yere daha da zorlaştırılmaktadır. O yüzden birçok öğrenci küçük yaşta bunalıma itilmekte, çalışmaya karşı ilgileri daha orta I. Sınıfta yok olarak gelişim ivmesi neredeyse sıfırlanmaktadır.

Doğrusu bu tür okul öğrencilerine yabancı dil, öyle sanıldığı gibi, matematik ve fen dersleri aracılığıyla değil, bir iki yıl "hazırlık" öğrenimi üzerine sonraki yıllarda haftada on saati geçen yabancı dil derslerinde öğretilmektedir. Devlet liselerinde haftada 30 saat ders yapılırken, bu okullarda öğretim haftada 38-40 saate kadar çıkarılmıştır (Demircan, 1988, s.141). Oysa seçilen öğrenciler, haftalık on saat ders ile altı yılda bir değil birkaç yabancı dil öğrenebilmelidirler; yeter ki bu alanda araştırma geliştirmeye kaynak ayrılsın, bakanlığın yaptığı gibi, politik bir büro kurulup olay kısa sürede unutulmasın(Demircan, 1998, ss. 11-112).

Yine 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'un 10. maddesinde:

“Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Milli Eğitim Bakanlığı’nca gereken tedbirler alınır.” denilmesine rağmen, Türkçe’nin bilim dili olamayacağını söyleyenler, üniversitelerde yabancı dille eğitim yapanlar güçlerini hangi kanundan alıyorlardı(Kocakaplan, 2001, s. 335).

Kabaklı (2002, s.6) da konuya sert bir yaklaşım sergileyerek düşününüz. ana kucağından ana dillerini geliştirsinler diye anaokuluna gönderilen ufacık çocuklarımıza, Milli Eğitim Bakanlığı buyruğuyla resmen İngilizce mecburiyeti... İlkokuldan üniversiteye kadar yabancı dilde eğitim... Çocuklarımızın, gençlerimizin yabancı dil öğrenmesine hiç kimsenin bir diyeceği yok elbette. Ama bu yabancı dilde eğitim de ne oluyor? demektedir (Kabaklı, 2002, s. 6,).

Canpolat (1997, s. 5) “Türkiye’de “yabancı dil bilmeyen adam olmaz” zihniyeti herkesin kafasına yerleştirilmiştir” demektedir ve eklemektedir; kafalarımız böyle bulandırılınca da yabancı dil uğruna çılgınca bir yarış ve israf belirmiştir. Anadolu Liseleri gibi resmi okullar ve yabancı dille eğitim yapan özel kolejler bu işin şampiyonu kesildiler.Ülkenin anadilinin bile öğretilemez hale gelmesi, o dilin birkaç nesil içerisinde bitip tükenmesi demektir. Sonucu, o toplumun medeni ve bağımsız bir millet olma özelliğini kaybederek ortadan silinmesidir.

İşte Türkiye’de ta ilkokuldan üniversite eğitimine kadar yabancı dille eğitim çılgınlığının kurbanıdır. Nitekim öz dilimizi ve o dille gelen kültür değerlerimizi silme noktasına gelmişizdir. Bunun belirtileri çok açıktır. Ücra kentlerimizde dahi Türkçe dükkan ismi kalmamıştır. Radyo ve televizyonlarda anlaşılamayan bir Türkçe vardır. Türkçe bilim ve sanat dünyasında varlık gösteremez hale düşürülmüştür.

Bir dönem Türkiye’de bulunan Tarihçi Bernard Lewis de “30-40 yıl önce anlayabildiği Türkçe’yi şimdi anlayamadığını” söylemektedir.

Yabancı dille eğitim hakkındaki bu değerlendirmeleri yorumladıktan sonra araştırmanın bu kısmında yabancı dille eğitim hakkında Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulunun bu sistemle ilgili aldığı son kararlar değerlendirilmiştir.

Talim Terbiye Kurulu, Anadolu lisesi öğretim programlarının uygulandığı resmi ve özel okullarda matematik ve fen derslerinin Türkçe okutulmasını kararlaştırırken, bu

dersler isteğe bağı olarak İngilizce de okutulabilecek. Kurul ayrıca liselerde 6 olan alan sayısını 2'ye indirmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, Anadolu lisesi öğretim programlarının uygulandığı resmi ve özel okullarda matematik ve fen derslerinin Türkçe okutulması kararı alırken, 'okulların eğitim ortamları ve veli istekleri dikkate alınarak bu derslerin İngilizce okutulmasının da önünü açtı. Böylece yabancı dille eğitim zorunluluk olmaktan çıkarken, isteğe bağı hale getirildi. Ortaöğretim kurumlarında en az bir yabancı diller öğretim düzeyine uygun sözlü ve yazılı iletişim kurabilen bireyin amaçlandığı değişiklikte bu amaçla yabancı dil derslerinin hazırlık sınıfı öğretim programlarını da içine alacak biçimde 9. sınıflardan başlayarak 4 yıllık bütünlük içinde yeniden düzenlenmiştir. Bu uygulamaya göre ikinci yabancı dil zorunlu olarak öğretim programlarına konulacaktır. Bu değişikliğe göre halen sadece Anadolu öğretmen liselerinde uygulanan zorunlu ikinci yabancı dil, Anadolu öğretim programı uygulayan diğer liseler, fen liseleri, süper liseler ve Anadolu meslek ve teknik liselerde uygulanmaya başlanacak.

Bakanlığın son kararından özel liseler kısmen etkilenecektir ve diğer liseler gibi özel liseler de 2003-2004 öğretim yılında 4 yıla çıkacak. Ancak bu liseler isterlerse 4 yılın önüne hazırlık sınıfı koyabilecek ve dersleri İngilizce olarak işleyebilecek (<http://www.zaman.com.tr/2002/08/15/egitim/h1.htm>) .

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Türkiye'nin Cumhuriyet döneminde yabancı dil eğitim-öğretim politikalarının genel bir değerlendirmesine yönelik olarak yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

Anayasalar incelendiğinde yabancı dil eğitimi ile ilgili şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Nasıl bir insan yetiştireceğiz sorusunun cevabı aranan eğitimde, kuşkusuz yasalar çerçevesinde oluşan eğitim politikalarının önemi büyüktür. Anayasalarda eğitimin genel olarak çerçevesi hak ve eşitlik konularında çizilmiş, tabi doğal olarak detaylar bu çerçeve içinde ilgili kanun ve yönetmeliklere bırakılmıştır. Öğretim dili konusunda özellikle resmi dilin Türkçe olduğu belirtilmektedir. Ancak daha belirgin bir şekilde 1982 Anayasası Türkçe'nin anadil olarak okutulacağı ve anadil olarak Türkçe'den başka bir dilin okutulamayacağı ve yabancı dille eğitim yapılması hususundaki konuların çıkarılacak başka bir kanunla düzenleneceği ifade etmektedir.

1923 sayılı kanun yabancı dil eğitimi ve yabancı dille eğitim bakımından değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1923 sayılı kanunla yabancı dil ve yabancı dille eğitimin genel bir çerçevesi çizilmiş, uygulamaya dönük hususlar ilgili yönetmeliğe bırakılmıştır. Teknik boyutun ön planda tutulması gereken kanunda daha çok politik konuların ön planda tutulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Türk Eğitim Sistemi'nde çoğu zaman ortaya çıkan Milli Eğitim Bakanlığı ile Yüksek Öğretim Kurulu arasındaki yetki ve sorumluluk karmaşası bu kanunla çözülmeye çalışılmış olup, iki kurum arasındaki yetki ve görevlerin birbirinden ayrılması amaçlanmıştır. Kanunda teknik detaylara inilmemiş ve teşvik edici hususlara yer verilmemiştir.

1923 sayılı kanuna işlerlik kazandırmak için çıkarılan Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönetmeliği incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Yönetmelik 2923 sayılı kanundaki amaç, yöntem, program ve uygulamaya ilişkin esasları açıklamak üzere çıkarılan bir yönetmektir.Yönetmeliğin kapsamı dar tutulmuştur ve özellikle yabancı dilin okutulacağı sınıf ve okul tiplerinden bahsedilmiş olan yönetmelikte, eğitim standartlarını yükselten ve yabancı dil eğitimini destekleyici unsurlar yoktur.Ayrıca yönetmelik yabancı dil eğitiminde müfredat geliştirme ve gerektiğinde değişikliğe gidebilmeye ilişkin hususlar bulundurmamaktadır.

Diğer taraftan bu yönetmelikte, modern öğretim metotları, teknolojileri ve ders materyallerinin bunlara uygunluğu hususlarında herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Yabancı Dil Eğitimi Öğretimi hususundaki kanunda YÖK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında görev ve sorumluluklar çizilmeye çalışıldığından olsa gerek söz konusu yönetmelikte öğretmen yetiştirmeden bahsedilmemiştir.

Yükseköğretim Kanunu ile ilgili yönetmelik üzerine yapılan incelemelerde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkiye’de yabancı dil öğretiminde geç kalınmakla birlikte yükseköğretim kurumları da bir misyon üstlenmektedir.Yıllardır yabancı dil alanında yapılan araştırma ve tartışmalarda devamlı olarak yükseköğretim de konuya dahil edilmektedir. Türkiye’de yabancı dil öğretme işi orta ve yükseköğretim kurumlarına verilmiştir.Yabancı dil izlencelerinin en iyi yürütülerek beklenen amaca varılmasından bu kurumlar sorumludur.Orta öğrenimlerini tamamlayarak yükseköğretim kurumlarına katılan öğrenciler, ulaşmış oldukları yabancı dil düzeyi bakımından üç’e ayrılabilirler. Büyük çoğunluğun bulunduğu ilk grup, yeterli yabancı dil düzeyinin çok altında kalmış ve öğrenim yarışına yanlış çıkışla başlamış öğrencilerden oluşmuştur.Yükseköğretim kurumlarının görevi bu kişiler için yabancı dil öğrenimine kaldıkları yerden başlayıp eksikliklerini tamamlama olanakları vermektir.İkinci grupta, çeşitli nedenlerle pek az yabancı dil öğrenimi görmüş olan yada orta öğrenimleri sırasında okudukları yabancı dilden vazgeçip başka bir dile yeniden başlamak isteyen öğrenciler vardır.Üçüncü grupta ise yabancı dili yeterli düzeyde öğrenmiş bulunan öğrenciler vardır.

Birkaç yükseköğretim kurumu hariç Türkiye’de yabancı dil öğretiminin etkin bir biçimde ve toplum gereksinimini karşılayabilecek ölçüde yürütüldüğü söylenemez (Sebüktekin, ss. 22-23). Yükseköğretim Kanunda sadece hazırlık okullardan ve hazırlık sınıflarından bahsedilmiştir. Kanuna ilişkin çıkarılan yönetmelikte esaslar daha detaylıca düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte amaç öğrencilerin aldıkları yabancı dil

eğitiminin kendilerini ifade etmeyi sağlamayı gerçekleştirmesi olarak çizilmiştir. Yabancı dil seviye sınavları,zorunlu yabancı dil dersleri,yabancı dil hazırlık sınıfı,yabancı dille eğitim yapılması, hususunda oluşturulan esaslar bu yönetmelikle ifade edilmiştir.

Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yönetmeliği incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Yabancı dil öğrenme güdüsünü içinde taşıyan kamu görevlisi, bu güdüsünü doyurabilmek için bugünkü koşullar içinde, çeşitli yol ve etkinliklere başvurma zorunda kalmaktadır. Ortaöğrenim düzeyinde yabancı dille kurulan ilişkiden sonra uğraşsal yaşama atılan yetişkin birey, çeşitli yollardan yabancı dil öğrenimini bütünlemeye çalışmaktadır. Bu çabayı gösterenlerin de, Türk kamu görevlilerinin sayısal çokluğuna oranlandığında, büyük azınlıkta kaldığı kuşkusuzdur. Bu kümeye girenler ise, araştırma verilerine göre, en çok özel yollardan ve kültür derneklerinden yararlanma girişimlerinde bulunmaktadır.Daha da az sayıda kamu görevlileri, yabancı dil bilgilerini pekiştirebilmek için, birden çok yollara başvurduklarını bildirmişlerdir.

Genel çizgileriyle Türkiye’de yabancı dil öğretimi öğrenim aşamasında ortaöğretim ve bir ölçüde yükseköğretim kurumlarında başlamaktadır.Öğrenim aşamasını izleyen dönemde(yetişkinlik döneminde) ise kamu görevlerine girenler; Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi, kurumların hizmetiçi eğitim etkinlikleri çerçevesinde kendilerinin düzenledikleri yabancı dil öğretim izlenceleri, Kültür dernekleri, Yurtdışı yabancı dil öğretim izlenceleri olanaklarından yararlanarak yabancı dil öğrenimini yapabilmektedirler(Cem,1978, ss. 215-221).

Milli Eğitim Şuralarında yabancı dille ilgili alınan kararlar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır:

Milli Eğitim Şuralarında yabancı dille ilgili alınan karar sayısı fazla denemez.Ancak sık sık ders programları ve okul programları hakkında alınan kararlarda yabancı dil derslerinin hangi sınıfta kaç saat olacağı belirtilmiştir. VII. Milli Eğitim Şurasında Yabancı dil eğitimi ile ilgili kararlar alınmıştır.Bu kararlarda, “basamaklı kur” sistemi önerilmiş ve fırsat eşitliğinin zedelenmesine müsaade etmeyerek yabancı dil eğitimine yatkın olan öğrencilere imkan tanınması önerilmiştir.Ölçme değerlendirme, kitap üretim merkezi, yardımcı malzemeler, haberleşme birimi, hizmetiçi eğitim birimi ve öğretim metotları merkezi birimlerinden oluşan “Yabancı

Diller Merkezi” kurulması önerilmiştir.Öğrenilen dilin ait olduğu ülkelerden o dile ait uzmanlar getirilerek destek sağlanması ve kalabalık sınıflarda özel öğretim teknikleri uygulanması önerilmiştir.Ders materyalleri konusunda hassasiyetle durularak geliştirmeler yapılması ve bu materyallerin kullanılmasına uygun metotların geliştirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir. Avrupa Konseyi ile ilişki kurularak öğretmenlere yönelik seminer programlarının düzenlenmesi ve öğrenci mübadelesi yapılması konusunda anlaşmaların yapılması önerilmiştir (MEB,1995, ss.206-207).

Hükümet Programları incelendiğinde yabancı dil eğitimi konusunda şu sonuçlar gözlenmiştir:

Hükümet programları incelendiğinde görülen çok detaylı programların varlığının yanında sığ programların da olduğudur.Çoğu hükümet programında yabancı dil eğitimi ve yabancı dille eğitim konusunda planlama yer almamaktadır.Yalnızca üç tanesinde yabancı dil eğitimi ile ilgili planlamaya yer verilmiştir.Bu da gösterir ki, hükümetler eğitim programlarını açıklarken yabancı dil eğitimine değinmemektedir.Bunun yerine daha politik konulara özellikle okul yapma ve açma ve fırsat eşitliği gibi konulara değinmektedirler.

Okul programları incelendiğinde yabancı dil eğitimi ile ilgili şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Okul programları incelendiğinde genelde hepsinde ortak nokta dört temel beceriyi esas almaları olarak görülmektedir.Bu temel beceriler; konuşma, anlama, yazma ve okumadan oluşmaktadır. Cumhuriyet döneminde, ilk zamanlarda okul yabancı dil programlarının müfredatlarının var olan bir takım kitapların içeriğinden oluştuğu görülmektedir. Bu durum bu dönemdeki öğretim programlarında bu eksikliğin sıkıntılarının çekildiğini göstermektedir.Bunun yanı sıra okul programlarının uzun süreli olmaları bir bakıma iyi bir durum olarak görülürken, gelişen eğitim-öğretim durumlarına göre yenileştirmenin yapılmaması da yenileşmelere ayak uydurulamadığını göstermektedir.Programlarda amaçların yer almasına rağmen bazı programlarda özel hedef ve davranışların olmayışı da derslerin ve ders materyallerinin verimliliğinin düşmesine yol açmıştır denilebilir.İlk dönemlerde genelde düzvarım ve dilbilgisi çeviri yöntemleri metotlar olarak göze çarpmaktadır.

Türkiye’de yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi ve hizmetiçi eğitim durumları konusu incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Yabancı dil öğretiminde tamamen itici bir güç olan yabancı dil öğretmenlerinin yetiştirilmesi de önemli bir konudur. Türkiye’de ki yabancı dil öğretmenlerinin nicelik ve nitelik açısından yeterli olmadıkları anlaşılmaktadır.Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yabancı dil bilen kişilerden oluşan yabancı dil öğretmenleri daha sonraları filoloji mezunu kişilerden kısa süreli formasyon alanlardan seçilmiştir.Bu durumdan yabancı dile verilen önemin bu dönemlerde yabancı dil öğretmeni yetiştirme konusuna verilmediği anlaşılmaktadır.Milli Eğitim Şuralarında da konuya değinilmiş ve yabancı dil öğretmenlerinin özellikle alan, meslek, ve kültür bilgisi boyutlarında çok iyi yetiştirilmeleri konusunda tavsiye kararları alınmıştır.

Yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi ihtiyaç üzerine devamlı artış göstermiştir.Öğrenim süresi iki yıla başlamış daha sonra üç yıla ve sonraları dört yıla çıkarılmıştır.Bazı üniversitelerde ise hazırlık sınıfıyla birlikte beş yılı bulmaktadır. Yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi konusunda genelde plansız hareket edildiği görülmektedir yani dönemlik ihtiyaçlara göre öğretmen yetiştirmeyle ilgili kararlar alınmıştır.

Okul yıllarında verilen eğitim her zaman yeterli olmamaktadır ve hizmet esnasında öğretmenlerin eğitime ihtiyaçları olmaktadırlar.Milli Eğitim Bakanlığı’da öğretmenlerine dört tür hizmetiçi eğitim vermektedir.Bunlar daha önce de belirtildiği gibi; stajyerlik eğitimi, geliştirme eğitimi, yükseltme eğitimi ve alan değiştirme eğitimi olarak adlandırılmaktadır (MEB, 1995, ss 170-172).Milli Eğitim Bakanlığının kendi düzenledikleri hizmetiçi eğitim çalışmalarının yanında ilgili dillerin menşei olan ülkelerin kültür dernekleriyle işbirliği içerisinde de hizmetiçi eğitim çalışmaları olmaktadır.Türkiye’de uygulanan programların yanı sıra yurtdışına da öğretmen gönderilerek orada da hizmetiçi eğitim gören öğretmenler olmuştur.

Bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapan okullar incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Türkiye’de yabancı dilin öğretiminin yanı sıra bir kısım derslerin öğrenimini yabancı dille yapan okullar da mevcuttur.Uygulanmaya başlandıktan beri tartışmaların odağı haline gelen yabancı dille eğitim sistemi, kültür derslerinin dışında kalan matematik ve fen derslerinin öğretimini yabancı dille yapmaktadır.Amacı, takip edilen

dilde konuşabilme, anlayabilme, okuyabilme, yazma ve çeviri yapma olan bu sistem hazırlık sınıfı sistemi uygulamasını getirmiştir. Bu okullara öğretmen yetiştirmekte güçlükler yaşandığı görülmektedir.

Aynı tür uygulama yükseköğretimde de uygulanmaktadır . Yükseköğretimde bazı üniversiteler A, B, C kur sistemini uygularken bazı üniversiteler de hazırlık sınıfı uygulaması yer almaktadır. Yabancı dille eğitim sisteminin Türkiye gündemini hep meşgul ettiği de göz ardı edilmemelidir.

Öneriler

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Yabancı dil eğitimi politikalarıyla alakalı yapılacak bütün araştırmalarda, bilimsel objektiflikten uzaklaşmamak için mümkün olan en fazla belge ve kaynağa ulaşmak gerektiğini ifade etmek yerinde olacaktır.

2. Yabancı dil eğitimi üzerine yapılacak araştırmalarda, Osmanlı Devleti zamanındaki yabancı dil eğitimi politikalarının araştırılarak mevcut sistemle karşılaştırılması yapılabilir.

3. Ayrıca, Türkiye’de Cumhuriyet döneminde uygulanan yabancı dil öğretim yöntemlerinin araştırılarak modern yabancı dil eğitim metotlarıyla karşılaştırılması yapılabilir.

Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Türkiye’de Cumhuriyet döneminde yabancı dil eğitimi politikalarının değerlendirilmesine yönelik bu araştırmada elde edilen bulgular sonucunda; YÖK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki yabancı dil eğitimi ve öğretimi açısından getirilen kesin ayrılığın kaldırılarak koordinasyon zorunluluğunun getirilmesi yönündeki genel ilkelerin yabancı dil ile ilgili kanunda yer alması gerekmektedir.

2. Yabancı dil eğitimi ve öğretiminde modern ders araç ve gereçlerin temini ve yeni metotların izlenmesi gerekliliği açıktır.

3. 105 nolu yabancı dil eğitim ve öğretimi yönetmeliğinde öğretim programlarının ve ders kitaplarının yenilenmesi, yabancı dil eğitimine özgü esnek sınıf içi uygulamaların ve grup çalışmalarının yapılması, yabancı dil ders saatlerinin okul tür

ve kademelerine göre tutarlı bir yapı göstermesi, ders kitaplarının okul türlerine göre farklılaştırılması ve öğretmen yetiştirme, hizmetiçi eğitim, teşvik ve ödüllendirme konularında uygulamanın yenilenmesi, yönünde maddeler getirilmesinde fayda vardır.

4. Kurum ve kuruluşlarda yabancı dil öğretimi için; kamu kesimindeki kurum ve kuruluşlar kendi personelinin yabancı dil ile ilgilenip ilgilenmediklerine değin kendi içinde uygulamalı ve çözümlemeli araştırmalar yaparak bu durumu Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezine ya da daha önceden belirlenmiş kültür derneklerine bildirerek bu ihtiyacı karşılayabilmelidir.

5. Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezindeki yabancı dil eğitimi ve öğretimi programları ve izlenceleri tekrar göden geçirilmeli ve yabancı dil eğitim ve öğretiminde kullanılan son teknik ve metotlar bu merkezde uygulanmaya başlanmalıdır.

6. Yabancı dil öğretiminde genel veya meslek liseleri ayırımına göre lise düzeyinde farklı ağırlıklar olabilmelidir ve farklı terimler öğretilmelidir.

7. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu arasında yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesi hususunda daha yeterli bir işbirliğine gidilerek yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesindeki eksiklikler ortadan kaldırılmalıdır.

8. Yabancı dil eğitimi ve öğretiminde üst standartları yakalamak için öğretmenlik atamalarında sadece eğitim fakültelerinin yabancı diller eğitimi bölümü mezunlarının öğretmen olarak atanmasında fayda vardır.

9. Yabancı dil öğretmenlerinin eğitici ve öğretici standartlarını arttırmak için hizmetiçi eğitimlerine daha fazla önem verilerek mutlaka her öğretmen özellikle yöntem konusunda hizmetiçi eğitimden geçmelidir diye önerilebilir.

10. Hizmetiçi eğitim için üniversitelerle işbirliği yapılmalı ve üniversitelerde yapılan bu eğitimlerle elde edilen yeterlik uzmanlığa dönüştürülmesi ve bir sınav açılması sınavda belli bir kriterin üzerine çıkanlara uzmanlık statüsü verilmelidir ve bu yolla hizmetiçi eğitimlerine katılım oranı artırılmalıdır.

11. Yabancı dil öğretmenlerinin diğer işkollarına ve alanlarına gitmesine engel olmak için istihdam şartlarının iyileştirilmelidir.

12. Yabancı dil politik gelişmelere bırakılmayarak özel bir birim Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurularak yabancı dil eğitim ve öğretimi politikaları, programları ve planları oluşturulmalıdır diye önerilebilir.

KAYNAKÇA

Adem, Mahmut. **Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız**. Ankara: 1999.

_____. **Demokratik, Laik, Çağdaş Eğitim Politikası**. Ankara: Şafak Matbaası, 1995.

Akdağ, Bülent. “Bindokuzyüzaltmıştan Günümüze Milli Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 2001.

Akyüz ,Yahya. **Türk Eğitim Tarihi**(Başlangıçtan 1997’ye). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, 1997.

Alaylıoğlu, Ruşen ve A.Ferhan Oğuzkan, **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**. Ankara: İnkılap ve Aka Yayınları, 1976.

Arsıltunali, Mustafa. “Education in Yabancı Dil: There are Çok Problems,” **Anadilinde Çocuk Olmak**. Papirüs Yayınevi, ss.74-76.

Aydın, Ayhan. “Milli Eğitim Şura Kararlarının Niteliği,” **Marmara Üniversitesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri**. İstanbul: 1996, ss.283-290.

Başaran, İ.Ethem. **Eğitime Giriş**. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1994.

_____. **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996.

Başkan, Özcan. “İstanbul Üniversitesi’nde Yabancı-Dil Öğretimi,” **Tecrübi Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni**. I, 2: 89-96, 1973.

- _____. **Yabancı-Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1969.
- Bear, Joshua. “Yabancı Dilde Eğitim,” **Anadilinde Çocuk Olmak**. Papirüs Yayınevi, 1998, ss.73-74.
- Belge, Murat. “Yabancı Dil Öğretimi,” **Anadilinde Çocuk Olmak**. Papirüs Yayınevi, ss.79-80.
- Bilen, Mürüvvet. **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Aydan Web Tesisleri, 1996.
- Birer, Özlem. “Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmetiçinde Eğitilmesi,” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2000.
- Camgöz, Tülay. “Ein Vergleich Des Fremdsprachenunterrichts in Der Primar- und Sekundarstufe in Der Bundesrepublik Deutschland Und in Der Türkei,” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi SBE, 2000.
- Canpolat, Hasan. “Eğitim Sistemimizde İki Büyük Yara: Yabancı Dille Eğitim ve Yurt Dışında Eğitim,” **Türk Edebiyatı**. 281: 5-6, Mart 1997.
- Cem, Cemil. **Türkiye’de Kamu Görevlilerinin Yabancı Dil Sorunları**. Ankara: Doğan Basımevi, 1978.
- Cicioğlu, Hasan. **Türkiye Cumhuriyeti’nde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişim)**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1985.
- Demircan, Ömer. “İkidiğerlik Açısından Yabancı Dille Öğretim,” **Anadilinde Çocuk Olmak**. Papirüs Yayınevi, ss.109-116.

_____.**.Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil.** İstanbul: Evrim Matbaacılık,1988.

_____.**.Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri.** İstanbul: 1990.

Demirel, Özcan. **İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

Erkal, Mustafa, “Yabancı Dille Eğitim ve Yabancılaşma,” **Yabancı Dille Eğitim ve Öğretim Meselesi.** İstanbul: Aydınlar Ocağı Yayını, 1991, ss.13-18.

Göktürk, Akşit. “Çağdaş Bilginin Edinilmesinde Yabancı Dil,” **Anadilinde Çocuk Olmak.**Papirüs Yayınevi, 1998, ss.197-198.

Güneş, Yurdağül. “Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerde Eğitim-Öğretimle İlgili Sorunlar Hakkında Öğrenci Öğretmen Yönetici Görüşleri.” Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, 1996.

Güvenç, Bozkurt, Pulat Otkan,Temel Belek, Füsun Akarsu, Selçuk Tezören ve M.Ali Özden. **Japon Eğitimi.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. 1998.

Hatemi, Hüsrev. “Yüksek Öğretimde Yabancı Dil,” **Yabancı Dille Eğitim ve Öğretim Meselesi.** İstanbul: Aydınlar Ocağı Yayını, 1991,ss.7-12.

Hengirmen, Mehmet. **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi.** İkinci Baskı, Ankara: Kültür Matbaacılık.

İpşiroğlu, Zehra. **Eğitimde Yeni Arayışlar.** İstanbul: Adam Yayıncılık, 1997.

Kabaklı, Servet. “Dil Yaresi,” **Türk Edebiyatı.**343: 6-7, Mayıs 2002.

Kaplan, İsmail. **Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerindeki Etkisi.** İkinci Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1999.

Kara, Ahmet. “İlköğretim Birinci Kademedeki Bilgisayar Destekli Yabancı Dil Öğretimi,” Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, 2000.

Kaya, Yahya Kemal. “Türkiye’de Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” **Milli Eğitim Politikaları: Sorunlar ve Çözüm Yolları.** TÜSES Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Araştırma Raporları. İstanbul, 1991, ss.1-95

Kırca, Coşkun. “Yabancı Dil ve Yabancı Okullar,” **Anadilinde Çocuk Olmak.**, Papirüs Yayınevi, ss.165-167.

Kilimci, Ayşe. **Anadilinde Çocuk Olmak:Yabancı Dilde Eğitim.** İstanbul: Papirüs Yayınevi, 1998.

Kocakaplan, İsa. “Hangi Dil? Hangi Türkçe?” **Türk Edebiyatı.**335: 34-35, Eylül 2001.

Kocaman. Ahmet. “Üniversitelerde Yabancı Dil Üzerine Saptamalar,” **Anadilinde Çocuk Olmak.**Papirüs Yayınevi, ss.145-148.

Kocamaz, N.Gül. “Sekiz Yıllık Eğitim Bağlamında Yabancı Dil Eğitimi,” Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 1999.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). **Yabancı Dil Eğitim ve Öğretim Komisyon Raporu.** Ankara: 1991.

_____. **1924 Lise I.Devre(Ortaokul) Programı.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

_____. **1924 Lise II.Devre Programı.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

_____. **1949 Ortaokul Programı.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

_____. **Hükümet Programlarında Eğitim,** 16. Milli Eğitim Şurası Dökümanı, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1998.

_____. **Kalkınma Planlarında Eğitim.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993.

_____. **Milli Eğitim Politikaları ve Şuralar.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

_____. **Milli Eğitim Şuraları.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1995.

_____. **Resmi Kolejlerin(Anadolu Liseleri) İngilizce Programı.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1971.

Özalp, Reşat ve Aydoğan Ataünal. **Milli Eğitimde Düzenleme Teşkilatı.** İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1977.

Özkan, Betül. “Orta Dereceli Okulların İngilizce Programlarındaki Değişme ve Gelişmeler.” Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, 1997.

_____. **Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yönetmeliği,** Ankara 1974.

_____. **Yabancı Dil Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği**. Ankara 1995.

Sebüktekin, Hikmet. **Yüksek Öğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlençeleri**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

Semerci, Mehmet. "Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Politikası Sorunu ve Yeni Bir Yaklaşım," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 1999.

Senemoğlu, Osman. "Yabancı Dilin Anadile Etkisi Üstüne," **Anadilinde Çocuk Olmak**. Papirüs Yayınevi, ss.190-192.

Sinanoğlu, Oktay. "Dil ve Eğitim," **Türk Edebiyatı**. 272: 14-15. Haziran 1996.

_____. "Yabancı Dille öğretim," **Anadilinde Çocuk Olmak**. Papirüs Yayınevi, ss.168-169.

_____. **Bir New-York Rüyası: Bye-Bye Türkçe**. İstanbul: Otopsi Yayınevi, 2002.

Taymaz, Haydar. **Hizmetiçi Eğitim**. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1992.

TDK (Türk Dil Kurumu). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988.

Tebliğler Dergisi . **1973 Ortaokul Programı** ,1747: 1973

_____. **Ağırlıklı Yabancı Dil Öğretimi Yapan Liselerin İngilizce Programı**. 2390 :1993.

_____.**Bir Kısım Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan Anadolu Liseleri İngilizce Programı.** 2170: 1984

_____.**Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Bazı derslerin Öğretimini yabancı Dille Yapan Anadolu Meslek ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği.** 2403: 1994

_____.**XI. Milli Eğitim Şurasında Tespit Edilen Esaslar.** 2145: 1983.

Tural, Nejla ve Kasım Karatürk. “Eğitim Politikası,” Eğitim ve Bilim Dergisi,15, 82: 16-24, Ekim 1991 , ss.16-24.

Turgut, Bekir. “Geleceğin Teminatı Dilimiz” Milli Eğitim Dergisi, Ocak Şubat 149,Mart 2001.

Tükengün, Ali. “Bir Öğretmen Olarak İstemlerim” Bilim ve Aydınlığında Eğitim, 21, Kasım 2001 .

Türk Dünyası Araştırma Vakfı. **Yabancı Dille Eğitim ve Öğretim Meselesi.** İstanbul: 1991.

Yeni Anayasa 1982. İstanbul: Serhat Yayınları. 1989.

Yiğit, A. Ata. **İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası.** İstanbul: Bayrak Matbaası, 1992.

İnternet Adresleri

<http://www.yok.gov.tr./yasa/kanun10.html>

<http://www.yok.gov.tr./yasa/kanun2.html>

<http://www.yok.gov.tr./yasa/yonet/yonet26.html>

<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa21/.htm>

<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24/.htm>

<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61/.htm>

<http://www.zaman.com.tr/2002/08/15/egitim/h1.htm>

<http://www.meb.gov.tr>

<http://www.tbmm.gov.tr>

